

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi Programı

MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM KURUMLARININ FİNANSMANI: ANKARA İLİ
ÖRNEĞİ

Çilem AKSU

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En iyiye...

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi Programı

MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM KURUMLARININ FİNANSMANI: ANKARA İLİ
ÖRNEĞİ

FINANCING VOCATIONAL AND TECHNICAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS:
THE CASE OF ANKARA PROVINCE

Çilem AKSU

Yüksel Lisans Tezi

Ankara, 2023

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Çilem Aksu'nun hazırladığı "Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finansmanı: Ankara İli Örneği" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında Yüksek Lisans** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri Başkanı

Prof. Dr. Serkan KOşAR

J¼ri Üyesi (Danışman)

Dr. Öğretim Üyesi Yusuf BADAĞAN

J¼ri Üyesi

Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından 31/04/2023 tarihinde uygun gör¼lm¼ř ve Enstitü Yönetim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansman kaynaklarının, uygulamada karşılaşılan sorunların ve önerilen çözüm yollarının neler olduğunu ortaya koymaktır. Nitel yöntem benimsenerek iç içe geçmiş tek durum çalışması şeklinde desenlenen araştırmada veriler literatür taraması, doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada öncelikle 1999-2022 yılları arasında yayınlanmış Millî Eğitim Şûrası Kararları, Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve mevzuat, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı açısından incelenmiştir. Bununla birlikte araştırmada 2021- 2022 eğitim ve öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile seçilen 34 farklı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunda görev yapmakta olan 24 okul müdürü ve 17 okul müdür yardımcısının görüşlerine başvurulmuştur. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmış, analiz sonuçları anlatı biçiminde yazılarak doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; bu kurumların finansmanı büyük oranda devlet tarafından karşılanmaktadır. Yerel yönetimlerden, ilgili sektörlerden ve sivil toplum kuruluşlarından finansman desteği alan okulların sayısı sınırlıdır. Politika belgeleri özel sektör desteğinin artırılmasına işaret etmektedir. Okul-aile birliği gelirlerinin kurumların ihtiyaçlarının karşılanmasındaki payı düşüktür. Döner sermaye işletmelerinin çoğu kurumda neredeyse işlevsiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki ve teknik eğitime ayrılan kamu kaynaklarının artırılması, bu kaynakların dışında ilgili sektörler ve sivil toplum kuruluşlarından destek sağlanması, okul-aile birliği ve döner sermaye işletmeleri mevzuatında değişiklikler yapılarak daha işlevsel hale getirilmesi ve okul yöneticilerine finansman yönetimi konusunda eğitimler verilmesi önerilmiştir.

Anahtar sözcükler: okul yönetimi, okul yöneticisi, mesleki ve teknik ortaöğretim, finansman.

Abstract

The aim of this research is to reveal the financial sources, problems that encountered in practice, and solutions of vocational and technical secondary education institutions in Turkey. It was designed as a 'jumbled single case' study by adopting the qualitative method and data were collected through literature review, document analysis and semi-structured interview forms. In the research, firstly, Development Plans, the National Education Congress Decisions, the 2023 Education Vision Document published between 1999-2022, and the legislation were examined in terms of the financing of vocational and technical secondary education institutions. In addition, the opinions of 24 school principals and 17 assistant principals working in 34 different vocational and technical secondary education institutions selected from the central districts of Ankara province in the 2021-2022 academic year with the maximum diversity sampling method, one of the purposeful sampling methods, were consulted. Content analysis were used in the analysis of the data, and the results of the analysis were written in narrative form and supported by direct quotations. According to the research results, schools are funded by the government to a large extent. The number of schools receiving financial support from local governments, related sectors and non-governmental organizations is limited. Policy documents point to the need for increased private sector support. The rate of school-parent union incomes in supplying the needs of schools is low. It has been concluded that the revolving fund enterprises are almost inactive in most of the schools. It has been suggested to increase the public resources allocated to vocational and technical education, to provide support from related sectors and non-governmental organizations apart from these resources, to make them more functional by making changes in the legislation of school-parent union and revolving funds, and to provide trainings on financial management to school administrators.

Keywords: school administration, school administrator, vocational and technical secondary education, finance.

Teşekkür

Öncelikle, öğrencisi olduğum ilk günden itibaren desteğini ve anlayışını her daim hissettiren, yoluma her zaman ışık tutan, tez çalışmamım her aşamasında bilgisini, tecrübesini, fikirlerini ve içtenliğini bir an olsun esirgemeyen, akademik duruşunu her zaman örnek aldığım danışmanım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Yusuf BADAVAN'a ve yüksek lisans eğitimim boyunca değerli görüş, bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım Eğitim Yönetimi Bilim Dalı'nda görevli Sayın Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN'e, Sayın Prof. Dr. Murat ÖZDEMİR'e, Sayın Prof. Dr. Sait AKBAŞLI'ya, Sayın Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU'na ve Sayın Doç. Dr. Didem Koşar'a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Ayrıca tez jürimde yer alarak, değerli katkı ve görüşleri ile çalışmama katkı sağlayan Sayın Prof. Dr. Serkan KOŞAR'a ve Sayın Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN'a teşekkür ederim. Veri toplama sürecinde yardımlarını esirgemeyen ve araştırmamı gerçekleştirmeme katkı sağlayan okul yöneticilerine teşekkür ederim.

Her zaman arkamda duran, desteklerini bütün hayatım boyunca benden esirgemeyen sevgili aileme ve sadece deneyim ve bilgileriyle değil dostluklarıyla da hayatımı güzelleştiren değerli dostlarıma ve meslektaşlarıma teşekkür ederim. Son olarak, aldığım bütün kararların arkasında duran, bu süreçte zorlandığım her noktada bana destek olarak beni tamamlayan eşim Süleyman AKSU'ya, hayatımdaki en değerli varlıklar olan oğullarım Ali Taha Aksu'ya ve Ömer Mete Aksu'ya sonsuz teşekkür ediyorum ve kaybettiğimiz zamanları telafi sözü veriyorum.

Çalışmanın alana katkı sunması dileklerle.

Çilem AKSU

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür.....	v
Tablolar Dizini.....	x
Şekiller Dizini.....	xi
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
Araştırma Problemi.....	5
Sayıtlılar.....	5
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlar.....	6
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	7
Eğitim Finansmanı.....	7
Türkiye’de Eğitimin Finansmanı.....	9
Mesleki ve Teknik Eğitim.....	13
Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretim.....	14
Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi.....	16
Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Sorunları.....	17
Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Finansmanı.....	17
Millî Eğitim Şûraları.....	19
Kalkınma Planları.....	20
2023 Eğitim Vizyonu Belgesi.....	21
İlgili Araştırmalar.....	21

Bölüm 3 Yöntem.....	27
Araştırmanın Türü	27
Araştırmanın Veri Kaynağı/Katılımcılar	28
Veri Toplama Araçları	31
Veri Toplama Süreci.....	31
Verilerin Analizi	34
Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma.....	36
Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	36
Mevzuatta Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	36
16. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	38
17. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	40
18. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	40
19. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	40
20. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	41
Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	42
Dokuzuncu Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	42
Onuncu Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	43
On Birinci Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	44

2023 Vizyon Belgesi ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	45
Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	46
Kurumun İhtiyaçlarının Karşılandığı Finansman Kaynaklarına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	47
Kamu Bütçesinden Ayrılan Ödenekler ve Ek Kaynakların Okulun İhtiyaçlarını Karşılama Oranlarına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	51
Okul-Aile Birliği Gelirlerinin Okul İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	55
Döner Sermaye Gelirlerinin Okulların İhtiyaçlarını Karşılama Oranına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	60
Okulun Finansman İhtiyaçları Karşılanırken Mali Kaynak Yetersizliği Nedeniyle Yönetmel ve Eğitmel Olarak Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	66
Günümüzde Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finansmanla İlgili Yaşadığı En Önemli Sorunlara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	72
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finanse Edilme Uygulamalarına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	82
Okula Mali Kaynak Sağlama Konusunda Yapılan Çalışmalara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	90
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarına Gelir Getirecek Yeni Kaynaklara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar.....	97
Okulların Finansmanının İyileştirilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar	106
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler.....	119
Sonuçlar	119
Öneriler	122
Kaynaklar	124
EK-A: Gönüllü Katılım Formu	cxxxviii
EK-B: Veri Toplama Aracı	cxl

EK-C: Araştırma Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	cxli
EK-D: Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni	cxlii
EK-E: Etik Beyanı.....	cxliii
EK-F: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	cxliv
EK-G: Thesis/Dissertation Originality Report.....	cxlv
EK-H: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	cxlvi

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>MEB Bütçesinin Yıllara Göre Değişimi</i>	10
Tablo 2 <i>Doküman Analizine Dahil Edilen Belgeler</i>	29
Tablo 3 <i>Katılımcılara Ait Bilgiler</i>	30
Tablo 4 <i>Okul Yöneticilerinin Okulun İhtiyaçlarını Karşıladıkları Finansman Kaynaklarına İlişkin Görüşleri</i>	47
Tablo 5 <i>Okul Yöneticilerinin Okulların İhtiyaçlarının Karşılama Durumuna İlişkin Görüşleri</i>	51
Tablo 6 <i>Okul Yöneticilerinin Okul-Aile Birliği Gelirlerinin Okulların İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Görüşleri</i>	56
Tablo 7 <i>Okul Yöneticilerinin Döner Sermaye Gelirlerinin Okulların İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Görüşleri</i>	60
Tablo 8 <i>Okul Yöneticilerinin Mali Kaynak Yetersizliği Nedeniyle Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri</i>	66
Tablo 9 <i>Okul Yöneticilerinin Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Sorunlarına İlişkin Görüşleri</i>	73
Tablo 10 <i>Okul Yöneticilerinin Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finanse Edilme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri</i>	82
Tablo 11 <i>Okul Yöneticilerinin Okullara Mali Kaynak Sağlama Çalışmalarına İlişkin Görüşleri</i>	90
Tablo 12 <i>Okul Yöneticilerinin Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarına Gelir Getirecek Yeni Kaynaklara İlişkin Görüşleri</i>	97
Tablo 13 <i>Okul Yöneticilerinin Okulların Finansmanının İyileştirilmesine İlişkin Görüşleri</i>	107

Şekiller Dizini

Şekil 1 <i>Eğitim Kurumlarına Yapılan Toplam Harcamanın Kaynaklara Göre Dağılımı, 2017</i>	11
Şekil 2 <i>ğrenci Başına Düşen Merkezi Yönetim Kaynaklarıyla Gerçekleştirilen Harcamalar (2019 fiyatlarıyla)</i>	18
Şekil 3 <i>Kademelere Göre Hane Halkı Eğitim Harcamalarının Oranı</i>	19

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

MTAL: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

GSYH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

OSB: Organize Sanayi Bölgesi

AB: Avrupa Birliği

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde mesleki ve teknik eğitimin finansmanı konusunun araştırmaya temel oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırma problemi, alt problemler, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Ülkeler için ekonomik büyümenin hayati öneme sahip olduğu günümüzde nitelikli işgücü ihtiyacı artmıştır. Piyasanın ihtiyacı olan nitelikli ara elemanın yetiştirilmesi için ise eğitim ve mesleki eğitim şarttır (Çalışkan, 2015). Türkiye’de ara elemanların temel sağlayıcısı olan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında birtakım problemler mevcuttur. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının altyapı olarak bilim-teknolojiyi takip etmekte zorlanması ve oldukça maliyetli olması bu sorunlar arasında gösterilebilir.

Araç-gereç, bina ve teçhizat açısından daha çok yatırım ihtiyacı olduğundan mesleki eğitim, genel eğitime göre maliyetlidir. Bu nedenle meslek liselerinde öğrenci başına düşen maliyet, genel liselerle karşılaştırıldığında daha fazladır (Reman, 2012; Özsoy, 2007). Türkiye’de mesleki-teknik ortaöğretim kurumlarında kullanılan eğitim araç-gereçleri hem çok eski hem de yetersizdir. Bu araç gereçlerin hızla ilerleyen teknolojiye paralel olarak yenilenmesi oldukça zordur (Reman, 2012; Şimşek ve Gök, 2005).

Günümüzde eğitime olan talep her geçen gün artmaktadır. Artan eğitim talebine cevap verebilmek ancak bu alana ayrılan kaynaklarda artışla mümkündür. Eğitim hizmetine yeterince kaynak aktarılmazsa, eğitim hedeflerine ulaşılamaz ve sorunlar yaşanır (Hoşgörür ve Arslan, 2014). Özellikle gelişmemiş bölgelerdeki mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında yaşanan aksamalar atölye eğitimini yetersiz kılmaktadır. Bahsedilen bu problemlerden dolayı öğrencilerin piyasa beklentileriyle paralel olarak eğitilmesi ve işverenlerin beklentileri ile mezun olan bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerinin uyumu mümkün olmamaktadır ve bunun sonucunda kurum ve kuruluşlarda nitelikli eleman eksikliği

ortaya çıkmaktadır. Bu teçhizat yetersizliğini Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) mesleki-teknik eğitime, bütçesinden yeterli ölçüde pay ayıramaması ile açıklayabiliriz. Son yıllarda mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına bütçeden ayrılan pay oranları artmıştır. Fakat okul ve öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğunda öğrenci başına düşen harcamada imam hatip meslek liseleri önde gitmektedir (ERG, 2017).

Paydaki bu yetersizlik ve kaynak dağılımındaki adaletsizlikler, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki eğitim ve öğretim hizmetlerinin aksamasına neden olmaktadır. Yöneticiler okulların gereksinimlerini karşılarken ve finansal sorunları çözerken sıkıntılar yaşamaktadır. Yaşadıkları bu sıkıntılara kendi alternatif finans kaynaklarını yaratarak çözüm bulmaya çalışmaktadır. Okulları maddi yönden idare edebilmek adına devlet tarafından ayrılan bu bütçeye ek olarak, okul-aile birliğine yapılan bağışlar ve döner sermaye gelirleri gibi çeşitli finansman kaynaklarının okul yöneticileri tarafından kullanıldığı görülmektedir. Kamu kaynaklarından sağlanan ödeneklerin yetersizliği, eğitim kurumlarını ve doğrudan okul yöneticilerini kendi başlarının çaresine bakmaya yönlendirmiştir (Koç, 2007).

Eğitimin ve özelde mesleki ve teknik eğitimin finansmanı problemi ve eğitime ayrılan kamu kaynaklarının alternatif finansman kaynakları ile desteklenmesi; Millî Eğitim Şûraları, Kalkınma Planları ve 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde de ele alınmıştır. Örneğin 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının döner sermaye üretimleri artırılması ve bu yolla okulların her türlü ihtiyacının döner sermaye gelirlerinden karşılanması kararı alınmıştır. 10. Kalkınma Planı'nda okul idarecilerinin finansman yönetimi sürecinde yetki ve sorumluluklarının artırılması, alternatif finansman modellerinin geliştirilmesi, sektör ve meslek örgütlerinin sürece daha çok katılımın özendirilmesi kararlaştırılmıştır (Yatmaz, 2019). 19. Millî Eğitim Şûrası'nda devlet bütçesinden pay ayırma yoluna gidilerek okul bütçesinin oluşturulacağı ve okul yöneticileri tarafından bu bütçenin etkili kullanımının yasal güvence altına alınacağı ifade edilmiştir. Millî Eğitim Şûralarında ve

diğer politika belgelerinde ele alınmasına rağmen Türkiye’de eğitimin finansmanı sorunu hala çözülememiştir (Deniz, 2019).

Eğitim sisteminin kendisinden beklenenleri yerine getirebilmesi için kaynağa ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacının ne kadar olduğu ile nasıl karşılanacağı önemlidir ve üzerinde durulmalıdır (Tosunoğlu, 2014). Mesleki eğitimin niteliğinin artırılmasında asıl unsur finansman problemleridir (Özcan, 2009). Literatür incelendiğinde ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansman ve maliyet problemleri üzerinde yeteri kadar durulmadığı dikkati çekmiştir. Bu kurumların finansmanında yaşanan güncel gelişmeleri ve problemleri en yakından tecrübe edenlerin okul yöneticileri olduğu düşünülmektedir. Araştırmada okul yöneticilerinin görüşlerine başvurularak mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında yaşanan finansman problemleri ve çözüm önerilerini ortaya koymanın bu kurumların finansmanının iyileştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Eğitimin finansmanı konusu eğitim planlaması ile yakından ilintilidir. Bu konuda alanyazında eğitim planlaması yaklaşımları olarak toplumsal talebin tatmin edilmesi, insan gücü gereksinimlerinin planlanması ve karşılanması ve getiri oranları analizi gibi yaklaşımlardan söz edilmektedir.

Toplumsal talebin tatmin edilmesi yaklaşımı, eğitimi temel bir insan gereksinimi olarak görmektedir. Yaklaşımına göre eğitim, gereksinimlerin sağlanmasının önkoşulu olarak ele alınmaktadır. Buna göre tüm bireylerin eşit eğitim hizmetlerinden yararlanması, gereksinimlerini karşılama kapasitesinin geliştirilmesi gerekir. İnsan gücü gereksinimleri yaklaşımı ise, eğitimi piyasanın istediği insan gücünü yetiştiren bir yatırım aracı olarak görür. Bu yatırımın sonunda insanda üretime dönük bilgi ve beceri kapasitesi gelişmekte, bu da hem bireyin hem de toplumun kazancını artırmaktadır. Getiri oranı yaklaşımına göre ise; eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması bir yatırım olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle de kaynakların dağıtımında maliyet ve yararların karşılaştırılması ve en yüksek oranda yarar sağlayacak olanın seçilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır.

Eğitim planlaması çerçevesinde değerlendirildiğinde eğitimin finansmanı konusunun çok boyutlu ele alınması gereken bir konu olduğu sđylenebilir. Sđzđ edilen yaklaşımların her birinin vurguladığı noktalar farklı ve önemlidir. Bu anlamda her bir yaklaşımda ağırlıklı olarak vurgulanan noktaların gđz önünde tutulması beklenir. Öte yandan, orta ve uzun vadedeki beklentileri ve getirileri karşılayabilmesi bağlamında ele alındığında, insan gücü planlaması yaklaşımının ne çıktığı sđylenebilir. Nitekim Türkiye’de de ekonominin gereksinim duyduğu insan gücünü yetiştirme ve toplumun eğitim düzeyini yükseltme isteği bu çalışmada ele alınan kalkınma planları, milli eğitim Őuraları, vizyon belgeleri vb. belgelerde vurgulanan temel konular arasındadır.

Araştırmanın Amacı ve nemi

Bu araştırmada öncelikle Millî Eğitim Őurası Kararları, Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve mevzuat taranarak mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanıyla ilgili alınan kararları tespit ve analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca okul yöneticilerinin görüşlerine başvurarak mesleki ve teknik eğitimin finansmanına ilişkin görüşleri, problemler ve çözüm önerilerini ortaya koymak hedeflenmiştir. Araştırmada, kamu kesiminin mesleki ve teknik ortaöğretim finansmanında üstlendiği rol, bu rolün kamu kurumları arasındaki paylaşımı, okul yöneticilerinin kamu kaynakları dışındaki başvurdukları finansman kaynakları ve bu finansman kaynaklarının sağlanma şekli, finansmanla ilgili yaşanan problemler ve yöneticilerin bu yaşanan bu problemler için sundukları çözüm nerileri ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Genel olarak eğitimin finansmanı sorunu, eğitim politikalarının en önemli konularındandır (Kavak, 2011). Okullarda yaşanan finansal sorunlar, gerçekleştirilen eğitim hizmetini olumsuz etkilemektedir. Bu yüzden okulun finansal yönetimi önemlidir. Literatürde özellikle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı alanında yapılmış az sayıda araştırmaya (Güneş, 2017; zcan, 2009) rastlanmıştır. Araştırmanın, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanla ilgili güncel problemlerine işık tutarak alana katkı

sağlayacağı beklenmektedir. Ayrıca bu çalışmanın, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi için çalışmalar yürüten politika yapıcılar için yararlı bir başvuru belgesi olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Bu çalışmada; 'Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı konusu mevzuatta nasıl yer almaktadır ve okul müdürlerinin okullarının finansman sorununa ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?' sorularına yanıt bulmaya çalışılmaktadır.

Alt Problemler

Çalışmada ele alınacak alt problemler de aşağıdaki biçimde oluşturulmuştur:

1. Mevzuatta, Millî Eğitim Şûralarında, Kalkınma Planlarında ve 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı konusu nasıl yer almaktadır?
2. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları yöneticilerine göre; bu kurumların yararlandıkları finansman kaynakları, bunların düzeyleri, karşılaştıkları sorunlar ve sorunların çözümüne yönelik önerileri nelerdir?

Sayıltılar

Araştırma kapsamındaki okul yöneticilerinin kendilerine sorulan sorulara samimiyetle ve gerçeği yansıtacak şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, yöntem bölümünde belirtilen örneklem grubunun görüşleri ve veri toplama araçlarının kapsamı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Mesleki Eğitim: Kişinin iş yaşamındaki belirli bir meslek alanında üretici olarak herhangi bir statü ile yer alabilmesi için gerekli asgari yeterliliğe ve genel meslek kültürüne sahip olmasını mümkün kılan eğitimidir (Ak, 2006).

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim: İlköğretime dayalı en az dört yıllık zorunlu eğitimle öğrencilere genel kültür kazandırmanın yanı sıra, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda hem yükseköğretime hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlayan eğitim öğretim sürecidir (MEB, 2021).

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi: Türkiye Cumhuriyeti MEB'e bağlı resmi meslek ve sanat okullarının tümüne verilen genel isimdir. Türk Millî Eğitimi'nin amaçları doğrultusunda, ilköğretimi bitiren öğrencilerin devam edebileceği 4 yıllık eğitim sonunda meslek kazandıran, ülke ekonomisine katkı sağlayacak ara eleman yetiştiren orta öğretim kurumlarıdır. Öğrenciler öğrenimleri süresince haftanın belli günlerinde mesleki eğitimlerine yönelik kurum ve kuruluşlarda staj yaparlar.

Eğitim Finansmanı: Eğitim finansmanı, eğitime ayrılan kaynakların eğitimsel amaçlara ulaşmak üzere dağıtımını, dağıtım sürecinde yer alacak olan ve dağıtımdan etkilenecek olan öznelerin bu dağıtım sürecinin sonucuna göre eğitim hakkından yararlanabilme durumlarını inceleyen disiplindir (Kayahan-Karakul, 2014, s.64).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Eğitim Finansmanı

Eğitim finansmanı; toplumun eğitim talebinin karşılanması, eğitim hizmetinin sunumu amacıyla gerekli fiziki ve finansman kaynakların elde edilme sürecidir (Gümüş ve Şişman, 2012). Eğitim finansmanı, finansal kaynakların mobilizasyon, tahsis edilme ve eğitim hizmetlerinin sunumunda kullanılma şekilleriyle ilgilidir (Ereş, 2020, s.257). Eğitim hizmeti örgütlenirken, çeşitli gider kalemlerinden söz edilebilir. Eğitim-öğretim personeli için ödenen maaşlar, eğitim alt yapısının temini ve yenilenmesi için ayrılan kaynaklar, düzenli ya da zorunlu giderler ve bakım-onarım hizmetlerine ayrılacak kaynaklar buna örnek gösterilebilir (Soydan, 2018).

Eğitimle ilgili karar ve politikaların uygulanabilmesi için finansman gerekmektedir (Yatmaz, 2019). Eğitsel nitelikleri üretebilmek için gereken mali kaynağın nereden ve nasıl sağlanacağı ise önemli bir sorundur (Kavak, 2011). Yerel ve ulusal düzlemde eğitime parasal girdi sağlayabilecek kaynaklar arasında hükümetler, yerel yönetimler, özel ve gönüllü kuruluşlar ve veliler gösterilebilir (Kazar ve Çapanoğlu, 2018; Kurul, 2012).

Gelişmişlik oranı fark etmeksizin bütün ülkelerde hem kamusal hem özel kaynaklar önemli oranda eğitime ayrılır ve finansman uygulamaları benzerdir (Tuzcu, 2006, s.161). Finansman yöntemlerinin, ülkedeki siyaset anlayışına, yönetilme şekline ve yapısına göre değiştiği gözlemlenmektedir (Ünal, 1996). Türkiye’de eğitim ağırlıklı olarak kamu yönetimi tarafından karşılanırken, eğitimin finansmanının merkezi yapı dışında, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve okul yönetimleri gibi yapılar tarafından desteklendiği de görülmektedir. Bazı ülkelerde ise eğitim finansmanı kamu ve yerel yönetimler tarafından sağlanmasına rağmen ağırlık yerel yönetimlerde (Bakioğlu ve Korumaz, 2019, s.310; Tuzcu, 2006, s.162). Bir ülkenin eğitime ne kadar kaynak ayırması gerektiğine dair net bir düzey yoktur ancak ülkelerdeki eğitim finansmanı sisteminden, yeterli bir eğitim bütçesi sağlanması ve

aynı zamanda eğitimin niteliğini ve yararlarını toplumun bireyleri arasında en doğru şekilde dağıtması beklenir (Kurul, 2012, s. 169). Eğitim finansmanının yönetiminde kullanılan üç yöntem bulunmaktadır: doğrudan (kamu finansmanı) finansman, dolaylı (özel) finansman ve karma/kısmi finansman yöntemi.

Doğrudan Finansman/Kamu Finansmanı

Doğrudan finansmanda, eğitim sosyal bir mal olarak görüldüğünden harcamaların tamamı devlet tarafından vergiler yoluyla karşılanmaktadır (Hesapçıoğlu ve Özcan, 1995). Eğitimde kamu finansmanı, devletin toplumsal işlevinin bir gereği olarak gerçekleştirilir ve ikincil bölüşüm ilişkileri yoluyla, yeniden bölüşüme olanak yaratır ve ayrıca kamu finansmanında; eğitim, tüm yurttaşlara sunulan kamusal bir hak olarak görülür (Kurul, 2012, s.180)

Dolaylı Finansman/Özel Finansman

Dolaylı finansmanda eğitim hizmetleri, kamu ve özel kesim tarafından üstlenilmektedir. Dolaylı finansman yönteminde devlet yine eğitim malını arz eder. Fakat eğitim hizmeti üretilirken özel kesime de fırsat tanınıp eğitim malı özelleştirmeye çalışılır (Devrim ve Tosuner, 1987). Özel finansmanda eğitim, piyasada alınabilen satılabilen bir hizmet gibi görülmektedir. Eğitim hizmeti sunulan öğrenci ve veliler, belirli bir ücret ödeyerek sisteme parasal kaynak sağlarlar (Kurul, 2012, s.180). Dolaylı finansman kupon yöntemi olarak da anılmaktadır. Kupon yönteminde, devlet eğitim hizmetini kendisi sunmaz, kişilere eğitim çekleri verme yoluyla, hizmetin özel kesimce karşılanmasına fırsat sağlar (Özkıvrak, 1996).

Karma/Kısmi Finansman

Kısmi finansmanda eğitim karma bir mal olarak görülür ve harcamaların bir kısmı ya da tamamı fiyatlandırılıp harçlar aracılığıyla öğrencilerden temin edilir (Hesapçıoğlu ve Özcan, 1995). Kısmi finansman yönteminde genel olarak eğitime ve okula hem kamusal

bütçeden hem de eğitim gören öğrenciler ve ailelerden, kamu kuruluşlarından, işletmeler ve kuruluşlardan parasal katkılar sağlanır (Kurul, 2012, s.180).

Türkiye’de Eğitimin Finansmanı

Eğitimin niteliği, devletlerin tüm giderler arasından eğitime ayırdıkları payın büyüklüğü ve dağılımıyla ilişkilendirilir (Kayahan-Karakul, 2014). Neredeyse tüm ülkeler, eğitim için alternatif finans kaynakları bulmak ve yeni modeller üretmek için çalışırlar (Tuzcu, 2006). Türkiye’de her düzeyde eğitime kaynak ayrılmaktadır ve karma finansman anlayışı benimsenmektedir (Kayahan-Karakul, 2014). Yani Türkiye’de eğitim ağırlıklı olarak kamusal kaynaklardan ve bazı ek kaynaklardan finanse edilmektedir.

Birçok gelişmiş ülkenin bütçesi incelendiğinde eğitime ayrılan harcamaların en üst sıralarda yer aldığı görülebilir (Karaarslan, 2005). Türkiye’de ise bütün kademelerde öğrenci başına yapılan harcamaların, OECD ortalamasının çok gerisinde kaldığı görülmektedir. Örneğin lise kademesinde öğrenci başına yapılan toplam eğitim kurumları harcaması OECD ortalaması 11590 dolar iken Türkiye’de bu miktar 6043 dolara düşmektedir (OECD, 2021).

Eğitim finansmanı ve harcamaları konusunu Türkiye ve bazı diğer ülkeler bazında karşılaştıran bir kaç araştırmada; ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre eğitim için ayrılan kaynakların farklılık gösterdiği (Kazar ve Çapanoğlu, 2018), Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretimde eğitim finansmanının merkezi şekilde örgütlendiği (Akgül, 2011), OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında hane halklarının eğitime yatırım yapma oranının en yüksek Türkiye’de olduğu (Yatmaz, 2019), Türkiye’de eğitim finansmanının yeterli olmadığı ve diğer ülkelerle arasında farklar olduğu (Ateş, 2013; Güngör ve Göksu, 2013), Türkiye’nin tüm harcama kalemlerinde ve öğrenci başına yapılan harcamalarda Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin gerisinde olduğu (Akın-Mart ve Kartal, 2021; Ceğer, 2018; Demir, 2006; Hesapçioğlu ve İnandı, 2004) sonuçlarına ulaşılmıştır. Aşağıda Tablo 1’de MEB’in

bütçesinin 2000 ile 2022 yılları arasındaki değişimi, gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) ve konsolide bütçeye oranı verilmiştir.

Tablo 1

MEB Bütçesinin Yıllara Göre Değişimi

Yıl	MEB Bütçesi	MEB Bütçesinin		Yıl	MEB Bütçesi	MEB Bütçesinin	
		GSYH Oranı	Konsolide Bütçeye Oranı			GSYH Oranı	Konsolide Bütçeye Oranı
2000	3 350 330 000	2,01	7,15	2012	39 169 379 190	2,76	11,16
2001	4 046 305 625	1,68	8,34	2013	47 496 378 650	3,03	11,76
2002	7 460 991 000	2,13	7,60	2014	55 704 817 610	3,19	12,81
2003	10 179 997 000	2,24	6,91	2015	62 000 248 000	2,65	13,11
2004	12 366 236 276	2,21	8,21	2016	76 354 306 000	2,65	13,38
2005	14 835 422 184	2,29	9,50	2017	85 048 584 000	2,80	13,18
2006	16 568 145 500	2,18	9,47	2018	92 528 652 000	2,69	12,13
2007	21 355 634 000	2,53	10,42	2019	113 813013 000	2,56	11,84
2008	22 915 565 000	2,41	10,30	2020	125 396 862 000	2,57	11,45
2009	27 446 778 095	2,88	10,47	2021	146 920 234 000	2,60	10,91
2010	28 237 412 000	2,57	9,84	2022	189 010 851 000	2,40	10,79
2011	34 112 163 000	2,63	10,91				

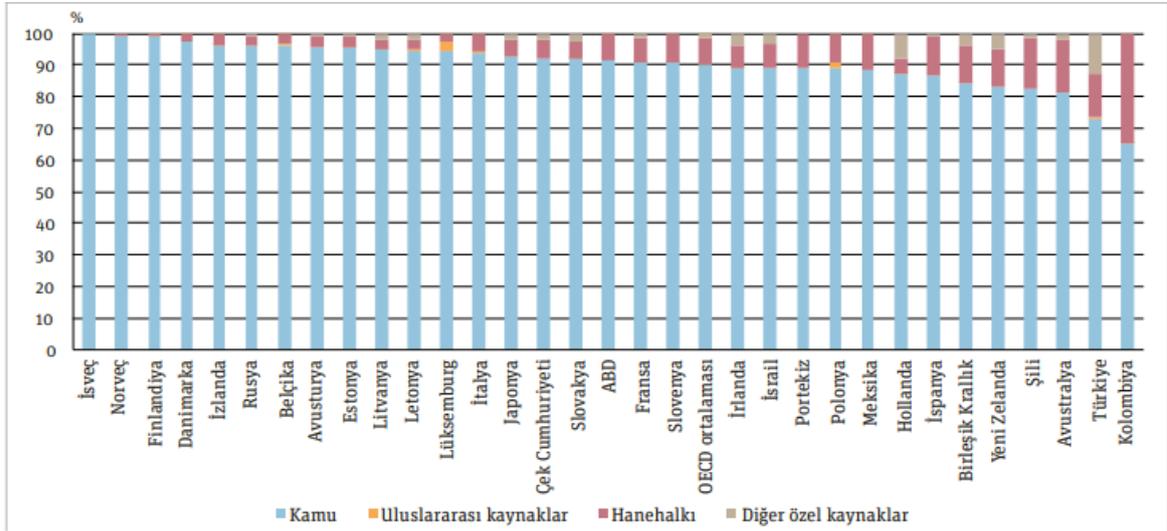
Kaynak: Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021-2022

Tablo 1 incelendiğinde MEB bütçesinin yıllara göre düzenli olarak sürekli bir artış gösterdiği fakat MEB bütçesinin GSYH'ye oranının sadece 2013 ve 2014 yıllarında en yüksek seviyesine ulaştığını daha sonra tekrar düşüşe geçtiğini söyleyebiliriz. MEB bütçesinin konsolide bütçeye oranı ise 13,38 ile en yüksek seviyesini 2016 yılında görmüş de daha sonra düzenli olarak düşüş yaşamıştır. 2023 yılında ise MEB bütçesi 435 milyar 351 milyona ulaşmıştır. İlk olarak düşünüldüğünde bütçenin iki katından daha fazla bir rakama ulaştığı sanılabilir fakat, MEB bütçesinin GSYH'ye oranı 2,30, konsolide bütçeye oranı ise 9,64 olmuştur. Bu bize MEB bütçesinin her ne kadar rakamsal olarak artsa da oransal olarak düşmeye devam ettiğini göstermektedir.

TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2020 yılında yapılan eğitim harcamalarının %74,7'si devlet tarafından finanse edilmiştir. Eğitim harcamaları içerisinde hane halkı harcamaların payı ise %20,2 olmuştur (TÜİK,2021). Aşağıda Şekil 1'de bazı OECD ülkelerinde ve Türkiye'de eğitim kurumlarına yapılan toplam harcamanın kaynaklara göre dağılımını görebilirsiniz.

Şekil 1

Eğitim Kurumlarına Yapılan Toplam Harcamanın Kaynaklara Göre Dağılımı, 2017

Kaynak: (OECD, 2020; aktaran Eğitim Yönetişi ve Finansmanı Eğitim İzleme Raporu,2021)

Şekil 1'e bakıldığında Türkiye'de eğitim kurumlarına yapılan harcamalarda hane halkı ve diğer özel kaynakların katkısının diğer ülkelere kıyasla fazla olduğu söylenebilir. Eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamalarına bakıldığında, Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında geride kaldığı görülmektedir. Bu verilerden hareketle Türkiye'deki kamusal kaynakların eğitimi finanse etmeye yetmediği sonucuna ulaşabilir.

Türkiye'de eğitim büyük oranda kamu kaynaklıdır ve kamu finansmanına dayanan eğitimdeki problemlerin büyük kısmı ödenek yetersizliği ile açıklanmaya çalışılmaktadır (Koç, 2007). Okulların yaşadığı mali problemler eğitim hizmetinin gerektiği gibi sunulmasına engel olmaktadır (Özdere, 2020). Problemlerin büyük kısmı günümüzde yaşanan hızlı teknolojik gelişmelerle birlikte eğitim kurumlarının değişen rolleriyle ilişkilidir. Okulları maddi

yönden idare edebilmek adına devlet tarafından ayrılan bütçeye ek olarak, okul yöneticileri okul-aile birliğine yapılan bağışlar ve döner sermaye gelirleri gibi çeşitli finansman kaynaklarını kullanmaktadır. Okullardaki maddi problemlere çözüm bulmak ve mevcut kaynakları etkili bir şekilde kullanma konusu okul yöneticilerinin sorumluluğundadır (Altunay, 2017; Özdere, 2020). Türkiye’de eğitimin finansmanı ile ilgili yapılan bazı çalışmalarda;

- Finansman sorunlarının okul ve bakanlık temelli olduğu (Altunay, 2017),
- MEB tarafından okullara gönderilen ödeneklerin yeterli olmadığı (Özçelik, 2007),
- Eğitim maliyetinin giderek artan oranlarda velilere yüklendiği ve okul- aile birliklerinin yönetmelikte belirtilen sorumluluklarını yerine getiremediği ve mali problemleri okul yöneticilerinin çözmek zorunda kaldığı (Yıldız ve Balyer, 2019),
- Okulların giderlerinin gelirlerinden fazla olduğu ve okul yöneticilerinin finansman ile ilgili sıkıntılar yaşadığı (Hoşgörür ve Arslan, 2014),
- Okulların bütçeden ayrılan kaynaklar dışında kendi ek gelir kaynaklarını yarattıkları (Kavak, Ekinci ve Gökçe,1997; Arslan, 2000), kaynak yaratırken sorun yaşadıkları ve çabaların yetersiz olduğu (Hoşgörür ve Arslan, 2014),
- Okul-aile birliklerinin finansmana katkısının okul yöneticilerine problem çıkardığı (Özer ve diğerleri, 2015),
- Yöneticilerin taleplerine duyarsızlık gösterildiği, bütün harcamalar için kaynak ayrılmadığı ve bu ödenekleri kullanma yetkisinin tam olmadığı (Altunay, 2017) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bursalıoğlu’na (2014) göre, okulun amaçlara uygun şekilde yaşatılması okul yönetiminin sorumluluğundadır. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi için okuldaki tüm kaynakların etkili şekilde kullanılması gerekmektedir. Yapılan araştırmalara göre okul yöneticileri, okulların gereksinimlerini karşılarken ve finansal sorunları çözerken yetersiz kalmaktadır. Çözüm olarak da alternatif finans kaynakları yaratmaktadırlar (Arslan, 2000;

Koç, 2007). Mevcut finansman problemleri yöneticilerin ve öğretmenlerin asli görevlerine zarar vererek, motivasyonu düşürmektedir. Ayrıca bu sorunlar paydaşlar hakkında olumsuz tutumlara neden olup, ilişkileri kötü etkilemektedir (Yıldız ve Balyer, 2019). Yapılan çalışmalarda finansman probleminin çözümü için yöneticilerin sunduğu çözüm önerileri arasında:

- Ödeneklerin artırılması, okullara günlük giderler için ödenek ayrılması, veli ve hayırsever desteğinin özendirilmesi, özel kuruluşlardan destek alınması, bakanlığın okulların gereksinimleri için hizmet satın alması (Özçelik, 2007),
- Veli bakış açısının değiştirilmesi, sektörle iş birliği kurulması, okul-aile birliği çalışmaları, kermesler, kardeş okul bulma, belediye yardımları (Toker-Gökçe ve Uslu, 2018),
- Finansman politikalarının ve yasal düzenlemelerin yeniden düzenlenmesi, yöneticilerin eğitim finansmanı yönetimi konusunda güçlendirilmeleri (Altunay, 2017; Özdere, 2020) gibi öneriler mevcuttur.

Mesleki ve Teknik Eğitim

Eğitim tanımında bahsi geçen istendik davranışlar bireylere kazandırılırken farklı yollar izlenir. Farklı eğitim kademlerinde uygulanan farklı müfredatlar bunlara örnek gösterilebilir. Mesleki eğitim, “belirli bir mesleğin gerekliliklerini kazandırmaya yönelik etkinlikler olarak tanımlanabilir (Taş, 2003; aktaran Aslan, 2020). Sezgin’e (1993) ve Şahinkesen’e (1992) göre ise meslekî eğitim “kişiyi mesleğe hazırlayarak ve işi bir hedef olarak kullanarak kişinin becerilerini çok yönlü geliştirme süreci” şeklinde tanımlanabilir. Mesleki eğitim, devlet ve işverenler tarafından finanse edilen bir eğitim türüdür, genel eğitime göre de maliyetlidir (Ünal, 1996). Mesleki ve teknik eğitim bireylere topluma uyum becerisi kazandırır. Bunun yanı sıra kişilerin hayatlarını sürdürmelerini sağlayacak mesleklere ilişkin yeterlilik kazanmalarını sağlayan eğitim türüdür (Ekşioğlu ve Taşpınar, 2019).

Mesleki ve teknik eğitimde, bireylere gerekli yeterlilikler kazandırarak, onları sistemin talep ve amaçları paralelinde yetiştirmek hedeflenmektedir (Kamber, 2007). Teknolojinin hızla gelişim gösterdiği günümüzde belirlenen hedeflere ulaşmak ve bireylerin güncel bilgilerle ve donanımlarla yetiştirilmesi mesleki eğitimin görevidir. Bu görevi başarma yeterliliğine sahip olmayan mesleki eğitim ise yerel ve ulusal düzeyde geride kalacaktır. (Gömleksiz, 2010).

Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretim

Mesleki ve teknik ortaöğretim; iş ve meslek alanlarına işgücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan erkek teknik öğretim, kız teknik öğretim, ticaret ve turizm öğretimi ve din öğretimi okullarından oluşmaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim; öğrencileri genel ortaöğretimin amaçları ile iş ve meslek alanlarına insan gücü olarak yetiştiren ve yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır (Altın, 2007). Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında; iş, hizmet ve sağlık alanlarında ihtiyaç duyulan ulusal ve uluslararası meslek standartlarına uygun nitelikte insan gücünün yetiştirilmesi, mesleki bilgi ve becerilerinin güncelleştirilmesi ve uygulanan programlarla girişimcilik bilinci, meslek etiği, iş sağlığı ve güvenliği kültürü ile iş alışkanlığının kazandırılması ve mesleki eğitim görenlerin istihdama hazırlanması hedeflenir (MEB, 2013).

1927’ye kadar meslek ve sanat okulları açma ve yürütme işi il ve belediye idarelerinin sorumluluğundaydı. 1927 yılında çıkan bir kanunla masrafları yine bu idarelerce karşılanmak üzere, bu okulların program, araç-gereç, öğretmen yetiştirme ve istihdamı görevi Eğitim Bakanlığı’na devredildi ve 1933’te Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kuruldu. 1935’te mesleki ve teknik okulların masrafları Eğitim Bakanlığı bütçesine alındı (Akyüz, 2021). 1970’li yıllarda mesleki ve teknik eğitim, ihtiyacı belirle, programı geliştir, gerekli kaynakları temin et, programı uygula, mezunları izle, elde edilen sonuçlara göre yeniden planlama yap prensibi üzerine kurgulanmıştır. 1973 yılında 1739

sayılı Millî Eğitim Temel Kanunuyla ilköğretim, orta öğretim, mesleki teknik öğretim ve yükseköğretimin esasları yeniden düzenlenmiştir.

1977'de çıkarılan 2089 sayılı Çırak-Kalfa ve Ustalık Kanunu ile Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1986'da çıkarılan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esaslar belirlenmiş, Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi ile Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu kurulmuştur. 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'nun adı 2001'de 4702 sayılı Kanunla Mesleki Eğitim Kanunu olarak değiştirilmiştir. 2009-2010 öğretim yılında 9. sınıftan itibaren uygulanmak üzere, ortaöğretimdeki 79 olan okul çeşidi 15'e indirilmiştir. Yapılan değişiklikler arasında özellikle 35 ad altında faaliyetlerini sürdüren erkek mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının "teknik ve endüstri meslek lisesi" adı altında birleştirilerek bire indirilmesi, 22 ad altında faaliyetini sürdüren kız mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının "kız teknik ve meslek lisesi" adı altında birleştirilerek bire indirilmesi dikkat çekmektedir.

2011 yılında yayımlanan 652 sayılı MEB'in Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile MEB'de mesleki ve teknik eğitimin yürütülmesinden sorumlu altı birim (Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü...) Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM) adı altında birleştirilmiştir (MEB, 2012). 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren 4+4+4 olarak yeniden düzenlenen ve 12 yıla çıkarılan zorunlu eğitimin ardından ortaokullar yeniden açılmıştır. Fakat ortaokulların yeniden açılmış olması mesleki ve teknik eğitimin bu sisteminin ikinci kademesinde başlamasını sağlamamıştır. Mesleki ve teknik eğitim yine 9. sınıftan itibaren yani liselerde başlamaktadır. 2020 yılına kadar mesleki ve teknik liselerin 9. sınıflarında genel liselerde uygulanmakta olan öğretim programlarına yer verilmekte, mesleğe yönelik programlar ise 10. sınıftan itibaren uygulanmaktaydı (Ekşioğlu ve Taşpınar, 2019). Fakat MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin, 02/09/2020 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmasıyla, Mesleki ve Teknik Anadolu

Liseleri'nde (MTAL) alana yerleştirme işlemleri 10'uncu sınıf yerine 9'uncu sınıfta yapılmaya başlandı. MEB verilerine göre 2020- 2021 eğitim öğretim yılında Türkiye'de 4027 resmi 396 özel olmak üzere toplam 4423 MTAL bulunmaktadır bu okullarda toplamda 1.731.556 öğrenci eğitim görmektedir. 218 okul ile Ankara, ikinci en çok mesleki ve teknik ortaöğretim kurumunun bulunduğu ildir. (MEB, 2022).

Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi

Mesleki ve teknik eğitim, ekonomik büyüme açısından önemli olduğu için ulusal düzeyde güncel tartışmalara ev sahipliği yapan bir alandır. Tüm ülkeler kendi özel şartlarına göre mesleki ve teknik eğitimi tekrardan kurgulama yoluyla yenileyip, değiştirmektedir (Özer, 2018). Agrawals'a (2013) göre mesleki ve teknik eğitim, daha iyi iş olanakları için bir pasaporttur. Gelişmiş ülkelerde, genel ortaöğretimden, mesleki ortaöğretime ağırlık verilmektedir (Özyılmaz, 2013, s.205). Ülkemizde de kalkınma hedefleri doğrultusunda gelişebilmek ve kalkınabilmek adına, sektör ihtiyacını karşılayacak nicelik ve nitelikte, orta düzeyde ara elemanın yetiştirilmesi gereklidir (Kamber, 2007). Bireyin yetişmesinde ve işgücü vasıflarını kazanmasında önemli bir rol oynayan mesleki ve teknik eğitim, ekonomiye doğrudan etki eder ve bu nedenle her yönden ülkenin gelişimini sağlayabilecek gücü elinde tutar (Yazıcı, Türkmen ve Aydemir, 2015; Bozgeyikli, 2019; MEB, 2018). Çünkü bilim ve teknolojideki gelişmelerle uyumlu bir endüstrinin gereksinim duyduğu teknik ara elemanın yetiştirilmesi mesleki ve teknik eğitime bağlıdır.

Teknolojide yaşanan değişim ve gelişmeler toplumun ekonomik ve kültürel yaşantısını doğrudan etkiler. Toplumlar bu değişimlere ancak mesleki ve teknik eğitimle uyum sağlayabilirler ve ülkemizde mesleki eğitime gereken ilginin gösterilmesi zorunludur (Sezgin, 1999; Kamber, 2007). Mesleki ve teknik eğitim, dışa açılmaya ve uluslararası pazarda rekabet etmeye çalışan ülkemizin ekonomisi için gerekli insan gücü ihtiyacının sağlanması açısından çok önemlidir (Güneş, 2017). Yapılan bazı ekonometrik analizler sonucunda, ülkemizde mesleki ve teknik eğitimle ile ekonomik büyüme arasında pozitif

yönde bir ilişki bulunmuştur (Çalışkan ve Durman, 2016). Chawla, (2005) araştırmasında kamuda en az kaynak ayrılan öğretim kademesinin mesleki ve teknik okullar olduğunu belirlemiştir (Aktaran Savaş-Yalçın, 2016). Ekonomik büyüme için hayati bir önem taşıyan eğitim kademesine en az kaynağın ayrılması ise tartışılması ve üzerinde durulması gereken bir konudur.

Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Sorunları

Tüm eğitim kademelerinde olduğu gibi mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında da sorunların mevcut olduğu ifade edilmiştir. İlgili politika belgelerinde alınan kararların uygulamaya geçirilemediği görülmüştür. Meslek liselerinde sanayinin ihtiyacı olan nitelikte iş gücü yetişmemesi (Kavi ve Koçak, 2018), velilerin çeşitli nedenlerden dolayı öğrencileri bu kurumlara göndermek istememeleri, meslek lisesi tercih eden öğrencilerin üniversite kazanma şanslarını riske atmaları ve bu sebeple toplumun meslek liselerinden soğuması (Özyılmaz, 2013) meslek liselerinin problemlerinden bazılarıdır. Ayrıca mesleki eğitim, eğitim ve ekonomik seviye olarak daha alt sınıfta yer alanlara beceri kazandırarak ara eleman yetiştirmek olarak kurgulanmıştır. Bundan dolayı veliler tarafından son çare olarak algılanmaktadır ve bu da akademik olarak başarısız öğrencilerin bu eğitime yönlendirilmesine neden olmaktadır (MEB, 2012, s.51). Mesleki eğitimin finansmanı ile ilgili problemler arasında ise; sektör desteğinin yetersiz kalması (Kavi ve Koçak, 2018), yatırım ve donanım malzemelerinin eksikliği, bakım-onarım masraflarını karşılamamanın güç olması ve teşvik eksikliği (MEB, 2012, s.35) gösterilebilir.

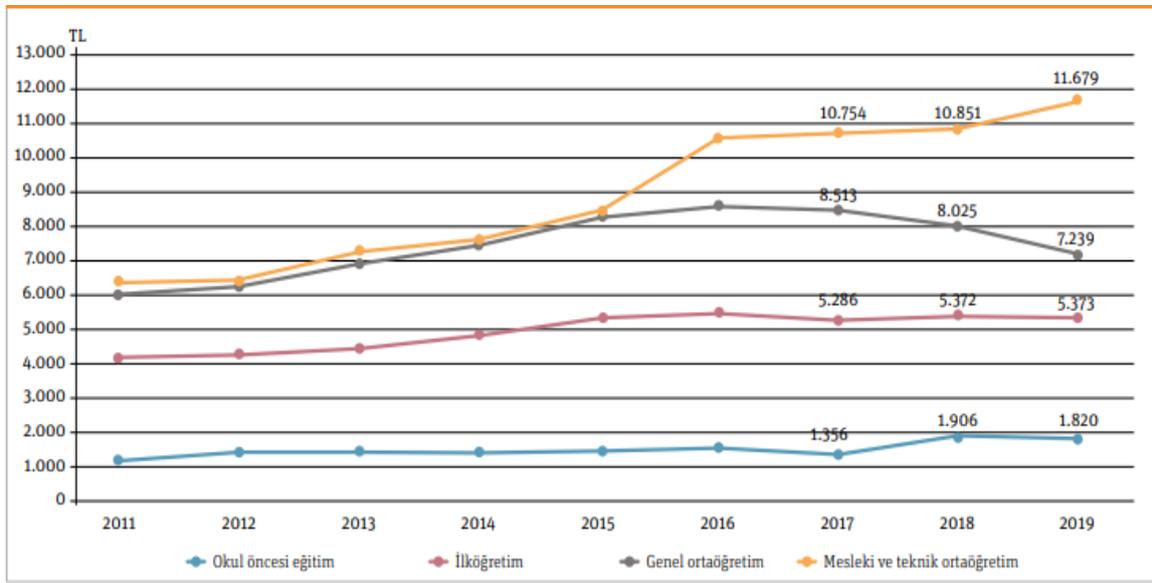
Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Finansmanı

Devletler bütün öğrencilerin kaliteli mesleki eğitime erişimini sağlamak için okulları finanse etmektedirler. Devletlerin mesleki eğitime katkısı diğer eğitim kademeleriyle karşılaştırıldığında nispeten fazladır ve bu mesleki eğitimin diğer eğitim türlerine göre daha pahalı bir eğitim türü olmasına dayanır (Klein, 2001). Reman’a (2012) göre de mesleki ve teknik eğitim diğer eğitim türlerine göre daha maliyetli bir eğitim türü olduğundan finansman

probleminin mesleki ve teknik eğitim kurumlarında önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’de ortaöğretime yapılan kamu harcamalarının %62,2’si mesleki ve teknik eğitim kurumlarına yapılırken bu oran OECD ülkeleri ortalamasında %48,7’dir (ERG, 2021). Aşağıda Şekil 2’de 2011 ile 2019 yılları arasında tüm eğitim kademelerinde öğrenci başına yapılan ve merkezi yönetim kaynaklarıyla gerçekleştirilen harcama oranlarını görebilirsiniz.

Şekil 2

Öğrenci Başına Düşen Merkezi Yönetim Kaynaklarıyla Gerçekleştirilen Harcamalar (2019 fiyatlarıyla)

Kaynak: (Eğitim Yönetişimi ve Finansmanı Eğitim İzleme Raporu, 2020)

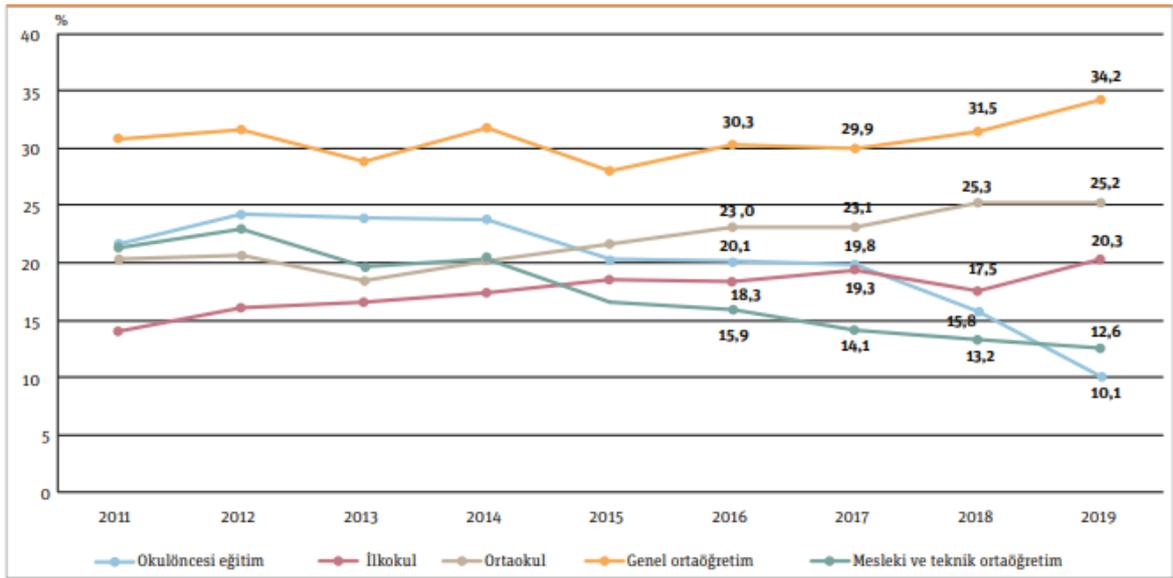
Şekil 2 incelendiğinde, merkezi yönetim kaynaklarıyla öğrenci başına gerçekleştirilen harcama oranının en yüksek mesleki ve teknik ortaöğretimde olduğu görülmektedir. Bu oranın yüksekliği ise bize mesleki ve teknik ortaöğretim diğer eğitim türlerine göre daha pahalı olduğunu göstermektedir. Yıllar içerisinde bu oranlarda meydana gelen değişim ise MEB’in mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına verdiği önemi göstermektedir.

Çeşitli ülkelerde eğitime hane halkının katılım oranı da eğitimin finansmanının nasıl gerçekleştiğine dair bir fikir edinmemizi sağlar ve önemli göstergelerden biridir. Türkiye’de eğitim harcamalarına hane halkı katkısının OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında fazla

olduğunu söylemiştik. Hane halkının eğitime katkısı eğitimin çeşitli kademelerinde ve uygulanan eğitim politikalarına göre farklılık gösterebilmektedir. Aşağıda Şekil 3'te 2011-2019 yılları içerisinde Türkiye'de eğitim kademelerine göre hane halkı harcamalarının oranları verilmiştir.

Şekil 3

Kademelere Göre Hane Halkı Eğitim Harcamalarının Oranı

Kaynak: (Eğitim Yönetimi ve Finansmanı Eğitim İzleme Raporu, 2021)

Şekil 3 incelendiğinde, mesleki ve teknik ortaöğretimde hane halkı eğitim harcamalarının 2014 yılından itibaren düzenli olarak düştüğünü söylenebilir. Bunun altında yatan nedenin ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını seçen öğrenci ve veli profilinin yıllar içindeki değişimin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca MEB'in mesleki ve teknik ortaöğretime katkısının artmasıyla ters orantılı olarak hane halkı katkısının azaldığı çıkarımı da yapılabilir.

Millî Eğitim Şûraları

Maarif Kongresi, Millî Eğitim Şûralarının ilki olarak kabul edilir. 1921 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından Ankara'da yapılmıştır (Akyüz, 2021). Şûralar, Türkiye'de 1933 yılından itibaren MEB'in en yüksek danışma organı olarak düzenlenmektedir. "2287 sayılı

Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun” ile şûraların gerekliliği ortaya konulmuştur ve 1. Millî Eğitim Şûrası 17- 29 Temmuz 1939 tarihinde Hasan Ali Yücel tarafından toplanmıştır. Şûraların amacı Türk Millî Eğitim Sistemini geliştirmek ve niteliğini yükseltmektir. Bu amaçla eğitim ve öğretimle ilgili konuları tetkik eder ve gerekli kararları alır. Şûra Genel Kurulu’nda alınan kararlar Bakan oluru ile Tebliğler Dergisi’nde yayımlanır. Şûra kararları tavsiye niteliğindedir.

Millî Eğitim Şûralarında, Türk eğitim sisteminin problemleri detaylı bir şekilde tartışılır ve karara bağlanır (Çoruk, 2019). İlk Şûra’nın düzenlendiği 1939 yılından bu yana 83 yıllık bir süreç yaşanmış ve son olarak 20. Millî Eğitim Şûrası, 1-3 Aralık 2021 tarihinde toplanmıştır. 1933 tarihli yönetmeliğe göre şûranın her üç yılda bir toplanmalıdır fakat bazı yıllar şûraların toplanması sekiz yılı bulmuştur. Örneğin 1999’dan 2006’ya kadar hiç şûra toplanmamıştır.

Kalkınma Planları

Kalkınma planları genel olarak devlet tarafından hazırlanan ekonomi, sağlık, eğitim, ulaşım, sosyal güvenlik, adalet gibi konularda gelişme ve kalkınmayı hedefleyen ve kamuda uygulanacak siyaseti belirleyen planlardır. Kalkınma planları, adı sonradan Kalkınma Bakanlığı olarak değiştirilen Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanır. Kalkınma planları 1960 yılından itibaren, planlı kalkınma dönemiyle birlikte başlamış ve bu doğrultuda hazırlanmıştır. 1963 yılından 2022 yılına kadar 11 tane kalkınma planı gerçekleştirilmiştir.

Eğitim, kalkınma planlarının büyük bir boyutunda yer almaktadır (Akça, Şahan ve Tural, 2017). Kalkınma planlarında yer alan eğitim planlaması çalışmaları, hem güncel gelişmelerin gerekli kıldığı ödevleri yerine getirmek için gerekli olan kaynakların sağlanması hem de temin edilen kaynakların eğitim tür ve düzeyleri içinde adil dağılımına odaklanmıştır (Küçük, 2012). Gerek donanım eksiklikleri gerekse ara eleman desteğinin sağlanması, kalkınma planları içerisinde yer alan hedeflere uyumlu olarak gerçekleştirilmiştir (Akça, Şahan ve Tural, 2017).

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi 23 Ekim 2018 tarihinde kamuoyu ile paylaşıldı. Vizyon belgesinde bakanlığın 2023 yılına kadar eğitim gündeminde yer alacak bazı esas hedefler yer almıştır. Vizyonun temel hedefi; çağın ve geleceğin becerilerini kazanmış, bilime ve kültüre meraklı duyarlı, nitelikli, ahlaklı bireyler yetiştirmektir. Bu araştırmada 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı ile ilgili yer alan hedefler incelenmiştir.

İlgili Araştırmalar

Eğitimin finansmanı konusu sadece mesleki ve teknik eğitim kurumlarında değil eğitimin tüm kademelerinde büyük bir problem durumu olarak görülmektedir. Türkiye ile diğer ülkeleri finansman açısından karşılaştıran, okullara sağlanan mevcut finansman kaynaklarının yeterli olmadığı ve okul yöneticilerinin okulların giderlerini karşılamak için başvurdukları farklı finansman kaynakları ile ilgili yapılmış çok sayıda çalışma mevcuttur. Araştırmalar incelendiğinde, özellikle ilköğretimin finansmanına ilişkin çalışmalar diğer kademelere göre fazla iken bu çalışmanın temelini oluşturan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı ile ilgili çalışmaların az olduğu dikkati çekmektedir. Aşağıda eğitim ve eğitiminin finansmanına ilişkin yürütülen çalışmalardan bazıları sıralanmıştır.

Arslan (2000) tarafından yapılan tez çalışmasında hem kamu bütçesinden eğitime ayrılan payın hem de ek kaynak bulma çalışmalarının yeterli olmadığı saptanmıştır. Ayrıca velilerin eğitimin finansmanına katkısı ve özel sektörün eğitimdeki payı her geçen gün artmaktadır. İlköğretim yatırımları, ortaöğretim yatırımlarına oranla fazladır. Okulların tamamı kamu bütçesi dışındaki kaynaklara da başvurmaktadır. Okulların en büyük gelir kaynağı katkı payıdır ve okullarda para toplanırken problemler yaşanmaktadır (Aktaran Savaş-Yalçın, 2016).

Öztürk (2002) tarafından yürütülen araştırma sonucunda, okulların ihtiyaçlarının mevcut finansman kaynaklarıyla karşılanamadığı, okulların neredeyse hepsinin ek

kaynaklara başvurduğu saptanmıştır. Bütçe dışında yer alan kaynakların veliler, yerel yönetimler, gönüllüler ve sektörden sağlandığı ifade edilmiştir.

Zoraloğlu, Şahin ve Fırat (2004), çalışmalarında okulların cari giderlerinin devlet tarafından, diğer harcamaların bütçe dışı kaynaklardan karşılandığını saptamıştır. Okul gelirleri arasında bağışlar, kantin kiralari ve döner sermaye işletmesi gelirleri mevcuttur. Ayrıca sosyo-ekonomik açıdan daha iyi durumda olan okulların ihtiyaçlarının daha büyük oranda karşılandığı tespit edilmiştir. Bağış toplanırken öğretmen, veli ve üst yönetim kaynaklı sorunlar yaşanmakta olduğu ifade edilmiştir (Aktaran Savaş-Yalçın, 2016). Korkmaz'ın (2005) araştırmasına göre ise velilerin ve yerel yönetimin desteğiyle okulların finansman problemleri çözülebilir.

Hesapçioğlu ve İnandı (2004), yürüttükleri çalışmada 15 AB Ülkesi ile Türkiye'de eğitimin finansmanını karşılaştırmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, Türkiye tüm harcama kalemlerinde AB Ülkelerinin gerisindedir. Aynı şekilde Altundemir'in (2008) çalışma sonuçlarına göre de Türkiye eğitim harcamaları konusunda OECD ülkelerinin gerisinde kalmıştır. Altundemir'e göre eğitime ayrılan kaynaklarda artış yoluna gidilmelidir.

Karaaslan (2005) tarafından yapılan araştırmaya göre, eğitim finansmanı problemlerinin çözümü için ayrılan kaynaklar yeterli değildir. Ayrıca ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik koşullar göz önünde bulundurulduğunda finansman probleminin sadece kamu kesiminden gelen katkıyla çözülemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Chawla, 2005 yılında Türk eğitim sisteminde kamu ve özel sektör finansmanını incelemiştir. Araştırmaya göre Türk öğrenciler, günümüz için gerekli olan temel becerilere sahip değildir. Türkiye'de ara elaman ve teknisyen bulma konusunda problemler mevcuttur. OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye'de eğitime GSMH'den daha yüksek bir pay ayrılmaktadır (Aktaran Savaş-Yalçın, 2016).

Demir, (2006) tez çalışmasında seçilmiş bazı ülkeler ile Türkiye'de eğitimin finansmanına özel ve kamu kesiminin katkısı konusunu incelemiştir. Araştırmaya göre

eğitim kalitesi kamu okullarında özel okullara göre daha düşüktür. Ayrıca ğretmen maaşlarının düşük olduğu, devlet tarafından ayrılan kaynakların yetersiz olduğu saptanmıştır. Veli görüşlerine göre gönüllü kuruluşlar eğitim finansmanında daha fazla rol almalıdır. Türkiye’de ğrenci başına düşün harcamların Avrupa’nın çok gerisinde kaldığı belirtilmiştir.

Koç (2007), “Eğitim Sisteminin Finansmanı” adlı çalışmasında Türkiye’de tüm eğitim kademelerindeki eğitim finansmanını incelemiş ve kamu kaynaklarının eğitimi finanse etmeye yetmediği ve kaynakların etkin kullanılmadığı sonucuna ulaşmıştır. Koç’a göre eğitim bir kamu hizmeti olarak görülerek yasalarla güvence altına alınmalıdır. Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu ile finansman politikası netleşmelidir. Eğitimin her düzeyinde özel finansman teşvik edilmelidir. Finansal politikalar bilimsel temele dayandırılarak, bu amaç aşığında merkezde ve yerelde özel birimler oluşturulmalıdır.

zelik (2007), tez çalışmasında ortaöğretim kurumlarının finans kaynakları ve yöneticilerin bu kaynakların kullanımını konusundaki görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Yöneticilere göre devlet ödenekleri yetersizdir, tüm harcamalar için denek ayrılmamaktadır. Okul yöneticileri, ödenekleri kullanma konusunda çeşitli sıkıntılar yaşadıklarını ve ödeneklerin okulların gereksinimlerini karşılayamadığını ifade etmiştir. Yakıt, elektrik, telefon, internet ve su gibi harcamaların büyük bir oranının genel bütçe ile karşılanabildiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya dahil olan okullar farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip olmalarına rağmen yöneticilerin gönüllü bağışlar, diploma, spor ve fotokopi parası gibi ek kaynaklar sağlamaya çalıştıkları fakat bu ek kaynaklara rağmen yine de okulların mali sorunlar yaşadığı belirtilmiştir. Okul yöneticilerine göre denekler artırılmalıdır, veli ve hayırsever destekleri özendirilmelidir, özel sektörden destek alınmalıdır.

Dızman (2010), çalışmasında kamu ve özel ortaöğretim okullarını maliyet çeşitliliği açısından karşılaştırmıştır. Çalışma sonuçlarına göre özel liseler eğitim faaliyetlerine ve eğitim dışı etkiliklere daha fazla ağırlık verdiği için özel liselerde maliyet çeşitliliği daha

fazladır. Özel liselerde birim maliyeti kamu okullarına göre daha yüksektir. Araştırmada devlet okullarının özel okullar ile rekabet edebilmesi ve özel liselerde olduğu gibi kararları daha esnek alabilmeleri için modern yönetim anlayışına dayalı yönetilmeye ve daha fazla kaynağa ihtiyaçları vardır.

Özdemir (2011) yaptığı araştırmada okulların sosyo-ekonomik düzeyleri iyileştikçe okul-aile birliği gelirlerinin arttığı, sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca okulların sosyo-ekonomik düzeyi ile öğrencilerin ders başarısı arasında pozitif yönde ilişki olduğu da saptanmıştır.

Akgül (2011), tezinde AB ülkeleri ile Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim finansman yapısını incelemiştir. Araştırma sonucuna göre incelemeye dahil edilen AB ülkelerinde eğitimin finansmanı merkezi, yerel ve bölgesel olmak üzere üç şekilde örgütlendiği tespit edilmiştir. Türkiye’de ise eğitim finansmanı merkezi şekilde örgütlenmektedir. Ayrıca bu AB ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretimde sınıf başına ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısının Türkiye ile karşılaştırıldığında daha azdır.

Güngör ve Göksu (2013), yaptıkları araştırma kapsamında diğer ülkeler ile Türkiye’de eğitimin finansmanı ile eğitim harcamalarını karşılaştırmışlardır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre eğitim için ayrılan kaynakların farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Çalışmada Türkiye’de eğitim finansmanı yeterli değildir ve diğer ülkelerle arasında farklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kayıkçı, 2014 yılında yürüttüğü tez çalışmasında ilköğretim kurum müdürlerinin görüşlerinden yararlanmıştır. Okullardaki finansman problemlerine ışık tutmayı ve alternatif finansman kaynakları bulmayı amaçlamıştır. Araştırmada ilköğretim okullarında devlet ödeneği dışında 18 çeşit özel finansman kaynağı bulunmuştur. Okul müdürlerine göre her okulun ayrı bütçesi olmalıdır ve bu bütçe öğrenci sayısına göre belirlenmelidir. Ayrıca okullardaki finansman yetersizliği yönetsel ve eğitsel sorunlara neden olmaktadır.

Özer, Demirtaş ve Ateş’in (2015) araştırma sonuçlarına göre okulların giderleri, gelirlerine göre fazladır, okul müdürleri finansman yönetimi ile ilgili sıkıntılar yaşamaktadır.

Okul-aile birliği kurumundan okullara katkı sağlama konusunda yaşanan çeşitli problemler mevcuttur.

Durnalı (2015), Mesleki Eğitimin Finansmanı isimli çalışmasında mesleki eğitimin finansmanının bir çerçevesini oluşturmaya çalışmıştır. Alanyazın taraması yapılmış, ilgili uzmanlarla görüşülerek yönetmelik, genelge ve kanunlar incelenmiştir. Çalışma sonucunda finansman ve kaynak kullanımı-teşvik konusunda çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Mesleki ve teknik eğitimin önemini ortaya koymak için yapılan çalışmalara 2016 yılında alışkan ve Durman'ın yaptığı araştırma örnek gösterilebilir. Çalışmada 1975-2011 yılları içinde mesleki ortaöğretim ile kalkınma oranı arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma uzun bir zaman aralığındaki süreci kapsadığı için alanyazın için önemli bir çalışmadır. Çalışma sonuçlarına göre mesleki ortaöğretim GSYH'nin nedenidir ve aralarında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur.

zdoğan-zbal (2017), yaptığı araştırma kapsamında nitel ve nicel araştırma yöntemlerini birlikte kullanarak Türkiye'deki genel liselerde finansman yönetimini okul yöneticilerinin görüşlerine göre betimlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya göre MEB tarafından sağlanan denek yetersizdir ve harcama konusunda sorunlar mevcuttur.

Güneş (2017) yaptığı nitel çalışmada Türk eğitim sisteminde yer alan meslek liselerinin bütçelerini, finans kaynaklarını, finansman sorunlarını ve üzüm önerilerini incelemiştir. Araştırma sonuçları, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı ile ilgili problemlerin hala devam ettiğini ortaya çıkarmıştır.

Toker-Gökçe ve Uslu (2018), yaptıkları çalışmada ilkokulların finansman gerektiren ihtiyaçlarını, finansmanın nasıl sağlandığını ve okul müdürlerinin finansman problemine ilişkin zm önerilerini belirlemeyi hedeflemiştir. Çalışmada ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçları karşılarken kullanılan gelir eşitleri sıralanmıştır. Araştırmada okul müdürlerine göre, velilerin algıları değiştirilmeli, sektörle iyi ilişkiler kurulmalı, okul-aile birliği gelirleri çeşitlendirilmelidir.

Özcan'ın (2019), doktora tezi kapsamında yürüttüğü araştırma sonuçlarına göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına daha çok mali kaynak sağlanmalıdır, okulların giderleri devletçe sağlanmalıdır. Ayrıca veliler tarafından sağlanan sadece gönüllü bağışlar kabul edilmelidir, sosyal ortakların mesleki ve teknik öğretime katkısı artırılmalıdır.

Yıldız ve Balyer'in (2019), araştırma sonuçlarına göre; eğitimde özelleştirmenin artması fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır. Okullardaki mali sıkıntılar nedeniyle eğitimde özelleştirme okul müdürleri tarafından desteklenmektedir. Giderlerin fazla, aktarılan kaynağın yetersiz olması, veli desteğini gerekli kılmaktadır.

Deniz (2019), derleme makalesinde eğitim finansmanı ve şûralar konusunda bilgilendirme yapmıştır. Araştırma sonucunda, eğitim finansmanı probleminin yapılan onca çalışmaya ve alınan kararlara rağmen hala çözülemediği ifade edilmiştir.

Akın-Mart ve Kartal (2021), yürüttükleri çalışmada Türkiye'deki eğitim harcamalarını incelemeyi ve OECD ülkeleri ve Türkiye'de eğitim harcamalarını karşılaştırarak analiz etmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de eğitim harcamalarında son yıllarda düzenli bir artış yaşanmaktadır. Ancak öğrenci başına yapılan harcamalarda Türkiye diğer ülkelerin gerisinde kalmaktadır.

Üstün ve Yiğit (2022), yürüttükleri çalışmada mesleki eğitimde yaşanan sorunları tespit ederek bunlara çözüm yolları bulmayı hedeflemişlerdir. Araştırmada; Türkiye'de mesleki eğitimin geliştirilmesi için yürütülen onca çalışmaya rağmen hala bazı sorunların yaşanmaya devam ettiği sonucuna varılmıştır.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın türü, araştırmanın veri kaynağı/katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Türü

Araştırmada, mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermek ve bu alanının finansmanını bütüncül bir şekilde tasvir edebilmek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların amacı, bireylerin deneyimlerinin anlamlarını araştırmaktır. Nitel araştırmada araştırmacı, katılımcıları gözleme, mülakatlar ve odak grup görüşmeleri aracılığıyla katılımcılara açık uçlu sorular sorarak veya ölçekleri kullanarak veriler toplar (Creswell, 2012). Nitel araştırma sürecinde daha ayrıntılı bilgi sahibi olmak amacıyla az sayıda katılımcıyla görüşülür. Metin analizleri ile bulgular daha geniş şekilde yorumlanabilir (Creswell, 2012). Nitel araştırmalarda, araştırılan olgular kendi bağlamında ele alınarak, insanlar tarafından onlara yüklenen anlamlar açısından yorumlanır (Altunışık ve diğerleri, 2010: 302).

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması yöntemi benimsenmiştir ve araştırma iç içe geçmiş tek tek durum deseni şeklinde desenlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yin, 1984; aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018). Chmiliar'a (2010) göre durum çalışması sınırlı bir sistemin işleyiş biçimini derinlemesine keşfetmek amacıyla uygulanan bir yaklaşımdır. Durum çalışmalarında veriler, belgeler, arşivler, görüşme ve katılımcı gözlem gibi araçlarla elde edilir (Yin, 2017). Durum deseninde bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla derinlemesine

araştırılmaktadır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015).

Araştırmanın birinci alt problemine cevap aramak için 1999-2022 yılları arasında yayınlanan Millî Eğitim Şûrası Kararları, Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve ilgili mevzuatta, mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili maddeleri tespit ve analiz etmek için nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Belge ya da dokümanlar, yaşanmış olaylara ya da süreçlere ilişkin olarak tutulan kayıtlardır (Beltekin, 2018, s.126). Best (1959, s.118) bu tekniği, "mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı ve bunların sistemli incelenmesi" olarak ifade etmiştir (aktaran Karasar, 2020, s.230). Bilimsel açıdan doküman incelenmesi ise araştırılması hedeflenen olay ve olgular hakkında bilgiye sahip yazılı kaynakların analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.217).

Araştırmanın ikinci alt problemine cevap aramak, mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanının işleyişini, yaşanan problemleri ve çözüm önerilerini tespit etmek için ise görüşme yöntemi kullanılarak okul yöneticileri görüşlerine başvurulma yoluna gidilmiştir. Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Görüşme, araştırmacının amacına uygun olarak hazırlanan soruların, görüşüne ihtiyaç duyulan kişilere araştırmacı tarafından sorularak cevap alınmasıdır (Ural ve Kılıç, 2006, s.66). Çalışma probleminin nitelenebilmesi için öncelikle ilgili literatür incelenmiştir. Daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı konu ile ilgili daha detay bilgiler elde edebilmek amacı ile görüşme yapılan durum koşullarına, görüşmenin akışına veya görüşülen kişilerin tavırlarına göre, bazı soruları atlayabilir veya bu soruları değiştirebilir, ayrıca görüşme yapılan kişilere soruları istedikleri genişlikte yanıtlamalarına izin verilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmanın Veri Kaynağı/Katılımcılar

Araştırmanın veri kaynağını 1999-2022 yılları arasında yayınlanmış Millî Eğitim Şûrası Kararları, Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve mesleki ve teknik

ortaöğretimin finansmanı ile ilgili mevzuat oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları ise 2021-2022 eğitim öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında görev yapan 41 okul yöneticisinden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemine veri sağlayan örneklem grubu yazılı materyallerden oluşmaktadır. Doküman analizi ile elde edilen bu veriler 1999-2022 yılları arasında yayınlanmış Millî Eğitim Şûrası Kararları, Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili yasal düzenlemelerden elde edilmiştir. Aşağıda doküman incelemesine dahil edilen belgelerin tablosu verilmiştir.

Tablo 2

Doküman Analizine Dahil Edilen Belgeler

Belge Türü	Belge İsmi	Tarih
Kalkınma Planları	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2001-2005
	Dokuzuncu Kalkınma Planı	2007-2013
	Onuncu Kalkınma Planı	2014-2018
	On Birinci Kalkınma Planı	2019-2023
Millî Eğitim Şûraları	16. Millî Eğitim Şûrası	22-26 Şubat 1999
	17. Millî Eğitim Şûrası	13-17 Kasım 2006
	18. Millî Eğitim Şûrası	1-5 Kasım 2010
	19. Millî Eğitim Şûrası	2-6 Aralık 2014
	20. Millî Eğitim Şûrası	1- 3 Aralık 2021
Vizyon Belgesi	2023 Eğitim Vizyonu Belgesi	2018

Araştırmanın ikinci alt problemine yönelik katılımcılar ise 2021-2022 eğitim öğretim yılında Ankara ili merkez ilçeleri sınırları içinde yer alan 34 farklı MTAL'de görev yapan 24 okul müdürü ve 17 müdür yardımcısı olmak üzere toplamda 41 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Bu araştırmada, katılımcıların çeşitliliğini sağlamak amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılar

belirlenirken, okul türü, okulların sahip olduğu bölümler, okulların yer aldığı ilçeler gibi değişkenler çeşitlilik kaynağı olarak alınmıştır. Görüşülmesi hedeflenen kişi sayısı araştırma sürecinde netleştirilmiştir. Veriler tekrara düşmeye başladığında, araştırmanın doyuma ulaştığına karar verilip araştırma sonlandırılmıştır.

Tablo 3

Katılımcılara Ait Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Unvan	Görev İlçesi	Kod	Cinsiyet	Unvan	Görev İlçesi
Y1	Erkek	Okul Müdürü	Altındağ	Y22	Erkek	Okul Müdürü	Gölbaşı
Y2	Erkek	Okul Müdürü	Keçiören	Y23	Kadın	Md. Yardımcısı	Altındağ
Y3	Erkek	Okul Müdürü	Mamak	Y24	Erkek	Okul Müdürü	Mamak
Y4	Erkek	Okul Müdürü	Çankaya	Y25	Kadın	Okul Müdürü	Yenimahalle
Y5	Kadın	Okul Müdürü	Altındağ	Y26	Erkek	Md. Yardımcısı	Etimesgut
Y6	Erkek	Okul Müdürü	Çankaya	Y27	Erkek	Md. Yardımcısı	Çankaya
Y7	Kadın	Okul Müdürü	Gölbaşı	Y28	Kadın	Md. Yardımcısı	Çankaya
Y8	Erkek	Okul Müdürü	Altındağ	Y29	Erkek	Okul Müdürü	Etimesgut
Y9	Kadın	Md. Yardımcısı	Sincan	Y30	Kadın	Md. Yardımcısı	Gölbaşı
Y10	Erkek	Okul Müdürü	Gölbaşı	Y31	Erkek	Md. Yardımcısı	Altındağ
Y11	Erkek	Md. Yardımcısı	Sincan	Y32	Kadın	Okul Müdürü	Altındağ
Y12	Kadın	Okul Müdürü	Sincan	Y33	Kadın	Okul Müdürü	Altındağ
Y13	Erkek	Md. Yardımcısı	Yenimahalle	Y34	Kadın	Md. Yardımcısı	Altındağ
Y14	Kadın	Md. Yardımcısı	Yenimahalle	Y35	Erkek	Okul Müdürü	Yenimahalle
Y15	Erkek	Md. Yardımcısı	Yenimahalle	Y36	Erkek	Md. Yardımcısı	Yenimahalle
Y16	Erkek	Okul Müdürü	Altındağ	Y37	Kadın	Okul Müdürü	Mamak
Y17	Kadın	Okul Müdürü	Sincan	Y38	Erkek	Okul Müdürü	Mamak
Y18	Kadın	Okul Müdürü	Mamak	Y39	Erkek	Okul Müdürü	Çankaya
Y19	Erkek	Md. Yardımcısı	Pursaklar	Y40	Kadın	Md. Yardımcısı	Pursaklar
Y20	Erkek	Md. Yardımcısı	Keçiören	Y41	Kadın	Okul Müdürü	Mamak
Y21	Erkek	Md. Yardımcısı	Gölbaşı				

Tablo 3'te görüldüğü gibi okul yöneticilerinin 9'u Altındağ, 5'i Çankaya, 2'si Etimesgut, 5'i Gölbaşı, 2'si Keçiören, 6'sı Mamak, 2'si Pursaklar, 4'ü Sincan, 6'sı Yenimahalle ilçesinde görev yapmaktadır. Okul yöneticilerinden 24'ü erkek, 17'si kadındır.

Araştırmada maksimum çeşitliliği sağlamak için farklı bölümlere sahip okulların yöneticileriyle görüşülmüştür. Görüşme yapılan okul yöneticilerinin görev yaptığı okullarda bulunan alanlar şunlardır: Adalet, Bilişim Teknolojileri, Biyomedikal Cihaz Teknolojileri, Büro Yönetimi, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Cilt Bakımı ve Güzellik Hizmetleri, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, El Sanatları Teknolojisi, Elektrik ve Elektronik Teknolojileri, Gıda Teknolojisi, Giyim Üretim Teknolojisi, Giyim Üretim Teknikleri, Grafik ve Fotoğraf, Güzellik Hizmetleri, Güzellik ve Saç Bakımı, Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri, Harita Tapu Kadastro,

İnşaat Teknolojisi, Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Kimya Teknolojisi, Makine Teknolojisi, Matbaa Teknolojisi, Metal Teknolojisi, Mobilya ve İç Mekân Tasarımı, Moda Tasarım Teknolojileri, Motorlu Araçlar Teknolojisi, Muhasebe-Finansman, Pazarlama-Perakende, Plastik Teknolojisi, Radyo Televizyon, Raylı Sistemler Alanı, Sağlık Hizmetleri, Sanat ve Tasarım, Tarım, Tesisat Teknolojileri, Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme, Uçak Bakım, Ulaştırma Hizmetleri ve Yiyecek İçecek Hizmetleri.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum araştırması deseninin seçilmesi nedeniyle verilerin toplanması için doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan doküman analizi ve görüşme formu ile bilgiler aşağıda ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada veriler, doküman analizi ve görüşme tekniği yöntemleriyle toplanmıştır. Forster'e göre doküman analizi beş aşamada gerçekleştirilir. Bunlar, dokümanlara ulaşma, özgünlüğünü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi yorumlamadır (Aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmanın birinci alt problemine yönelik veri toplamak için literatür taranarak ilgili kriterlere uyan belgeler tespit edilmiştir. Bu belgelerin özgünlüğünü teyit etmek için ilgili belgelere kurumların resmi internet sitelerinden ulaşılmasına dikkat edilmiştir. Millî Eğitim Şûrası Kararlarına ve 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'ne MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı resmi internet sitesinden, kalkınma planlarına ise Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı resmi internet sitesinden ulaşılmıştır. Daha sonra bu politika belgeleri taranarak mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı ile ilişkilendirilebilecek maddeler tespit edilmiş ve daha sonra sistematik bir şekilde özetlenerek sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin veri toplamak için çalışma grubunun belirlenmesi ve gerekli yasal izinlerin (bkz. Ek-C ve EK-D) alınmasının ardından, okul yöneticilerine telefon yoluyla ulaşılmış, araştırma hakkında bilgi verilmiş ve randevu talep edilmiştir. Görüşmeyi kabul eden okul yöneticilerinin çalıştıkları okullara gidilerek yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılara, araştırmacı tarafından hazırlanan ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular aynı sıra ile sorulmuştur. Bir görüşme yaklaşık 20 ila 45 dakika sürmüştür. Öncelikle katılımcılardan, çalışmada kurum ve şahıs isimlerinin belirtilmeyeceği, verilerin bilimsel amaçla kullanılacağı ve yapılan görüşmelerin sadece araştırmacı tarafından dinleneceği bilgisi verilerek onay alınmıştır. Alınan onayın üzerine, ses kayıt cihazı aracılığıyla görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Ses kaydına izin vermeyen yöneticilerin (15) cevapları yazı ile kayıt altına alınmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen tüm veriler araştırmacı tarafından dinlenerek Word dosyası şeklinde bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Doküman Analizi

Araştırmanın birinci aşamasında, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı ile ilgili yıllar içinde yaşanan gelişmeleri ve alınan kararları tespit etmek için doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacına en iyi hizmet edecek belgeler ise mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili yasal düzenlemeler, Millî Eğitim Şûrası Kararları, Kalkınma Planları ve 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın güncel duruma hitap etmesi istendiğinden sadece 1999-2022 yılı arasında yayınlanan belgelerin incelemeye dahil edilmesi kararlaştırılmıştır.

Görüşme Formu

Araştırmanın ikinci aşamasında araştırmacı tarafından geliştirilen on sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form geliştirilirken; öncelikle alanyazın taranmış, eğitim finansmanı ile ilgili diğer araştırmacılar tarafından yapılan araştırmalar incelenmiş ve daha sonra form oluşturulmuştur. Bir alan uzmanının görüşme formuna ilişkin görüşleri doğrultusunda bazı sorular daha açık hale getirilmiştir ve bazı sorular çıkarılmıştır.

İlk aşamada 17 olan soru sayısı 10'a indirilmiştir. Bunun yanı sıra örneklem grubundan seçilen iki yöneticiyle gerçekleştirilecek olan pilot uygulama neticesinde formdaki soruların uygulanabilirliği gözlemlenmiştir. Aşağıda görüşme formunda yer alan sorular ve sondaj sorular yer almaktadır.

1. Okulunuzun ihtiyaçlarını karşıladığınız finansman kaynakları nelerdir? (Sondaj soru; Finansman olarak değerlendirilebilecek bütün kaynakları sıralayabilir misiniz?)

2. Kamu bütçesinden ayrılan ödenekler ve ek kaynakların okulun ihtiyaçlarını karşılama oranları nedir?

3. Okul-Aile Birliği gelirlerinin ihtiyaçlarınızı karşılama yüzdesi nedir?

4. Döner sermaye gelirlerinin ihtiyaçlarınızı karşılama yüzdesi nedir? (Sondaj soru; Döner sermayeden elde edilen gelirleri okulun her ihtiyacında kullanabiliyor musunuz?)

5. Okulunuzun finansman ihtiyaçlarını karşılarken mali kaynak yetersizliği nedeniyle yönetsel ve eğitsel olarak ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

6. Size göre günümüzde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanla ilgili yaşadığı en önemli sorunlar nelerdir?

7. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finanse edilmesine ilişkin uygulamalar hakkındaki görüşleriniz nedir? (Sondaj soru; Finansman talep etme uygulamaları hakkındaki görüşleriniz nedir?)

8. Okulunuza mali kaynak sağlama konusunda ne gibi çalışmalar yapmaktasınız?

9. Size göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına gelir getirecek yeni kaynaklar neler olabilir?

10. Okulların finansmanının iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?

Verilerin Analizi

Miles ve Huberman'a göre (1994) nitel veri analizi, verilerin azaltılması, verilerin gösterimi ve sonuçların ortaya konması ve doğrulama olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır (aktaran Uysal, 2020, ss.163-164). Bu araştırmada verilerinin analizinde, nitel veri analiz yöntemlerinden birisi olan içerik analizi yaklaşımı esas alınmıştır. Analiz sürecinde öncelikle veriler kodlanarak temalar bulunmuştur. Daha sonra kodlar ve temalar düzenlenmiş, bulgular tanımlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada, öncelikle 41 okul yöneticisiyle yapılan görüşmelerin ses kayıtları ve ses kaydı olmayan görüşmelerin notları her bir okul yöneticisi için ayrı ayrı olacak şekilde Office Word programına yazı olarak aktarılmıştır ve katılımcılar 1'den 41'e kadar Y ile kodlanmıştır. Verilerin analiz edilme süreci için mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu okul yöneticileriyle yapılan görüşmeler sonucunda toplam 65 sayfa görüşme deşifre metni hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların cevapları defalarca okunarak kodlama titizlikle yapılmıştır. Kodlama işlemi öncelikle Word programında ilgili kodlar kırmızıya boyanarak yapılmıştır ve daha sonra ortaya çıkan kodlar ve kategoriler Excel'de düzenlenerek frekans tabloları sunulmuştur. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizleri sunulurken, daha anlaşılır olması için her bir görüşme sorusunun altında ilgili soruya verilmiş cevapların analizi yer almıştır.

Araştırmacının Rolü

Veri toplama sürecini yöneten araştırmacı Ankara ili Altındağ ilçesi sınırları içerisinde yer alan bir MTAL'de görev yapmaktadır. Araştırmacının kendisi de meslek lisesinde görev yaptığı için bu kurumlarda finansmanla ilgili yaşanan problemlere aşinadır. Araştırmacı, görüşmeler süresince, okul yöneticilerinin finansmanla ilgili yaşadığı problemleri anlamaya çalışan bir rol üstlenmiştir. Sorular anlaşılmadığında sondaj sorular sorarak soruların daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Katılımcıların cevaplarını etkileyecek imalarda bulunmamış, objektif davranmaya özen göstermiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmada bulgular görüşmeler yoluyla elde edilen verilerle ortaya koyulmuştur. Araştırmada iç geçerlik ve dış geçerliğin sağlanması için gerekli bazı kurallara dikkat edilmiştir. Araştırmada iç geçerlilik, uzman görüşü, katılımcı teyidi ve katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılar şeklinde yer verilerek sağlanmıştır. Dış geçerliği sağlamak içinse yapılan görüşmeler sonucunda görüşmeler birbiriyle karşılaştırılmış cevaplar arasında tutarsızlık olup olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda kodlar ve kategorilerin uygunluğu bir araştırma görevlisi ve tez danışmanı tarafından incelenmiş, kodlar ve kategoriler konusunda görüş birliğine varılmıştır. Verilerin analizinde Miles ve Huberman (1994) güvenirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100}$) kullanılmıştır ve kodlayıcılar arasındaki uyum oranı 90,66 olarak bulunmuştur.

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde, birinci ve ikinci alt probleme ilişkin bulgulara, yorumlara yer verilmiştir ve ilgili alanyazınla tartışılmıştır. Öncelikle Millî Eğitim Şûrası Kararları, Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve mevzuatta, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanına ait bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Daha sonra görüşme formunda yer alan sorulara dayalı olarak araştırmanın bulguları sunulmuş, görüşme yapılan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu yöneticilerinin görüşlerinden hareketle oluşturulan kodlara ve kategorilere yer verilmiştir. Okul yöneticilerinin görüşlerine ise doğrudan alıntılar aracılığıyla yer verilmiş ve ilgili alanyazınla tartışılmıştır.

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Araştırmanın birinci alt problemi 'Mevzuatta Millî Eğitim Şûralarında, Kalkınma Planlarında ve 2023 Vizyon Belgesinde mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı konusu nasıl yer almaktadır?' olarak ifade edilmişti. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla incelenen belgeler aracılığı ile ulaşılan bulgu, yorum ve tartışmalara izleyen paragraflarda değinilmektedir.

Mevzuatta Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu incelendiğinde, mesleki ve teknik ortaöğretimin finans kaynaklarına açıkça yer verilmediği, ilköğretimin gelir kaynaklarının ise açıkça sıralandığı görülmüştür. Türkiye eğitim sisteminin ve okulların finansman kaynağını, 05.01.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun hükümleri oluşturur.

05.06.1986 tarihinde 3308 Mesleki Eğitim Kanunu ile Mesleki Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu oluşturulmuştur (Resmî Gazete,1986). Bu kanunun adı 2001 yılında

Mesleki Eğitim Kanunu olarak değiştirilmiştir. Fondan aktarılan kaynaklar mesleki ve teknik ortaöğretim finansmanında kullanılmaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının okul binası, tesisler gibi büyük yatırım gerektiren ihtiyaçları MEB bütçesiyle karşılanmaktadır. Bu okullarda görevli idareci, öğretmenler ve öğreticilerin maaşları da MEB bütçesinden karşılanmaktadır (Gümüş ve Şişman, 2012, s. 86). MEB'e ayrılan diğer gelirler ise 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Yasası'yla verilen parasal kaynaklardır. Bu yasanın 32. maddesinde bu kaynaklara açıkça yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere ortaöğretim finansman kaynakları anayasada açıkça ifade edilmemiştir fakat daha sonra yapılan değişiklikler ve yayınlanan yönetmeliklerle bazı düzenlemeler yapılmıştır. Aşağıda mesleki ve teknik eğitimin finansmanını geliştirmek adına yıllar içinde yapılan bazı değişiklik ve düzenlemelere yer verilmiştir.

Türkiye'de Mesleki ve Teknik Öğretim ile İlgili Gelişmeler ve Mevzuat Düzenlemeleri

Mesleki ve teknik öğretim tarih boyunca defalarca yeniden düzenlenmiştir (Adıgüzel ve Berk, 2009, s.221). 2012 yılında Meslekî ve Teknik Eğitim Çalıştayı gerçekleştirilmiş sonuç olarak ise en temel sorunun sektörle yetersiz iş birliği olduğu belirtilmiştir. Bakanlık tarafından, sektörle iş birlikleri kurmak için 2014-2018 yılları arasında çalışmalar yürütülmüş, Organize sanayi bölgelerinde (OSB) meslekî ve teknik liseler açılmıştır. MEB yasal adımlar atarak, iş dünyasını ihtiyaçları olan ara elamanı yetiştirmesi için kendi meslek okulunu açmaya özendirmiştir. MEB verilerine göre, 2020- 2021 eğitim öğretim yılında 390 adet Özel Meslek Lisesi bulunduğu ve bu okullarda 127 bin 253 öğrencinin eğitim aldığı tespit edilmiştir (MEB, 2022, s.132).

Tematik eğitim veren mesleki ve teknik eğitim okullarının donanım gereksinimlerini karşılamak için Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından ödenek gönderilmiştir. 2019'da TOBB ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi ile yapılan protokol kapsamında 81 ilde belirlenen 81 mesleki ve teknik ortaöğretim kurumuna çeşitli destekler sağlanmıştır (MEB,2020, s.32).

MEB, bir diğer adımı ise döner sermaye işletmelerini teşvik ederek, destekleyerek atmıştır. Döner sermaye işletmelerinde öğrenci istihdamının kolaylaştırılması amacıyla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki döner sermaye işletmelerinin aylık gayrisafi hasılatından tahsil edilen ve daha önce %15 olarak uygulanan Hazine payı oranı %1'e düşürülmüştür. Böylelikle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında döner sermaye faaliyetleri artırılmış ve öğrencilerin üretime dahil olma yoluyla teknik becerileri iyileştirilmiştir. Döner sermaye işletmelerinde üretilen ürünler ve sunulan hizmetlerin tanıtılması için ürün kataloğu oluşturulmuştur. 2020 yılında meslek liselerinde üretimden elde edilen gelir, 503 milyon 197 bin 847 lira olarak gerçekleşmiştir. Mesleki eğitim, 2021 yılında bir önceki yıla göre gelirini yüzde 131 artırarak 1 milyar 162 milyon 574 bin liraya çıkarmıştır (MEB, 2022).

16. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Mesleki eğitim açısından Millî Eğitim Şûralarına bakıldığında birçok Millî Eğitim Şûrası'nda mesleki ve teknik eğitime değinildiği, fakat 22-26 Şubat 1999 tarihleri arasında toplanan 16. Millî Eğitim Şûrası'nda ise tamamen mesleki ve teknik eğitimin sorunları üzerinde durulduğu ve ciddi kararlar alındığı görülmüştür. Mesleki ve teknik ortaöğretimin gelişim süreci açısından çok önemli olan 16. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan kararlar dört ana başlık altında toplanmıştır ve bu başlıklardan biri "Mesleki ve Teknik Eğitimde Finansman" olmuştur. Kararlar şu şekilde özetlenebilir;

- Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının güçlendirilmesi için yönetim ve finansmanda dahil bütün alanlarda ve her aşamada işverenden veliye kadar tüm paydaşların karar alma sürecine aktif katılımı sağlanmalıdır.
- Meslek liseleri tek çatı altında toplanmalı ve maddi kaynaklarla donanımları meslek yüksek okullarıyla ortak kullanmaları sağlanmalıdır.

- Döner sermaye yasası çıkarılmalıdır. Meslek liselerinin projelerle ihalelere katılımı teşvik edilmelidir.
- Genel bütçeden mesleki ve teknik ortaöğretime ayrılan payın oranı artırılmalıdır.
- Okullara öğrenci başına gönderilen ödeneklere karar verilirken öğretim kurumlarının özellikleri ve eğitim alınan bölüme gibi çeşitli değişkenlere göre karar verilmelidir.
- Yerel yönetimlerin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanında aktif bir rol alması sağlanmalıdır.
- Mesleki ve teknik eğitimi teşvik etmek için çeşitli sosyal yardımlar devreye sokulmalı. Ailelerin eğitime yaptıkları harcamalar yıllık gelir vergisi matrahından düşülmelidir.
- Özel sektörün mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu açması için gerekli teşvik çalışmaları yürütülmelidir.
- Kamuoyu eğitim konusunda daha duyarlı hale getirilmeli ve bağışlar mesleki ve teknik eğitim kurumlarına yönlendirilmeli.

16. Millî Eğitim Şûrası Kararları incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğretimin yaygınlaştırılması adına çok önemli kararlar alındığını görülmektedir. O yıllarda mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı adına yeni kaynak bulma çabalarının devam ettiği, ayrıca var olan imkanlardan en üst seviyede yararlanmanın sağlanmasının vurgulandığı söylenebilir. Özel eğitim kurumlarının ve ailelerin mesleki ve teknik ortaöğretime yönlendirilmeleri, özel eğitim kurumlarının bazı yükümlülüklerden muaf tutulmaları ve planlanan teşvik uygulamaları, mesleki ve teknik ortaöğretimin yaygınlaştırılması adına alınan önemli kararlar arasında gösterilebilir (16. Millî Eğitim Şûrası, 1999).

17. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

17. Millî Eğitim Şûrası kararları incelendiğinde, mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmana çok fazla değinilmediği görülmektedir. Kararlar incelendiğinde, 2006 yılında hala mesleki ve teknik ortaöğretimde istenilen öğrenci oranlarına ulaşılamadığı ve bu eğitimi seçen öğrenciler eğer maddi olarak desteklenirlerse oranlarda artış olması beklendiği sonuçlarına ulaşabiliriz. Alınan bir diğer karar ise özel eğitim kurumlarıyla alakalıdır. Özel eğitim kurumları devletin eğitim yüküne ortak olmaktadır fakat mesleki ve teknik eğitim alanında katkıları istenilen düzeyde olmadığı için bu alanda da desteklerinin artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Özel eğitim kurumları, meslek odaları ve STK'larla ilgili kararların günümüzde işlerlik kazandığı görülmektedir. Özellikle OSB'lerde olmak üzere birçok özel mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu açılmıştır. Ayrıca bu kurumlarda eğitimlerine devam eden öğrenciler de teşvik bursları almaktadırlar (17. Millî Eğitim Şûrası, 2006).

18. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

18. Millî Eğitim Şûrası'nda mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili alınan kararlar özetle mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin beceri eğitimleri ile ilgili şartların ve mezun olduktan sonra iş hayatına atılırken sahip oldukları imkanların iyileştirilmesi ile ilgilidir (18. Millî Eğitim Şûrası, 2010). Meslek lisesinden mezun olan öğrencilere uzun vadeli faizsiz işletme kredisi verme kararı dikkati çekmektedir.

19. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

19. Millî Eğitim Şûrası kararları incelenmiş fakat mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili herhangi bir maddeye rastlanmamıştır. 19. Millî Eğitim Şûrası'nda alınan

kararların genel olarak öğretim programları, öğretmen ve eğitim yöneticilerinin niteliği ve okul güvenliği ile ilgili olduğu görülmüştür (19. Millî Eğitim Şûrası, 2014).

20. Millî Eğitim Şûrası ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Araştırma süreci içerisinde gerçekleştirilen 20. Millî Eğitim Şûrası da veri kaybını önlemek amacı ile araştırmaya dahil edilmiştir. 20. Millî Eğitim Şûrası Kararları incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının araç-gereç eksikliklerine değinildiği görülmüştür. Mevcut mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında kullanılan araç-gereçlerin yeni teknolojiden uzak olmaları beraberinde bazı problemleri de getirmektedir. Örneğin öğrenciler ilgili sektörlerin iş gücünü karşılayabilecek niteliklere sahip olmadan mezun oldukları için iş bulamamaktadırlar. Bu nedenle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında var olan eksikliklerin tespit edilmesi ve bunlara çözüm bulunması için bir modelin geliştirilmesinin bu kurumlar için çok faydalı olması beklenmektedir (20. Millî Eğitim Şûrası, 2021).

Yirmi iki yıl önce toplanan 16. Millî Eğitim Şûrası'nda olduğu gibi 20. Millî Eğitim Şûrası'nda da özel sektör desteklerin teşvik edilmesi kararı alınmıştır. Bu durum aslında yirmi iki yıl geçmesine rağmen halen mesleki ve teknik ortaöğretime finansman bulma konusunda istenilen noktaya gelinemediğini ve özellikle özel sektörün istenilen düzeyde işin içine dahil edilemediğini göstermektedir.

Dikkat çeken bir diğer nokta ise döner sermaye işletmesi ile ilgili alınan kararlardır. Döner sermaye işletmesinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları için çok önemli olduğu söylenebilir. 16. Millî Eğitim Şûrası'nda Döner Sermaye Yasası çıkarılma kararı alınmıştı, bu karar gerçekleştirilmiş fakat okulların döner sermaye sisteminden beklenildiği şekilde yararlanamadığı görülmüştür. Bütün kurumların döner sermayeden istenilen düzeyde yararlanabilmesinin okulların finansman problemlerinin çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. 2021 yılında hala öğrencileri mesleki ve teknik eğitime yönlendirme,

özendirme çalışmaları planlandığına göre, mesleki ve teknik eğitimle ilgili önceden toplanan şûralarda alınan kararların uygulanmadığı ve uygulansa bile istenilen verimliliğin alınmadığı sonucuna varılabilir. Bu bulgular Deniz'in (2019) yaptığı çalışmanın sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Deniz de yaptığı araştırmada tüm eğitim şûralarında görüşülmesine rağmen Türkiye'de eğitimin finansmanı sorununun hala devam ettiğini ifade etmiştir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

2000 yılında hazırlanan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili alınan kararlar incelendiğinde, öncelikle mesleki ve teknik eğitimin mevcut durum analizinin yapıldığı ve yaşanan problemlerin ifade edildiği görülmüştür. Örneğin 1995-1996 öğretim yılı itibarıyla %23,4 olan mesleki ve teknik eğitimde okullaşma oranı, 1999-2000 öğretim yılında %22,8 olarak gerçekleşmiştir ve okullaşma oranında ilerlemenin aksine gerileme kaydedilmiştir.

Alınan kararlar incelendiğinde Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili özel olarak net bir kararın alınmadığı sadece güncel yetersizliklere değinildiği görülmektedir. Ayrıca kaydedilen gelişmelere rağmen hala beklenen standartların altında kaldığı da ifade edilmiştir. O yıllarda, iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak mesleki eğitim programları geliştirme probleminin finansman probleminden daha çok yer işgal ettiği çıkarımı da yapılabilir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda öncelikle eğitimdeki güncel durum ortaya koyulmuş daha sonra alınan kararlara yer verilmiştir. Alınan kararlara bakıldığında, ekonominin ara eleman ihtiyacının karşılanması, mesleki eğitime özel sektör desteğinin artırılması ve eğitime ayrılan özel kaynakların ise fırsat eşitliğine imkân sağlayacak şekilde pay

edilmesine yönelik kararlar göze çarpmaktadır. 2007-2013 yıllarını kapsayan kalkınma planında ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitimin payının artırılmadığı ve istenilen düzeyde olmadığı ifade edilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin, ortaöğretim içerisindeki payının artırılması amacıyla, okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğine dayanan bir sistemin oluşturulması hedeflenmiş, 2009-2010 öğretim yılında ortaöğretimde 79 olan okul türü sayısı 15'e indirilmiştir. O dönemde genel liselerin ortaöğretim içindeki ağırlığının azalmakta, buna karşılık mesleki ve teknik liselerle imam-hatip liselerinin ağırlığının sürekli olarak arttığı gözlemlenmiştir. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı genel liselerin ortaöğretimdeki ağırlığı 2009-2010 öğretim yılında %37,6 iken 2010-2011 yılında %29'a gerilemiştir. Buna karşılık mesleki ve teknik liselerin ağırlığındaysa %39,4'ten %40,1'e doğru bir artış görülmektedir (ERG,2010)

Onuncu Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Onuncu Kalkınma Planı'nda da diğer kalkınma planlarında olduğu gibi öncelikle plan öncesi dönemde Türkiye'de meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişmelerden bahsedilmiştir. Daha sonra ise alt başlıklar halinde planın hedeflerine ve politikalarına yer verilmiştir. Onuncu Kalkınma Planı'nda tüm eğitim kademelerinde okullaşma oranlarının artış gösterdiği ifade edilmiştir ve istatistiklere de bakıldığında mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci sayılarının 2010 yılından 2014 yılına kadar düzenli olarak artış gösterdiği ve 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında 1,810,999 öğrenci ile en üst seviyeye ulaştığı görülmektedir. Fakat 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılından sonra öğrenci sayısı tekrardan düşüşe geçmeye başlamıştır (MEB, 2018). Okullaşma oranlarında istenilen artışın meydana gelmesinin yanında eğitime ayrılan kamu kaynağının artırılması ile mesleki ve teknik eğitim de finansman açısından payına düşen iyileşmeyi yaşamıştır fakat yine de finansman açısından problemlerin mevcut olduğu görülmektedir.

Alınan kararlar arasında; alternatif finansman modelleri geliştirmek, özel sektörün ve meslek örgütlerinin desteğinin alınması dikkati çekmektedir. Fakat bunlar dışında yeni bir yöntemden bahsedilmemektedir. Diğer kalkınma planlarında da aynı kararların alındığı ama yine de finansman açısından istenilen düzeye ulaşılamadığı dikkati çekmektedir.

On Birinci Kalkınma Planı ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

2019 yılında hazırlanan On Birinci Kalkınma Planı, diğer planlarla karşılaştırıldığında mesleki ve teknik eğitim ile ilgili daha fazla hedef içerdiğinden, yıllar içerisinde mesleki ve teknik ortaöğretime verilen önemin arttığı çıkarımı yapılabilir. On Birinci Kalkınma Planı'nda yer alan kararlar incelendiğinde, mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanının iyileştirilmesi adına çok önemli hedefler belirlendiği görülmüştür. Kararlar aşağıda özetlenmiştir;

- Meslek liselerinde teşvik verilen alanlar sektörün ihtiyaçları göz önünde bulundurularak güncellenecek.
- Meslek liselerinde burs, yatılılık vb. teşvik imkanları artırılacak.
- Meslek liselerinde sektör talepleri doğrultusunda hem öğretim programları hem de donanım ve tesisler yenilenecek.
- Özellikle meslek lisesi mezunlarının istihdamına öncelik verilecek, sanayii sektörüyle iş birliği yapılacak.
- OSB'lerdeki meslek liseleri sayı ve çeşit olarak artırılacak ve donanımları güçlendirilecek.
- Atölyeler modernleştirilerek mesleki eğitimde nitelik artırılacak. Atölyeler daha aktif ve ekonomik kullanılarak döner sermaye gelirleri artırılacak.

- Özel mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilere teşvik ödemeleri yapılacak, özel sektörün mesleki ve teknik eğitim kurumu açmasına ilişkin mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.

İncelediğimiz dört kalkınma planı yaklaşık yirmi yılı kapsamaktadır ve ilk kez on birinci kalkınma planında meslek liselerinin malzeme ihtiyaçlarının giderilmesinden, teknolojik donanımın güçlendirilmesinden ve döner sermaye gelirlerinin artırılmasından bahsedilmesi dikkati çekmektedir. Sekizinci, dokuzuncu ve onuncu kalkınma planlarında da genel olarak alternatif finansman kaynaklarının bulunacağından ve özel sektör desteğinin artırılacağından bahsedilmişti fakat bu hedefler daha önce, on birinci kalkınma planında yer alan özel hedefler şeklinde ifade edilmemişti. Daha ayrıntılı, net ve çözüm odaklı hedefler belirlenmiş olması açısından bu kalkınma planının mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı için umut verici olduğunu söylenebilir. Buna paralel olarak 5580 sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu'nda yapılan düzenleme ile özel sektörün kendi ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitim merkezi açabilmelerinin yolu açılmıştır ve özel sektör kendi ara elamanını yetiştirebilme şansına sahip olmuştur (Özer, 2020).

2023 Vizyon Belgesi ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

2018 yılında yayınlanan 2023 Vizyon belgesinde de eğitimin kalitesini artırmak için devlet bütçesinden sağlanan finansmanın yanı sıra ek finansman ihtiyacının da karşılanabilmesi amacıyla finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi gereği üzerinde durulmuştur. 2023 Vizyon Belgesi'nde "Finansman Yöntemleri Çeşitlendirilecek" şeklinde bir hedef başlığı yer almaktadır. Alınan kararlar şu şekilde özetlenebilir;

- Döner sermaye gelirleri ile okulların kendi kendilerine yetmeleri sağlanacaktır.
- Okul-aile birliği yeni bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Her okula çeşitli ölçütlere göre gelişim bütçesi verilecek.

- Eğitime bağış yöntemleri kolaylaştırılıp çeşitlendirilecek.
- Türkiye genelinde şartları en elverişsiz olan okullara bağışlar yönlendirilecek.
- Özel sektör, diğer bakanlıklar ve sivil örgütlerden finansman desteği sağlanacaktır.

Belgede yer alan maddeler incelendiğinde en çok dikkati çeken maddenin, şartları elverişsiz okullara pozitif ayrımcılık yapılacağı maddesi ve okul-aile birliği gelirlerine yeni bir yapı kazandırılacağı maddeleri olduğunu söylenebilir. Daha önce ne Millî Eğitim şûralarında ne de kalkınma planlarında finansman başlığı altında okul-aile birliği gelirlerinden bahsedilmemişti. Aksine Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda ailelerin üzerindeki eğitimle ilgili harcamaların yükünün azaltılacağı hedefi koyulmuştu. Okul-aile birliğine aile katkısı dışında gelir getirecek yeni kaynaklar edindirilmenin hedeflendiği çıkarımı yapılabilir.

2023 Eğitim Vizyonundaki finansman politikalarının mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının ekonomik sıkıntılarını çözebilmesi için planlama ve paydaş ilişkilerine önem verilmelidir (Solak ve Karataş, 2020). Bakanlık, vizyonu açıkladıktan sonra mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının sorunlarına çok boyutlu ve daha sistematik bir şekilde yaklaşmıştır (Özer, 2018). Türkiye'de ilk defa, tüm alanlarda sektör temsilcilerinin desteği alınarak, özel sektör mesleki eğitim sürecine aktif olarak dahil edilmiştir (Özer, 2020). 2018 yılı Eylül ayına kadar sektörle 34 mesleki alanda 79 iş birliği protokolü varken, vizyondan sonra kullanılmaya başlanan yeni iş birliği modelini takip eden altı ayda 35 alanda 40 yeni işbirliği protokolü imzalanmıştır (Özer, 2020).

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Araştırmanın ikinci alt problemi 'Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları yöneticilerine göre; bu kurumların yararlandıkları finansman kaynakları, bunların düzeyleri, karşılaştıkları sorunlar ve sorunların çözümüne yönelik önerileri nelerdir?' biçiminde ifade edilmişti. Bu alt probleme yanıt bulmak üzere yapılan çalışmalarda ulaşılan bulgu, yorum ve tartışmalara izleyen paragraflarda değinilmektedir.

Kurumun İhtiyaçlarının Karşılandığı Finansman Kaynaklarına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen ilk soru “Okulunuzun ihtiyaçlarını karşıladığınız finansman kaynakları nelerdir?” şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Okul Yöneticilerinin Okulun İhtiyaçlarını Karşıladıkları Finansman Kaynaklarına İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcı	f	%
Devlet Ödenekleri	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15, Y16, Y17, Y18, Y19, Y20, Y21, Y22, Y23, Y24, Y25, Y26, Y27, Y28, Y29, Y30, Y31, Y32, Y33, Y34, Y35, Y36, Y37, Y38, Y39, Y40, Y41	41	100
Okul-Aile Birliği	Y1, Y2, Y3, Y6, Y8, Y9, Y10, Y11, Y12, Y13, Y14, Y15, Y17, Y19, Y20, Y21, Y22, Y23, Y24, Y26, Y27, Y28, Y29, Y30, Y31, Y32, Y35, Y37, Y39, Y40, Y41	31	76
Döner Sermaye	Y8, Y13, Y16, Y23, Y26, Y31, Y35, Y37, Y40	9	22
Yerel Yönetimler	Y1, Y10, Y31, Y34, Y37, Y39	6	15
Sektör	Y1, Y31, Y32, Y37	4	9
STK’lar	Y1, Y11, Y39	3	7
Projeler	Y2, Y38	2	5

Tablo 4 incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğretim okul yöneticilerinin, kurumların finansmanını sağladıkları kaynaklar arasında; devlet ödenekleri, okul-aile birliği, döner sermaye, yerel yönetimler, sektör, STK’lar ve projelerin yer aldığı görülmüştür. Devlet ödenekleri kategorisinde (f=41), okul-aile birliği kategorisinde (f=31), döner sermaye kategorisinde (f=9), yerel yönetimler kategorisinde (f=6), sektör kategorisinde (f=4), STK’lar kategorisinde (f=3), projeler kategorisinde ise (f=2) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Okul yöneticileri tarafından dile getirilen finansman kaynakları Öztürk (2002) tarafından ilköğretim okullarında yürütülen çalışmada elde edilen finansman kaynaklarıyla benzerlik göstermektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında ilköğretim kurumlarına ek olarak döner sermaye kaynağı karşımıza çıkmaktadır. Okul yöneticilerinin okullarının finansmanını sağladıkları kaynaklara ilişkin görüşleri incelenirken, devlet tarafından okullara sağlanan ödeneğin farklı şekillerde tanımlandığı dikkati çekmiştir. Aslında bütün okul yöneticileri aynı kaynaktan bahsederken bazıları farklı tabirler kullanmışlardır. Aşağıda okul yöneticilerinin devlet ödeneği kategorisinde sınıflandırılan farklı görüşlerine örnek verilmiştir.

Genel bütçe. (Y4)

MEB'in destek hizmetlerinden karşılıyoruz. (Y5)

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün bizim istediğimiz ödenekler 6/1, 6/2 bunlar demirbaşlar, bir de 3/2'den istediğimiz elektrikli su, doğalgaz gibi MEB'in ödeneklerinden karşılıyoruz. (Y7)

Devletten gelen ödenek, okul -aile birliği gelirleri. (Y14)

Okulumuzun ihtiyaçlarının büyük bir oranını Bakanlıktan gelen ödeneklerle karşılıyoruz. (Y16)

Genelde bütün ihtiyaçlarımızı merkezi bütçeden karşılıyoruz. (Y20)

Devlet bütçesi, ödenekler ve bir miktar okul-aile birliği. Okulumuzun başka gelir kalemi yok. (Y24)

Genel bütçe, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (Y29)

Kamu kaynakları. (Y35)

Bu bulgular Arslan'ın (2000) çalışmasının sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Arslan'a göre Ankara ilindeki ortaöğretim kurumlarının sadece bazı zorunlu giderleri kamu

kaynaklarından karşılanmakta diğer bütün ihtiyaçlar ise bütçe dışı kaynaklardan karşılanmaktadır. Bu araştırmadaki okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde ise okulların ihtiyaçlarının büyük ölçüde devlet tarafından karşılandığı sonucuna ulaşılabılır.

Okulların finansman kaynaklarına ilişkin görüşler incelenirken dikkati çeken bir diğer nokta ise her okulda varlığını sürdüren okul-aile birliğinin sadece bazı okul yöneticileri tarafından finansman kaynakları arasında gösterilmesidir. Bunun altında yatan neden ise okul-aile birliği gelirlerinin istenilen düzeyde olmamasıdır. Ayrıca okulları finanse ederken yerel yönetimlerden ve STK'lardan destek aldıklarını ifade eden yöneticiler, bu bağışların her zaman maddi bağışlar olmadığını, bazı fiziki iyileştirmeler ve aynı bağışların da finansman kaynakları arasında yer aldığını ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda belirtilmiştir.

Genel bütçeden ayrılan pay, devlet ödeneği, okul-aile birliği, yerel yönetimler, İl-İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri, STK'lardan, derneklerden destek alıyoruz. Aldığımız yardımların hepsi mali olmayabiliyor, bazı kurumlar maddi yardım yapmak yerine fiziki iyileştirmeler yapabiliyor. (Y1)

Katıldığımız çok proje var. AB, Kalkınma Ajansı ile yürüttüğümüz projeler var. Bu projelerden okulumuza donatım sağlıyoruz. (Y2)

Daha çok MEB'in kaynaklarını kullanıyoruz. Ödenek talebinde bulunuyoruz. Bu talepler ihtiyaçlarımızı karşılıyor. Bir kısmını da okul-aile birliğinden karşılamaya çalışıyoruz. Zaman zaman da hayırseverler destek oluyorlar. (Y3)

Bizim okulumuzun finans kaynaklarından birincisi devletten ödenek talep ediyoruz. Bu ödenek taleplerimiz değişik kalemlerden geliyor. Yakıt, elektrik, su, telefon gibi sabit giderler, temizlik giderleri, kırtasiye giderleri ve buna benzer giderler, Mesleki ve Teknik Genel Müdürlüğü'nün ödenek takip modülünden talep ediliyor ve bu şekilde ödenek geliyor ve karşılanıyor. İkincisi ise, bakım-onarım için. Bakım-onarım için ödenek taleplerimizi de senede iki defa talep etmekteyiz. Elzem

görülen ödenekler bakanlığımız tarafından karşılanıyor. Bir de yine bu bakım-onarım da İl İnşaat Bölümü'nden yapılacak işi talep ediyoruz. İl ihaleye çıkıyor ve bu şekilde yapılmış oluyor. Bir de okulun okul-aile birliğinin hesabı var ama okul-aile birliği çok etkili çalışmıyor. Okul-aile birliğinde de okula bağış yapmak isteyen velilerimiz katkıda bulunuyor. Bu katkıyla da okulun ihtiyaç duyduğu araç-gereç malzeme temin yoluna gidiliyor. Okulda döner sermaye kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde okula aktarılan bütçeden, okulun acile ihtiyacı olan, elektrik, su, yakıt gibi giderleri de karşılanabilmektedir. Zaman zaman okula aynı bağışlar oluyor. Malzeme bağışı diyebiliriz örneğin. (Y8)

Genel bütçeden gelen ödeneklerle biz bu çalışmalarını yapıyoruz Genel bütçe dışında eskiden bağış türü şeyler vardı şimdi o da yok. Artık diplomalar falan ücretsiz veriliyor biliyorsunuz. Bazen yerel yönetimlerden katkı sunuluyor ama mesleki eğitimin istenilen düzeye gelebilmesi için daha fazla olması lazım çünkü istediğimiz sonuçları elde edemiyoruz. (Y34)

Okul yöneticilerin finansman kaynaklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, projelerden finansman kaynağı elde eden sadece iki okul olduğu görülmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları projelere daha çok yönlendirilirse, bu kurumlara devlet ödeneği dışında finansman kaynağı sağlanmış olacaktır. Aşağıda kurumunun yer aldığı projelere ve projelerle elde edilen gelir kaynaklarına değinen okul yöneticisinin görüşüne yer verilmiştir.

Yürüttüğümüz dört tane proje var. Bunlardan bazılarında maddi destek alıyoruz, finansman desteği. Bazılarından ise aynı yardım ve hizmet içi eğitim gibi öğretmen ve öğrenci gelişimine yönelik çalışmalar yürütmekteyiz. Mesela KFW projesi var. SEUP projesi kapsamında okulumuzdaki beş binanın üçünün donatımını ve fiziki ortamını bu proje kapsamında MEB yenileyecek. Bu proje uluslararası ortaklarla birlikte yürütülen Alman Kalkınma Bankası'nın ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti MEB'in Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün Sosyal Projeler Ortaklar Daire Başkanlığı'nın yürüttüğü bir proje...Bunun yanı sıra

SPARKASSENSTIFTUNG yine öğretmen ve öğrenci gelişimine yönelik okullara bazı aynı desteklerin sağlandığı bir proje var. Mesela ulusal bazlı da TÜBİTAK gibi öğrenciye destek veren bazı kapsamlı projeler var. (Y38)

Kamu Bütçesinden Ayrılan Ödenekler ve Ek Kaynakların Okulun İhtiyaçlarını Karşılama Oranlarına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen ikinci soru “Kamu bütçesinden ayrılan ödenekler ve ek kaynakların okulun ihtiyaçlarını karşılama oranları nedir?” şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Okul Yöneticilerinin Okulların İhtiyaçlarının Karşılama Durumuna İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Yeterli	Y1, Y2, Y4, Y7, Y14, Y16, Y21, Y22, Y23, Y24, Y25, Y27, Y31, Y32, Y33, Y36	16	39
Orta Düzey	Y3, Y5, Y8, Y9, Y10, Y11, Y13, Y15, Y17, Y18, Y19, Y26, Y29, Y30, Y34, Y35, Y37, Y38, Y39, Y41	20	49
Yetersiz	Y6, Y12, Y20, Y28, Y40	5	12

Tablo 5 incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğretim okul yöneticilerinin, okulların ihtiyaçlarının karşılama oranlarına ilişkin görüşlerinin yeterli, orta düzey ve yetersiz kategorilerinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Yeterli kategorisinde (f=16), orta düzey kategorisinde (f=20), yetersiz kategorisinde (f=5) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Yeterli kategorisinde görüş bildiren okul yöneticilerinden bazıları, meslek lisesinde görev yaptıkları ve özellikle Ankara’da oldukları için finansman konusunda hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerle göre; finansman açısından mesleki ve teknik ortaöğretimin, genel ortaöğretime, Ankara’daki okulların ise diğer illerdeki okullara göre

daha avantajlı olduğu çıkarılabilir. Ancak bulgular Güneş'in (2017) araştırma bulgularıyla uyuşmamaktadır. Güneş'in (2017) araştırma sonuçlarına göre de Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları yeterli düzeyde finanse edilememektedir, bütçe yapıları sağlam değildir ve bu kurumların parasal kaynak ihtiyaçları devam etmektedir. Finansmanın çok yeterli oranda sağlandığını düşünen okul yöneticilerinin görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

%100 diyebilirim ben kendi okulum adına. Genel müdürlüğümüz bu konuda bize çok destek oluyor. (Y7)

Yani, ödenekler doğru kullanıldığı zaman %40'ını %50'sini karşılıyor. Hatta %60'ını da diyebilirim. Biraz da döner sermaye ile destekliyoruz. Kamudan ayrılan ödeneklerde özellikle biz meslek liselerinde sıkıntı yaşamıyoruz ama şöyle bizim birazcık kişisel şeylerin etkisi olabilir. Zaten Ankara'da olmamız belki bir avantajdır. Bunu genele vurduğumuz zaman bir başka şehirdeki kişi bizim kadar rahat olamayabiliyor. Yani bizim hemen bakanlık burnumuzun dibinde olduğu için yani gidip kendimizi ifade edebiliyoruz. Ama mesela bir Çankırı'daki bir Elazığ'daki şey yapamayabilir. (Y16)

Meslek lisesi olduğumuz için ödenek konusunda sıkıntı yaşamıyoruz. (Y25)

%100 karşılanıyor, okulumuz proje okulu olduğu için hiçbir sıkıntı yaşamıyoruz. (Y36)

Yukarıda okulun ihtiyaçlarının büyük oranda karşılandığını ifade eden okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde, okul yöneticilerine göre bu durumun çeşitli nedenleri vardır. Okul yöneticilerinden biri bu durumu kurumun Ankara'da olmasıyla ilişkilendirirken bir diğeri kurumun proje okulu olmasını neden göstermiştir. Okul yöneticilerine göre bakanlığa ve diğeri merkezi kurumlara bizzat giderek yüz yüze talepte bulunmak finansman ihtiyaçlarına daha kolay cevap verilmesini sağlamaktadır. Ayrıca proje okullarının,

finansman açısından diğer mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına göre daha avantajlı olduğu sonucuna da varılabilir.

Meslek liselerine sağlanan finansman genel liselere oranla daha fazla olduğu için finansman açısından bu kurumların çok iyi durumda olduğunu ifade eden okul yöneticilerinin görüşlerine yukarıda yer verilmişti. Bunun aksine okul yöneticisi Y34, meslek liselerine gönderilen ödeneğin genel liselere oranla daha fazla olmasına rağmen, bu ödeneğin piyasa koşullarından dolayı hala yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Arslan'ın (2000) ve Chawla'nın (2005) yaptığı çalışmaların bulguları ise yukarıda söylenenlerin aksine mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına ayrılan finansman diğer eğitim kademelerine göre azdır. Arslan'a göre ilköğretim yatırımları ortaöğretim yatırımlarından daha fazladır. Chawla'ya göre devletin en az finansman ayırdığı öğretim kademesi mesleki ve teknik okullardır. Araştırma bulgularının örtüşmemesinin nedeni ise mesleki ve teknik ortaöğretimde yıllar içerisinde yaşanan gelişmeler ve yapılan yatırımlardır. Y34, görüşünü aşağıdaki cümlelerle dile getirmiştir.

Meslek liselerinin kabul görmesi gerektiğine inanıyorum, bunun içinde piyasadaki yeniliklerin okul atölyelerine uygulanması lazım. Devlete en çok yük bindiren okullar meslek liseleri, düz liselere göre bize çok iyi kaynak aktarıyor aslında ödenek olarak ama bu da yetmiyor. Piyasaya oranla çok cüzi kalıyor bu ödenek. Başka kaynaklarımız da yok ihtiyaçlarımızı yeterince karşılayamıyoruz.
(Y34)

Okul yöneticisi Y31 ise çok yeterli kategorisinde görüş bildirmiş fakat okulun finansmanının %100'e yakın oranda karşılanmasının nedenini yöneticinin yetenekleri ve becerileriyle bağdaştırmıştır. Buradan hareketle; okul yöneticisi finansman yönetimi ve mevzuat konusunda yeterli donanıma sahip olursa, kaynakları daha iyi yönetebileceği için okulunun ihtiyaçlarını karşılama konusunda sıkıntı yaşamaz sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgu Koç'un (2007) araştırmasının bulgularıyla örtüşmektedir. Koç'a göre eğitim sisteminde

görev alanların finansman açısından da yeterliliğine önem verilmelidir. Okul yöneticisinin görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

%100 diyebilirim. İşi bildikten sonra ihtiyaçlarını karşılayabilirsin. Yani nereden nasıl talep edeceğini, mevzuatı, gerekli yazışmaları yaparsan karşılayabilirsin. Bu üst yöneticilerin de ön görüşüne bağlı, okulların gerçek tüm gerçek ihtiyaçlarına cevap gelirse eğer bu mümkün. (Y31)

Okulların ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanmadığını, okulun ihtiyaçlarını karşılarlarken sıkıntılar yaşadıklarını belirten okul yöneticilerinden bazıları bu durumu okul yöneticilerinin ikili ilişkilerin iyi olup olmadığı ile bağdaştırırken, bazıları bu durumun içinde bulunduğumuz COVID-19 salgından dolayı etkilenen ekonomi ile alakalı olduğunu ifade etmiştir. Bazı okul yöneticileri finansman taleplerine cevap alamamalarını ikili ilişkilere bağlamakta ve bu durum okul yöneticilerini umutsuzluğa itmektir. Aşağıda okul yöneticilerinin görüşlerine yer verilmiştir.

%50 diyebilirim ancak. Bütün ödenek taleplerimize cevap alamıyoruz. İkili ilişkiler gerekiyor. (Y6)

%20 diyebilirim. Ödeneklerin cevap bulması için ikili ilişkiler gerekiyor. (Y12)

Tam karşılıyor diyemeyiz. Özellikle bu sene pandemiden dolayı ödenekler özellikle temrinlik çok düşük gönderildi. Temrinlik ücretinden bahsediyorum sadece. Bu sene gelmesi gereken ödeneğin ilk diliminde %30'u geldi. Hesaplanan değer standart. Onu iptal etmişler azaltmışlar. Ödenekler iki dilim şeklinde gönderiliyor. Bu ilk dilimin sadece üçte biri gönderiliyor. Temizlikte sıkıntı yok. Normal şartlarda sıkıntı yoktu pandemide böyle oldu. (Y20)

Yöneticilerden bir kısmı ise mevcut koşullarda yapılabilecek olanın en iyisini yapmaya çalıştıklarını, ellerindeki imkânlarla göre okullarının ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin bu durumdan memnun olmadıkları ise ifadelerinden anlaşılmaktadır. Aşağıda okul yöneticilerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Bütün ihtiyaçlarımızı %100 karşılıyor diyemem ama %95 oranında karşılıyor. İhtiyacımız olan her şeyi istersek karşılayamaz ama kendi yağımızda kavrulmaya çalışıyoruz. Cevap gelebilecek denekler için talepte bulunuyoruz. (Y27)

%90 ama ihtiyaçlar tam da karşılanmıyor. Mevcut imkanlar dahilinde okulumuzun ihtiyaçlarını karşılıyoruz. (Y30)

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının ihtiyaçlarının karşılanma durumuna ilişkin bulgular, zdoğan-zbal'ın (2017) Anadolu liselerinde, zelik'in (2007) ortaöğretim kurumlarında yürüttüğü araştırmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmış ve bulguların örtüşmediği saptanmıştır. zdoğan-zbal'ın araştırma sonuçlarına göre MEB'in Anadolu liselerine sağladığı denek yeterli değildir. Yine Chawla'nın (2005) yaptığı araştırmaya göre devletin en az finansman kaynağı ayırdığı eğitim kademesi mesleki ve teknik okullardır ve bu bulgu da mevcut araştırmanın sonuçlarıyla uyumamaktadır. zelik'in araştırma sonuçlarına göre, yöneticilerin büyük bir bölümü MEB tarafından okullara gönderilen ödeneklerin yeterli olmadığını, her harcama için denek ayrılmadığını ve bu ödenekleri kullanma yetkilerinin tam olmadığını, ödeneklerin okulların gereksinimlerini karşılayamadığını ifade etmiştir. Bizim araştırmamızda ise; okul yöneticilerinin büyük bir oranının yeterli ve orta düzey boyutlarında görüş bildirdiği saptanmıştır. Bu bulgulara göre; finansman açısından karşılaştırıldıklarında, Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının Anadolu liselerine göre daha iyi durumda olduklarını söylenebilir.

Okul-Aile Birliği Gelirlerinin Okul İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen nc soru "Okul-aile birliği gelirlerinin ihtiyaçlarınızı karşılama durumu nedir?" şeklinedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6

Okul Yöneticilerinin Okul-Aile Birliği Gelirlerinin Okulların İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Çok düşük	Y2, Y3, Y5, Y6, Y8, Y11, Y12, Y14, Y15, Y17, Y18, Y19, Y20, Y26, Y30, Y31, Y32, Y33, Y34, Y35, Y38, Y39, Y40, Y41	24	58
Sadece Kantin Geliri	Y1, Y4, Y7, Y9, Y10, Y22, Y24, Y28, Y29, Y36, Y37	11	27
Karşılamiyor	Y13, Y16, Y21, Y23, Y25, Y27	6	15

Tablo 6 incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğretim okul yöneticilerinin okul-aile birliği gelirlerinin okulların ihtiyaçlarını karşılama durumuna ilişkin görüşlerinin çok düşük, sadece kantin geliri ve karşılanmıyor kategorilerinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Çok düşük kategorisinde (f=24), sadece kantin geliri kategorisinde (f=11), karşılamıyor kategorisinde ise (f=6) okul yöneticisi görüş bildirmiştir. Kategorilere baktığımızda aslında üç kategorinin de bir yetersizlik durumundan bahsettiği dikkati çekmektedir ve bu durum bize mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında okul-aile birliklerinin istenilen şekilde işlevini yerine getiremediğini düşündürmektedir.

Yöneticilerinin birçoğu okul-aile birliği gelirlerinin sadece kantin gelirinden oluştuğunu ve yine COVID-19 salgını nedeniyle, 18.10.2020 tarihli 15021892 sayılı yazıya göre kantin kirasının sadece yarısının alınmasından dolayı okul-aile birliğinin gelir kaynaklarından biri olan kantinlerden finansman desteği alamadıklarını ifade etmişlerdir. Okullar 06.09.2021 tarihinden itibaren tam kapasite eğitime geçmişlerdir fakat kantin kiralari hala yarı şekilde ödenmektedir ve bu durum salgın koşullarında özellikle temizlik giderleri çok olan okulları zor duruma sokmaktadır. Okul yöneticilerinin okul-aile birliği ve kantin kiralariyla ilgili doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Okul- aile birliği gelir oranımız çok düşük. Okul-aile birliğine bağlı oranları çok düşük. Kantinlerin de gelirlerinin pandemi döneminden dolayı %50 azalması

oranımızı düşürdü. Bunları da öğrencilerimizin yer aldığı sosyal faaliyetlerde kullanıyoruz. (Y2)

Sadece kantin gelirimiz var. Velilerden bağış adı altında para talep edemiyoruz. (Y4)

Okul-aile birliği düşük bir oranda kalıyor. Zaten kantin gelirimizden başka okul-aile birliği gelirimiz yok. Bağış alamıyoruz, öğrencilerimizin velilerimizin bir katkısı yok okulumuza. (Y24)

Okul-aile birliği gelirimiz yok sadece kantin gelirimiz var. O da pandemide yarıya indirildi. (Y36)

O çok düşük bir oran çünkü kantin kirasının da şu an yarısını alabiliyoruz zaten. Devlet pandemiden dolayı kiraları yarı yarıya düşürdü. O miktarında çok bir katkısı olmuyor. Tadilat tamirat işlerine bile yetecek bir para değil. (Y39)

Okul yöneticileri okul-aile birliklerinin verimli çalışmadığını, velilerin bağış ve desteklerinin ise çok sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerine göre bunun altında yatan nedenlerden biri mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının öğrenci profili ve kurumların bulunduğu sosyo-ekonomik çevredir. Bu bulgu Özdemir'in (2011) araştırmasının bulgusuyla örtüşmektedir. Özdemir'e göre okulların sosyo-ekonomik düzeyleri arttıkça okul-aile birliklerinin gelir miktarı da artar. Aşağıda velilerin okullara daha çok finansman kaynağı sağlaması gerektiğini düşünen yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Bizim okulumuz için söylüyorum. Okul-aile birliğinin bağışçısı ya da öğrenci desteği olmadığı için, okul-aile birliğinden ihtiyaçlarımızı karşılamamız pek de mümkün olmuyor, gelir çok düşük. Bizim bölgemizi siz de biliyorsunuz. Çiçin Ankara'nın en fazla yetersizlikten etkilenmiş velilerinin öğrencilerinin olduğu bir bölge. Finansal olarak ailelerden bir yardım almanız mümkün değil. (Y5)

Meslek lisesi öğrencilerinin velilerinin okula bağış yaptığı pek görülmez, o yüzden sadece kantin gelirimiz var. (Y10)

Bölgeden dolayı velilerin desteği yok. Yemekhane gelirinden desteklemeye çalışıyoruz, çok düşük. (Y11)

Okul-aile birliğimiz hem öğrenci profilimizden dolayı hem de öğrenci sayımızdan dolayı yeterince verimli çalışmıyor. Meslek lisesine daha çok geliri düşük ailelerin çocukları geliyor ve onlarda okula bağlı yapamıyor. Pandemiden dolayı iki yıldır zaten kantin gelirimizde yok. (Y27)

Şimdi okul-aile birliği gelirlerinin ihtiyaçlarımızı karşılama yüzdesi %5 ile %10 arasında benim gördüğüm kadarıyla. Onun da sebebi işte, kamu bütçesinden karşılanmasının sebebi okul-aile birliğine ait bütçenin düşük olmasıdır. Biz sosyoekonomik olarak biraz daha böyle dar gelimli ailelerin çocuklarının geldiği bir okuluz. Bölgesel olarak göç alan bir bölgedeyiz. Mülteci, Suriye uyruklu, yabancı uyruklu kişilerin yerleştiği bir bölgedeyiz. İşçi çocuklarımız daha çok burada eğitim alıyorlar. Bu anlamda da velilerin okula destek olmaları konusunda bazı eksikliklerimiz var. Yeterince destek maalesef göremiyoruz...(Y38)

Okul yöneticilerine göre okul-aile birliği gelirleriyle ilgili başka bir sorun ise önceden okulların bazı belgeler için para alabiliyorken bunun yasaklanmasından dolayı artık diplomaların ya da buna benzer diğer belgelerin ücretsiz olarak öğrencilere dağıtılmasıdır. Okul yöneticilerine göre okul-aile birliği, veli başışı ve bazı belgelerden alınan ücretler olmayınca işlevselliğini kaybetmiştir. Bulgular, Arslan'ın (2000) ve Özer, Demirtaş ve Ateş'in (2015) yılında yaptığı çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Araştırmalara göre okul yöneticileri, okul-aile birliklerinin okula katkı sağlama konusunda okul yönetimine sorun oluşturduğunu belirtmişlerdir. Aşağıda okul yöneticilerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Okul-aile birliği gelirleri iyice düştü. Çünkü veliler gönüllü vermedikleri sürece onlardan başış istemek yasak. Velilerden kayıt parası ya da başka bir isim altında para istemek yasak. (Y20)

Okul-aile birliği gelirleri çok az. Hele bu pandemi de iyice dibe vurdu. Önceden yine kermes, panayır falan tarzı şeyler yapılıyordu ama onların da çok azdı katkısı. İhtiyaçlarımızı karşılamıyordu. Diplomalardan kaybolan belgelerden falan 10-20 lira alıyorduk ama 10-20 liranın nasıl bir akışı olabilir ki? Bizler devlete çok yük bindiren okullarız, her makine çok pahalı. Tüm makinelerin maliyetini düşünün... Okul-aile birliği çok yüzeysel. (Y34)

Okul yöneticilerinin meslek lisesi öğrencilerinin veli profilinden, okulun bulunduğu sosyo-ekonomik çevreden ve okulun verdiği belgelerden ücret talep edilememesinden kaynaklı, okul-aile birliği gelirlerinin çok düşük miktarlarda olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Fakat okul yöneticisi Y6 okul-aile birliği kararı aldıklarını ve düzenli olarak aidat topladıklarını belirtmiştir. Yönetmelik buna izin vermesine rağmen diğer okullarda bunun başılamamış olması, okulların bulunduğu bölgeler arası farklara dikkat çekmektedir. Aşağıda okul yöneticisinin doğrudan ifadelerine yer verilmiştir.

Okul-aile birliği kararıyla velilerin düzenli ödenek ödemesine karar verdik. Bunun dışında bağışlar da oluyor. Oranına %20 diyebilirim. (Y6)

Okul-aile birliği yönetmeliğinde "Birlikler, velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlayamaz, okul kayıt döneminde bağış ve yardım toplayamaz. Ayrıca Bakanlık tarafından yürütülen proje ve yapılan protokoller kapsamında okul ve kurumlarda yapılacak faaliyetlerden ücret talep edilemez." şeklinde bir madde içermektedir. Yönetmelikte veliler zorlanamaz diyor fakat ortak karar alınması yoluyla velilerden her ay düzenli bir ödenek toplanmasına da engel başka bir madde yer almamaktadır. Fakat bunu çok az kurumun başıabilmiş olması yine mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının öğrenci ve veli profiliyle ilişkilendirilebilir.

Döner Sermaye Gelirlerinin Okulların İhtiyaçlarını Karşılama Oranına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen dördüncü soru “ Döner sermaye gelirlerinin ihtiyaçlarınızı karşılama oranları nedir?” şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Okul Yöneticilerinin Döner Sermaye Gelirlerinin Okulların İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Sadece Döner Sermaye Giderleri	Y4, Y5, Y6, Y9, Y11, Y13, Y14, Y15, Y17, Y19, Y20, Y21, Y25, Y27, Y28, Y29, Y32, Y33, Y35, Y36, Y37, Y40, Y41	23	57
Yetersiz	Y2, Y8, Y12, Y16, Y18, Y26, Y31, Y34, Y38	9	23
Döner Sermaye Çalışmıyor/Yok	Y3, Y10, Y22, Y24, Y30, Y39	6	15
Yeterli	Y1, Y23	2	5

Tablo 7 incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğretim okul yöneticilerinin, döner sermaye gelirlerinin okulların ihtiyaçlarını karşılama durumuna ilişkin görüşlerinin sadece döner sermaye giderleri, yetersiz, döner sermaye çalışmıyor/yok ve yeterli kategorilerinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Sadece döner sermaye giderleri kategorisinde (f=23), yetersiz kategorisinde (f=9), döner sermaye çalışmıyor/yok kategorisinde (f=6), yeterli kategorisinde (f=2) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Katılımcıların döner sermaye işletmesi ile ilgili görüşleri incelendiğinde okul yöneticilerinin döner sermaye mevzuatı ile ilgili bilgilerinin net olmadığı görülmüştür. Okul yöneticilerinden bir kısmı döner sermayeden elde ettikleri gelirleri döner sermayesi çalışan alan dışında okulun başka hiçbir ihtiyacına harcamadıklarını, mevzuatın buna izin

vermediğini ifade etmişlerdir. Aşağıda okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Döner sermayedeki kazançlarımızı da okula kullanamıyoruz. Tamamıyla işletmeler dairesine gittiği için okulumuzun ihtiyaçlarını karşılama gibi bir durumu yok. (Y5)

Döner sermayeden elde edilen gelir sadece döner sermayesi çalışan alanların giderlerini karşılamak için kullanılır. Okula bir pay kalmaz. (Y14)

Döner sermayeden ihtiyaçlara bir şey kullanılmıyor. Sadece döner sermayede kullanılan atölyelerin donatımları için harcayabiliriz zaten, belki makine alabiliriz. Döner sermayenin kendine ait bir bütçesi var, sadece kendi ihtiyaçlarını alabiliyor. Döner sermayeyi bir işletme gibi düşünersek, sadece döner sermayesi çalışan alana para kalır, neden diğer alanlara harcamak istesinler ki? (Y20)

Okul yöneticilerinden bazıları döner sermayeden elde edilen karın okulun döner sermayesi çalışan alan dışındaki ihtiyaçlarında kullanılabilmesi durumunun, döner sermaye cirosu ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Eğer ciro yüksek değilse okulun diğer ihtiyaçları için para harcayabilmenin sadece döner sermayede çalışan personelin ve öğrencinin hakkından feragat etmesiyle mümkün olduğunu, ciro yüksek ise okulların diğer giderleri için de pay ayrılabilmediğini dile getirmişlerdir. Aşağıda okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Burası kız meslek lisesi olduğu için oranı çok düşük. Döner sermayeden gelen gelirleri de okulumuzun ihtiyacına az çok kullanıyoruz. Döner sermayenin zaten giderleri bellidir. Kar paylarının da %30'u çalışana dağıtılıyor, %30'u İşletmeler Dairesi'ne gönderiliyor, diğer kalan %30'luk kısım okul ihtiyaçları için kullanılabilir. Onun için bu okulda döner sermayede yüksek ciro yapılmadığı için geliri de azdır. Döner sermayenin amacı çalışan bölümlerin giderlerinde kullanılabilir, çalışan personele ödeme yapılır ve okula alınacak malzemeler de o okulda döner sermayesi

çalışan bölümlerde kullanılır. Diğer bölümlerde de kullanılır da fakat sınırlıdır. Okula da bir pay kalmalı ama sadece %30 pay kalıyor. O kısım için onay alınırsa okulun donatım ihtiyaçları için kullanılabilir. Bakanlıktan onay alınması gerekiyor. (Y2)

Döner sermayenin okula bir katkısı olmuyor. Ama zaman zaman kar yaptığımızda döner sermayesi çalışan alana demirbaş alabiliyoruz. Kâr marjının alımı karşılamadığı okullar bunu yapamaz. Ciro ile alakalı bir şey. Yönetmelikte yazan yüzdelik paylar dağıtıldıktan sonra kalan kardan alım yapılabilir. (Y11)

Döner sermaye yönetmeliğine göre mali yıl sonu bilançosunda görülen kârın en çok üçte biri, üretimi teşvik primi olarak dağıtılır. Fakat her personele verilecek primin yıllık tutarı en yüksek asgari ücretin yıllık tutarından fazla olamaz. Bu dağıtıma esas olan kârın %25'i idari personele, %5'i çalışmayı teşvik ve takdir payı, %70'i de bölüm personeline verilmek üzere ayrılır. Personele ayrılan payın ise en %30'u döner sermayede çalışan öğrencilere ayrılır. Döner sermayede eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfında çalışan personelin bir ayda alacağı parça başı ücretin toplamı, asgari ücretin iki aylık tutarından fazla olamaz. Öğrencinin bir ayda alacağı parça başı ücretin toplamı ise, yaşına uygun asgari ücretin bir aylık tutarından fazla olamaz. (Döner Sermaye Yönetmeliği, 2021)

Yönetmelikte yer alan bu ifadelerden anlaşıldığı üzere kârın ancak üçte biri personele verilebiliyor. Ve bu ayrılan üçte birlik paydan tüm personelin ücreti ödendikten sonra eğer hala para kalırsa okula harcanıp harcanamayacağı yönetmelikte açıkça belirtilmemiştir. Aşağıda döner sermayede elde edilen kârın pay edilmesine ilişkin okul yöneticilerinin doğrudan ifadelerine yer verilmiştir.

%40- %50 diyebiliriz. Döner sermayesi çalışan bizim gibi okullarda kazanç çok iyidir. Döner sermaye gelirlerinin %30'u öğrencilere, öğretmenlere pay edilir, %30'u okulun giderleri için, %40'ı ise devlete aktarılır. (Y1)

O da işte bu sene bir atölye yaptırdık döner sermayeden. Genelde demirbaş alımında kullanıyoruz. Okulumuzdaki atölyeye eşya alabiliyoruz. Mevzuat buna izin

veriyor, öğrenci ve öğretmene kâr payı verildikten sonra okulun ihtiyaçlarına gerekli harcama yapılıyor ve kalan para hazineye aktarılıyor. (Y23)

Döner sermayemiz çalışırsa, otel çalışırsa gelirimiz oluyor. Onu da okula yansıtıyoruz. Döner sermaye geliriyle okula bakım yaptırabiliriz, döner sermaye ile ilgili atölyeleri geliştirebiliriz, bakım yaptırabiliriz, eksiklikleri tamamlayabiliriz. Döner sermayeyi ilgilendiren her şey de harcama yapabiliriz. Faturalara da katkısı oluyor. (Y35)

... Döner sermayenin bizim ihtiyaçlarımızı karşılama noktasında şöyle bir artışı var. Döner sermaye kapsamında yapılan işlerden arta kalan veya bazı şeyler, ürünler ve ekipmanlar var. Ya da kullanıldıktan sonra yine burada fiziki olarak kalan ekipmanlar var. Bu ekipmanları ve bu malzemeleri işte (temrinlik diyoruz biz bunlara) öğrencilerimiz faaliyetlerinde kullanmaya devam ediyorlar... Ha bunu yüzde olarak sorduğunuzda bu da yine %5 ile %10 arasında bir yüzdeye tekabül eder. Yani genel itibariyle öyle çok ciddi anlamda bir fiziki finansman kaynağı sağlamaz. Döner sermayenin daha çok sağladığı fayda öğrencinin öz yeterlilik, özgüven, iş başında eğitim ve bazı işlerde başarıya duygusunu kazandırması gibi eğitim anlamında bazı katkıları olmaktadır. Yani finansman anlamındaki katkısını sınırlı olarak değerlendirebiliriz. 3 milyon civarında gelir elde ettik döner sermayeden ama işte dediğim gibi döner sermayenin mevzuatı ve doğası gereği okula finansman aktarma gibi bir şey söz konusu değil. Döner sermayenin parasını okuldaki eğitim öğretim faaliyetleri ya da okulun fiziki durumunu iyileştirmek için kullanmak için şöyle bir durum olabilir. Mevzuat açısından öyle bir şey mümkün ama bunun için birçok kişinin bu olaya evet demesi lazım çünkü bu iş için döner sermayede çalışan öğrenci ve öğretmenlerin onayı gerekir. (Y38)

Döner sermaye yönetmeliğinde, "Döner sermaye işletmesi sadece; üretimin yapılacağı atölye, makine parkı, elektrik, gaz, su, avadanlık malzemesi ve benzeri demirbaş eşya ile işçiliği karşılar." ifadesi yer almaktadır. Okul yöneticilerinin büyük çoğunluğu

mevzuatta yer alan bu maddeye dayanarak bu uygulamanın yanlış olduğunu, döner sermayede elde edilen kârdan bir kısmın, döner sermayesi çalışan alan dışında okulun diğer giderlerine de harcanabilecek şekilde ayrılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Aşağıda okul yöneticilerinin doğrudan ifadelerine yer verilmiştir.

Döner sermayeden sadece öğrenci, öğretmen pay alır. Oradan elde edilen gelir okulun ihtiyaçlarına harcanamaz. Ama okula da pay kalmalı. Döner sermayesinde okul izin alarak kendi demirbaşlarını üretebilir, belki böyle bir gelir yolu olabilir. (Y15)

Döner sermaye gelirleri okulda kullanılamaz. Zaten pandemi koşullarında özellikle bu yıl artan fiyatlardan ötürü döner sermaye maliyeti çok yüksek olduğu için kar edilemiyor ve öğretmenler öğrenciler çalışmak istemiyor. Döner sermaye kapsamında usta öğretici görevlendirilme konusunda sıkıntılar var devletin buna izin vermesi gerekiyor. Döner sermaye gelirlerinden okula da pay kalmalı. (Y17)

Döner sermayenin harcanma yöntemleri vardır. O okul için harcanmaz. Yani döner sermayeden okulun ampulünü değiştireyim, okula makine alayım denilmez. Sadece hangi bölümde döner sermaye geliri elde ediliyorsa, o bölüme bir pay verilir. Şu an bizim çocuk gelişimi bölümünde bir döner sermayemiz işliyor. Oradaki ödeneklerimiz buraya yeterli geliyor. Ama okulun genel ihtiyaçları için döner sermayeden gelir olmaz. Yani döner sermayeden kazandığımız parayı ben okula harcayım veya okula bir dolap yaptırayım gibi bir durum olamaz. Sadece döner sermaye elde edilen bölüme bir atölye payı düşer. Sene sonunda kâr payı da yine bölüme harcanabilir. Kâr payı çok yüksek bir meblağ olursa o zaman tamam. Döner sermayede çalışan kişilerin bir üst limiti vardır. O limitleri aşıyorsa o zaman okula kullanılabilir. Ama bizim okuldaki döner sermaye geliri ana okulun yemeğine etkinliklere ancak yetiyor...(Y21)

Yok onu okulumuzda kullanamıyoruz. Döner sermaye gelirlerini. Döner sermayeden öğrenciye ve öğretmene pay vardır ve buna ek olarak devlete ödediğimiz vergi. (Y33)

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında üretimi artırmayı destekleyen ve teşvik edici düzenlemeler meyvesini vermiş ve bu kurumlarda hem döner sermaye kapsamında yapılan üretimden elde gelirler hem de öğrencilerin üretimden aldığı katkı payı artmıştır (Özer, 2020). Okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde dikkati çeken noktalardan biri döner sermaye işletmelerinde peşin gelir vergisinin %1'e düşürülme hamlesidir. Bu kararlar döner sermaye işletmelerinin işleyişinde hareketlilik olduğu ifade edilmiştir. Aşağıda okul yöneticilerinin görüşlerine yer verilmiştir.

...Peşin gelir vergisinin %1'e indirilmesi iyi oldu. (Y21)

Döner sermayenin de yüzdesi çok az. Önceden bizim gelir vergimiz vardı, peşin gelirimiz yüksekti. Onu da %1'e indirdiler. Ondan sonra biraz canlandık gibi ama bu son pandemiyle birlikte o da işe yaramadı. Özellikle giyim bölümünde makine parkımız çok iyi. Orda böyle toplu çalışmalar aldığımızda çok yüklü bir gelir elde ediyoruz. Yiyecek bölümümüz yine kendi yağında kavrılmaya çalışıyor. Yine dışardan toplu bir çalışma aldığımızda onun da geliri iyi. Ama son 2-3 yıldır istenilen düzeyde değil. Bu okul aslında Millî Eğitim'in lokomotif gibi bir okul. Para olmadan hiçbir şey olmuyor. Teknolojiye ayak uydurmamız lazım. Atölyelerimizi çok güzel modern dizayn edebiliriz. Önceden döner sermayedeki kazancın bir kısmını okulun harcamasına izin veriliyordu eğer okulun ihtiyaçları varsa. Ama şimdi ortak havuza aktarılıyor. Daha önce belli bir olanda ihtiyacınızı alabilirsiniz diyorlardı. Döner sermayeden gelen gelire ihtiyaç olan araç gereci alabiliyordunuz. (Y34)

Okulun Finansman İhtiyaçları Karşılarken Mali Kaynak Yetersizliği Nedeniyle Yönetsel ve Eğitsel Olarak Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen beşinci soru “Okulunuzun ihtiyaçlarını karşılarken mali kaynak yetersizliği nedeniyle yönetsel ve eğitsel olarak ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz?” şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Okul Yöneticilerinin Mali Kaynak Yetersizliği Nedeniyle Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
İhtiyaçları Zamanında Karşılایamama	Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y8, Y14, Y15, Y20, Y23, Y24, Y27, Y29, Y30, Y31, Y37, Y39	17	42
Araç-gereç/Malzeme Eksikliği	Y8, Y10, Y12, Y17, Y18, Y19, Y20, Y24, Y28, Y32, Y34, Y38, Y39, Y41	14	35
Sorun Yaşamama	Y1, Y7, Y9, Y16, Y21, Y22, Y33, Y35, Y36, Y40	10	25
Teknolojiye/Piyasaya Ayak Uyduramama	Y11, Y12, Y13, Y17, Y18, Y19, Y24, Y34	8	20
Sosyal Etkinlikler/Projeler İçin Ödenek Bulamama	Y25, Y32, Y34, Y38, Y41	5	12
Öğrenci ve Öğretmende Motivasyon Düşüklüğü	Y3, Y38	2	5
Veli Şikayetleri	Y12	1	2

Tablo 8 incelendiğinde mesleki ve teknik ortaöğretim okul yöneticilerinin mali kaynak yetersizliği nedeniyle karşılaştıkları yönetsel ve eğitsel sorunların; ihtiyaçları zamanında karşılayamama, araç-gereç/malzeme eksikliği, sorun yaşamama, teknolojiye/piyasaya ayak uyduramama, sosyal etkinlikler/projeler için ödenek bulamama, öğrenci ve öğretmende

motivasyon düşüklüğü ve veli şikayetleri kategorilerinde toplandığı görülmüştür. İhtiyaçları zamanında karşılayamama kategorisinde (f=17), araç-gereç/malzeme eksiliği kategorisinde (f=14), sorun yaşamama kategorisinde (f=10), teknolojiye/piyasaya ayak uyduramama kategorisinde (f=8), sosyal etkinlikler/projeler için ödenek bulamama kategorisinde (f=5), öğrenci ve öğretmende motivasyon düşüklüğü kategorisinde (f=2) ve veli şikayetleri kategorisinde (f=1) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Okulunun finansman ihtiyaçlarını karşılariken mali kaynak yetersizliği nedeniyle eğitsel ve yönetsel ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz sorusu yöneticilere sorulmuştur ve bazı yöneticiler sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Sorun yaşamadığını ifade eden okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde bazı yöneticilerin okullarında döner sermaye gelirlerinin iyi olduğu, genel bütçeden eksik kalan kısımları döner sermaye ile tamamlayabildikleri, bazı okul yöneticilerinin ise Ankara'da oldukları için finansman problemlerini daha kolay çözebildikleri saptanmıştır. Gerekirse bakanlığa gidip yüz yüze görüşmeler yaparak sorunlarını hallettiklerini ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Döner sermaye ve genel bütçeden gelen pay sayesinde herhangi bir sorun yaşamıyoruz. (Y1)

Yani biz şimdi Ankara'da olduğumuz için finansman açısından ciddi sorun yaşamıyoruz işin doğrusu. Çünkü bakanlığa rahatlıkla gidebiliyoruz. Kendimizi ifade edebiliyoruz çünkü insanlar kendini yüz yüze ifade ettiği zaman daha rahat oluyor çünkü vurgu yok telefonla ya da e-postayla falan insan ödenek istediğinde kendini ifade edemeyebiliyor... Ama bireysel olarak yüz yüze karşılıklı konuştuğunda diyebiliyorsun 'ya ben şu makinayı almak istiyorum ama bu makinayı alırsam size şu kadar para da kazandırırım döner sermayeden' diyorsun. Kendini rahat ifade ediyorsun. O anlamda biz biraz rahatız başkentte yaşıyor olmamızdan dolayı. (Y16)

Eğitsel olarak bir sıkıntı yaşamıyoruz. Bunu siz bakanlığa izah ettiğinizde birebir yüz yüze görüştüğünüzde istediğiniz ödeneği genellikle onaylarlar. Ankara'da

olduğumuz için bu imkânımız var. Yönetmel anlamda zaman zaman yaşıyoruz. Onu da paydaşlarımızdan sağlamaya çalışıyoruz. İşte belediyelerden, velilerden, bağışçılardan sağlamaya çalışıyoruz. Hiçbir okul mali kaynak yetersizliği nedeniyle eğitsel anlamda sorun yaşamaz. Müdürlerin işlevi burada devreye girer. En son ihtimalle müdür gider bakanlığa derdini anlatır ve ödeneğini alır. Gerekirse ödeneği alana kadar yatar orada. (Y21)

Okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde, mali kaynak yetersizliği nedeniyle yaşanan yönetmel sorunlar arasında ihtiyaçların zamanında karşılanmaması nedeniyle işlerin sekteye uğraması öne çıkmaktadır. Okul yöneticileri bu gecikmeler nedeniyle asıl işlerine odaklanamadıklarını ve kaynak aramakla uğraştıklarını ifade etmişlerdir. Bazı ödemelerin gecikmesinin hem okullara hem de devlete ekstra bir finansman yükü getirdiği, ayrıca geciken bu ödemeler yüzünden okulların borçlandığı ve yöneticilerin bazı kurumlarla ve kişilerle sıkıntı yaşamak zorunda kaldıkları da belirtilmiştir. Mevcut bulgular Alpay (2011) ve Kayıkçı'nın (2014) yürüttüğü çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Araştırmalara göre okullarda mali kaynak yetersizliği yönetmel ve eğitsel sorunlara neden olmaktadır ve okul yöneticileri bu işlerle uğraşmaktan eğitim-öğretime zaman ayırmadıklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

... Bu yetersizlikler eğitsel olarak herhangi bir soruna yol açmıyor fakat yönetmel olarak bizim işlerimizi sekteye uğratabiliyor. İhtiyacı karşılamaya çalışmak, sorunu çözmek sürecinde bizi zorluyor sadece. (Y5)

Şimdi en önemli şey şu hocam, yani yönetim yaparken kaynak yetersizliğinden dolayı gerekli araç-gereci temin konusunda zorluk çekiyoruz. Bir de zaman israfı oluyor. Eğitime odaklanacağımız noktada kaynak arama noktasına geçiyoruz. Bu kaynak arama bizim büyük bir zamanımızı alıyor ve biz de eğitime odaklanmakta biraz daha zorlanıyoruz. (Y8)

Burada birinci problemimiz devletin karşıladığı ödeneklerin, özellikle fatura ödemelerinin zamanında yapılmaması. Biz diğer firmalarla sürekli irtibat halinde

kalmak zorunda kalıyoruz. Geç ödendiğinden dolayı faiz ödemek zorunda kalıyoruz. Bu da bizi mal müdürlüğü ile karşı karşıya getiriyor sürekli. Ödenek elimizde olmadığı halde hesap bize soruluyor. Bu sıkıntıları yaşıyoruz. (Y24)

Ödenek istemede daha rahattık. Direk bakanlığa talepte bulunuyorduk. Önce İlçe ve İl Millî Eğitim'den onay gerekiyor. Bürokrasi işleri uzadı. Doğrudan bakanlığa talepte bulunamıyoruz, bu sıkıntılı bir durum. Kırtasiyecilik ve zaman israfına yol açıyor. Sorunları bir şekilde hallediyoruz ama. (Y29)

Ödenekler belli zamanlarda geliyor. Nisan ve temmuz aylarında veriliyor. Böyle olunca sen epeyce borçlanıyorsun ödenek gelene kadar. Ama bazen acil ödeme yapman gereken durumlar oluyor. Eğer okul-aile birliğinde de yeterli gelirin yoksa ki birçok okulun yok, ödenek de gelmediği zaman ve karşılaştığın sorun büyükse elbette finansal kaynak olarak sorun yaşıyorsun. İşleri yaptırırken çağırdığın insana sen bu işi yap ben sana bunu bir ay sonra ödeyim diyemiyorsun. Malzeme almamız gerekiyor, okul çok eski olduğu için sürekli bir yerlerin bakım ihtiyacı çıkıyor. Ustalar da artık öyle 50-100 liraya gelmiyor. İşçilik dediğin zaman 1000-1500'dan başlıyor ve daha bunun malzeme masrafı da var. Hemen bakanlıktan yazsan talep etsen de öyle hemen kolay olmuyor. Ödenekler kesinlikle yeterli değil. Arada bir verilmesi yanlış o ödenek gelmeyen zamanlarda acil ihtiyaçlar çıkıyor. Örneğin bilgisayarım bozuluyor mecbur yaptıracağım ödenek bekleyemem yoksa çocuklar uygulama yapamaz. (Y39)

Okul yöneticilerinin yukarıdaki görüşleri incelendiğinde özellikle ödenek taleplerine geç cevap alınması, kurumların ihtiyaçlarını zamanında karşılayabilmek için borçlanmasına ve bu borçların faizlerinin kurumlara ekstra finansman yükü oluşturmasına neden olmaktadır. Özellikle acil ihtiyaçların karşılanması durumunda yöneticiler sıkıntılar yaşamaktadır. Bir diğer problemler ise ekonomik nedenlerden dolayı ufak-tefek tadilat işlerinin bile büyük bir finansmana ihtiyaç duyması okul müdürlerini bu süreçte zora sokmaktadır.

Mali kaynak yetersizliği nedeniyle yaşanan başka bir sorun ise eğitim-öğretim ortamındaki bazı eksiklikler nedeniyle özellikle uygulama eğitimlerinde sıkıntılar yaşanmasıdır. Özellikle temrinlik malzemeleriyle ilgili sıkıntıların yaşandığı, gelen ödeneklerin yetersiz olduğu, eksiklikler nedeniyle eğitim programlarını sağlıklı yürütmenin zorlaştığı, öğretmenlerde ve öğrencilerde motivasyon düşüklüğü yaşandığı ve veliler tarafından şikayetler alındığı ifade edilmiştir. Bulgular, Zoraloğlu ve diğ. (2004) ve Ağalday ve Gül'ün (2022) yürüttüğü çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Zoraloğlu ve diğ. yaptıkları araştırmada, okul yöneticilerinin okula finansman sağlamada yetersiz kaldığı ve bu nedenle okulda eğitim için gerekli olan uygun ortamı sağlayamadıkları saptanmıştır. Ağalday ve Gül'e (2022) göre yaşanan finansman problemlerinden dolayı okul yöneticilerinin motivasyonları düşmekte, öğretmenlerin performansı olumsuz etkilenmektedir. Ödeneklerdeki yetersizlik ise okullardaki makine parklarının, atölyelerin, laboratuvarların çağın teknolojisine uygun şekilde yenilenememesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Karabulut ve Marul'a (2011) göre meslek okullarının tesis, donanım ve malzeme konularında eksiklikleri bulunmaktadır ve bu eksikliklerin üstesinden gelmek ise zordur. Mali kaynak yetersizliği nedeniyle yaşanan eğitsel problemlere ilişkin okul yöneticilerini doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Yani kaynak yetersizliği iş kapasitemizi azaltıyor. Yani yeteri kadar kaynak bulamıyoruz. Malzeme almak için kaynak bulamadığımız için, bazı eğitim araç gereçlerinde olsun, ortamın iyileştirilmesinde olsun zorluklar yaşıyoruz. Yani temin edemiyoruz. (Y8)

Eğitim-öğretim ortamlarının düzenlenmesi konusunda sıkıntılar yaşıyoruz. Bazı araç-gereç ihtiyaçlarımızla ilgili taleplerimize çok geç cevap alıyoruz. (Y6)

Yetersizlikler nedeniyle sürekli veli şikayetleri alıyoruz, temrinlik ödeneği yeterli değil. Güncel eğitim programlarını takip edemiyoruz. Temrinlik malzemeleri yeterli olmadığı için uygulamalarda sıkıntılar yaşanıyor. Ekipmanlarımız çok eksik. (Y12)

Temrinlik malzeme ödeneği öğrenci sayısına göre gönderiliyor ama öğrenci başına düşen birim maliyet çok düşük olduğu için sıkıntılar yaşıyoruz. Gönderilen ödenekler piyasa koşullarıyla uyumlu değil. Her şey çok pahalandığı için ödenekler yetmiyor. (Y17)

Yönetmel olarak çok sorun yaşamıyoruz ama bazen eğitsel olarak sorunlar yaşıyoruz. Örneğin bazen ihtiyaçlarımız karşılanmadığı için ötelendiği için özellikle bilgisayarları yenileyemiyoruz çünkü pahalı bir yatırım. Bizim okulumuzun bölümleri de genellikle bilgisayar atölyesi üzerine kurulu. Biz muhasebede de bilişimde de büro yönetiminde de bilgisayar kullanıyoruz. Bu bilgisayarların yeni gelen programlara göre güncellenmesi lazım. En azından iki üç yılda bir takviye yapılması, beş on yılda bir de komple yenilenmesi lazım. Çünkü aldığın malzemeler de o bilgisayara uymadığı için kasa yenilemen lazım. Bu da küçük gözüküyor ama üç-beş tane bilgisayar atölyesi olunca maliyet artıyor. Bu da bizim çocukların çağın getirdiği yenilikleri görmesini mümkün kılmıyor. Ondan sonra işletme diyor ki siz bunu okulda görmediniz mi? Görecek ama ben çocuğa okulda o altyapıyı sağlayamıyorum. En azından iki yılda bir güncellemem lazım, onu kaldıracak alt yapıyı koymam lazım. Bu bütçenin güncel yapılmaması, ödeneklerin yetersiz olması bizi eğitsel anlamda geri götürüyor biraz. Teknolojik gelişmelerde sektörle paralel yürüyemiyoruz. Bütçenin zamanında ve yeterli gelmemesinden kaynaklanıyor. (Y24)

... MEB robot yarışmasına katıldık. Bu genel müdürlüğümüzün yürüttüğu bir çalışma. ...ama bu işte robot yarışmaları, TÜBİTAK yarışmaları, Teknofest gibi böyle etkinliklere katılabilmek için öğretmenlerin bir alt yapıya ve ekipmana ihtiyacı oluyor. Örneğin robotun yazılımıyla ilgili bir şey oluyor, donanımıyla ilgili bir şey oluyor. Dolayısıyla bu anlamda maddi anlamda bazı yetersizlikler ve eksiklikler oluyor. Her ne kadar bakanlığımız bu ödenekleri göndermiş olsa da bazen yeterli seviyede destek göremiyoruz... Motive olmuş bir öğretmenin, mesleki doyuma ulaşmaya

çalışan bir öğretmenin, öğrencileriyle birlikte bir şey üretmek isterken bazen böyle maddi kaynak yetersizliği nedeniyle sorun yaşamayı yönetimsel ve eğitsel bir sorun olarak karşımıza çıkarıyor... (Y38)

Okul yöneticilerine göre ödenekler yetersizdir ve bu yetersizlik eğitim öğretim ortamlarında yukarıda belirtilen sıkıntılara neden olmaktadır. Okul yöneticilerine göre ödenek yetersizliğinin altında yatan neden ise ödeneklerin okullardaki öğrenci sayısına göre gönderilmesi, okullardaki bölümlerin giderlerinin dikkate alınmamasıdır. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı okulların ödenek talebi ve kullanımına ilişkin esaslar incelenmiştir. Kurumların yıl içinde temrinlik alım giderleri için talep ettikleri ödenek miktarının, kurumlarda eğitim-öğretim yapılan alanlar ve öğrenci sayısı dikkate alınarak MEBBİS tarafından hesaplandığı görülmüştür. Ödenek talep modülüne hesaplanan tutardan fazla bir miktar girilemez. Yılda toplamda iki defa ödenek talebinde bulunulur ve bunlar Temmuz-Aralık 1. Dönem ve Ocak-Haziran 2. Dönem şeklinde gerçekleştirilir. Anlaşıldığı üzere ödenek gönderilirken bölümlerin özellikleri yöneticilerin görüşlerinin aksine dikkate alınmaktadır. Fakat ödeneklerin yılda sadece iki kez talep edilmesi ve piyasa koşullarının dikkate alınmaması, okul yöneticilerinin ideal bir eğitim-öğretim alt yapısı sunarken zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu doğal olarak eğitim-öğretim ortamlarında aksamalara ve paydaşlarda motivasyon düşüklüğüne neden olmaktadır.

Günümüzde Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finansmanla İlgili Yaşadığı En Önemli Sorunlara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen altıncı soru "Size göre günümüzde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanla ilgili yaşadığı en önemli sorunlar nelerdir?" şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9

Okul Yöneticilerinin Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Sorunlarına İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Ödeneklerin Yetersiz Olması	Y2, Y4, Y6, Y8, Y11, Y12, Y13, Y15, Y16, Y17, Y19 Y20, Y23, Y24, Y26, Y27, Y28, Y30, Y32, Y37, Y39, Y41	22	55
Donatımları/Makineleri Yenileyememe	Y8, Y9, Y11, Y12, Y13, Y16, Y18, Y19, Y21, Y24, Y28, Y34, Y37, Y41	14	35
İhtiyaçların Zamanında Karşılanmaması	Y3, Y6, Y10, Y17, Y19, Y24, Y25, Y26, Y29, Y40	10	25
Sorun Yaşamama	Y5, Y7, Y22, Y33, Y35	5	12
Sosyal Etkinlikler İçin Ödenek Olmaması	Y27, Y39	2	5
Kalifiye Eleman Eksikliği	Y16, Y21	2	5
Yöneticilerin Harcama Konusunda Esnek Olmaması	Y25, Y39	2	5
Okul-Aile Birliğinin İşlevsizliği	Y39, Y40	2	5
Döner Sermayenin Çalışmaması	Y1	1	2
İş Güvenliği İçin Finansman Olmaması	Y30	1	2
Yöneticilerin Finansman Yönetimi Becerisi Eksikliği	Y31	1	2
İyi Planlama Yapılmaması	Y36	1	2
Sektör Desteğinin Eksikliği	Y38	1	2

Tablo 9 incelendiğinde okul yöneticilerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının en önemli sorunlarına ilişkin cevaplarının donatımları/makineleri yenileyememe, ihtiyaçların zamanında karşılanmaması, sorun yaşamama, sosyal etkinlikler

için ödenek olmaması, kalifiye eleman eksikliği, yöneticilerin harcama konusunda esnek olmaması, okul-aile birliğinin işlevsizliği , döner sermayenin çalışmaması, iş güvenliği için finansman olmaması, yöneticilerin finansman yönetimi becerisi eksikliği, iyi planlama yapılmaması ve sektör desteğinin eksikliği kategorilerinden oluştuğu görülmektedir. Ödeneklerin yetersiz olması kategorisinde (f=22), donatımları/makineleri yenileyememe kategorisinde (f=14), ihtiyaçların zamanında karşılanmaması kategorisinde (f=10), sorun yaşamama kategorisinde (f=5), sosyal etkinlikler için ödenek olmaması kategorisinde (f=2), kalifiye eleman eksikliği kategorisinde (f=2), yöneticilerin harcama konusunda esnek olmaması kategorisinde (f=2), okul-aile birliğinin işlevsizliği kategorisinde (f=2), döner sermayenin çalışmaması kategorisinde (f=1), iş güvenliği için finansman olmaması kategorisinde (f=1), yöneticilerin finansman yönetimi becerisi eksikliği kategorisinde (f=1), iyi planlama yapılmaması kategorisinde (f=1), sektör desteğinin eksikliği kategorisinde (f=1) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Okul yöneticilerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının en önemli problemlerine ilişkin görüşleri arasında öne çıkan problemin ödenek yetersizliği olduğu görülmüştür. Ödenek yetersizliğine eşlik eden diğer iki sorun ise donatımları/makineleri yenileyememe ve ihtiyaçların zamanında karşılanmamasıdır. Aslında bu iki sorunun da ödenek yetersizliği ile ilgili olduğu söylenebilir. Arslan (2000) tarafından yapılan ve Ankara ilindeki ortaöğretim kurumlarını kapsayan çalışmada hem devlet bütçesinden eğitime ayrılan payın oldukça hem de okula kaynak bulma çabalarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demirtaş ve Küçük (2008) tarafından kız meslek liselerinde yürütülen çalışmada da okulların ekonomik olarak zor durumda olduğu ve gelen ödeneklerin yetersiz kaldığı bulguları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da en çok dile getirilen problemin ödenek yetersizliği olması, aradan geçen yaklaşık 20 yıla karşın aynı problemlerin devam ettiğini göstermektedir. Üstün ve Yiğit (2022) tarafından yürütülen araştırmada ise meslek liselerinin en büyük problemleri arasında temrinlik malzeme ve donanım eksikliği olduğu

saptanmış ve bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

En önemli sorun şu; mesleki eğitim pahalı bir eğitim olduğu için temrinlik ihtiyaçları için ödenek miktarı çok düşük geliyor. Öğrencilerimizin temrinlik ihtiyaçlarını karşılama konusunda sıkıntı yaşıyor. Onun için temrinlik oranlarının yükseltilmesi gerekiyor. Öğrenci başına verilen miktar düşük olduğu için bazı bölümlerde öğrencilerin, alanların temrinlik ihtiyaçları karşılanamıyor, uygulamalarda eksiklikler yaşıyor. (Y2)

Okullarda günümüz teknolojisine uygun altyapı oluşturmak için yeterli finansman sağlanmıyor, finansman çok yetersiz. (Y4)

Yakıtla ilgili ödenek zamanında gelmiyor genelde ve sıkıntı yaşıyoruz. Temrinlik ödenekleri yetersiz. Ödenek taleplerine ikili ilişkilere göre cevap alınmamalı. İkili ilişkileri iyi olan okul müdürleri talep ettikleri ödenekleri hemen alabiliyorlar ama bu böyle olmamalı herkese adil davranılmalı. Yine sizin çalışmanız Ankara ili özelinde ama asıl sorun diğer illerde, burada okul müdürleri daha şanslı ödeneklerine cevap alabiliyorlar. (Y6)

Yani en önemli sorun eskiyen araç gerecin yenilenmesi noktasındaki kaynak temini. Binaların eskimesiyle eskiyen binaların bakım onarım ve yenilenme sorunu en önemli yaşadığımız sorunlardan bir tanesi. Başka önemli bir sorun ise personel sorunu, okuldaki hizmetli personel sorunu, bunu temi edecek ödenek de yok. (Y8)

Teknolojiyi yakalama adına konuşuyorum, makine parklarının yetersizliği büyük bir problem. Teknolojiyi çok hızlı geliştiği, değiştiği için, eldeki donatımları sürekli yenilemek gerekiyor. (Y11)

Yetersiz kaynaklar ve çağa ayak uyduramama. Çok ilkel koşullarda eğitimler devam ediyor, hala çok eski aletler makineleri kullanılıyor. Bakım-onarım ödenekleri

sıkıntılı. Bina yalıtımı yok ve israf oluyor. Okulların tadilatı için bütçe yok. Proje okulları iyi durumda ama bizim gibi arada kalan okullar çok kötü durumda. (Y12)

En önemli sorunlar, genel bütçeden ayrılan payın düşük olması. Tabi tam rakamları bilemiyorum ama MEB'in Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarına finansman kaynağı diğer kurumlara göre biraz daha az diye düşünüyorum. Daha doğrusu mesleki eğitimin finansman kaynağının yüklü miktarda olması dolayısıyla atölyelerin masraflarının fazla olması, işte makinelerin pahalı olması vesaire e bunlar da haliyle finansman ihtiyacını daha da yukarılara çekiyor. Tamam karşılanıyor ama peyderpey oluyor. Yani bir okul yapılırken diğer okul beklemek zorunda kalıyor. (Y13)

Şimdi bizim finansmanla ilgili yaşadığımız en büyük sorun makine ve teçhizat alımı. Günün şartlarına göre makine ve teçhizat almak çok pahalı. Bunun için yeterince ödenek gelemeyebiliyor. Ya da tam istediğimiz makinayı alamıyoruz. Bir de şu var bazı okullar o makinayı alıyor ama işletecek personeli olmadığı zaman da ciddi bir şey yaşanıyor. Yani devletin malı âtil bir mal oluyor. Onun için de bakanlık gerçekten inandığı, o okulda gerçekten ihtiyaç olduğunu düşündüğü yerlere veriyor ödeneği ki doğru da yapıyor. Yoksa trilyonlarca makine âtil durumda kalmış oluyor. (Y16)

Makine ve malzeme fiyatları çok yüksek ama ödenekler çok yetersiz. Meslek liseleri çok maliyetli okullar. (Y19)

En önemli sorun bütçenin zamanında yollanmaması ve özellikle atölye güncellemelerinde rayiç bedellerin yani tespit edilen bedellerin günümüze uygun olmaması. Belirlenen miktar bir önceki yılın miktarı olduğu için fiyatlar arttığı zaman biz gelen ödenekle ihtiyacımızı karşılayamıyoruz. Hep bir eksikimiz kalıyor, genel bütçeyle tamamını karşılayamıyoruz. (Y24)

Ödenekler her yılın Mart- Nisan aylarında karşılanmaya başladığı için ihtiyaçlar zamanında alınamıyor. Mesleki ve teknik eğitim pahalı olduğundan, istenen ödenek gönderilmediğinde eğitim amaçlarına ulaşmak mümkün olmuyor. Ödenek hesabında öğrenci sayısına ek olarak, okulun fiziki yapısı ve yerleşke özellikleri de dikkate alınarak ödenek miktarı artırılmalı. (Y26)

En önemli sorun ihtiyacımız olan kalemlerden ihtiyacımız olan kadar ödenek gelmemesi. Son dönemde her şey çok pahalandığı için gelen temizlik, kırtasiye ve temrinlik ödenekleri yeterli olmuyor. Zaten öğrenciler malzemeleri hoyratça kullandıkları için normalden fazla temizlik giderimiz oluyor ve karşılamakta zorlanıyoruz. Belediyelerin sadece okulun dış binası ile ilgili sorunlarda yardımcı olması da ayrı bir sıkıntı. Okul binası içerisindeki tadilatlar için yardımcı olamayacaklarını söylüyorlar ve mecburen özel firmalardan kişilerden birilerini çağırıyoruz ufak tefek tadilatlar için. Devlet sosyal etkinlik giderleri için ödenek yollamıyor, örneğin okulda bir etkinlik için kıyafet kiralaman gerekiyor ama devlet ödenek yollamıyor, okul-aile birliğinden karşılamaman gerekiyor ama okul-aile birliği gelirin de yok. (Y27)

Kaynakların okullarda gerçekten ihtiyacı olanların belirlenerek gönderilmesi. İhtiyaçlara geç cevap alınıyor. Zamanında yapılması ve objektif olunması gerekiyor. İkili ilişkilere bakmamalı. Mesela asansör bir sene sonra tamir edildi. (Y29)

Hem program açısından hem araç gereç açısından yeniliklerin sisteme uyarlanması gerekir. Mesela Bilişim bölümünde çocukların basit bir düzeyde yazılımı yapabiliyor olmaları gerekir. Ama öğretmenler diyor ki hocam biz mecburen müfredatı öğretiyoruz. Örneğin kodlama anaokullarında bile popüler ama biz de yok. Bu hantallığı atmamız lazım. Modüler sistemle eğitim yapılıyor zaten. Ama bilimsel gelişmeler o kadar hızlı ki o modüllerinde aynı oranda güncellenmesi lazım. (Y34)

Ödenek yetersizliği, genel bütçedeki payın azlığı, makine parkını yenileyememe, teknolojiyi takip edememe. (Y41)

Ödenek yetersizliğini dile getiren okul yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde bazı okul yöneticilerinin bir önceki soruda da olduğu gibi özellikle temrinlik ödeneklerinin yetersizliğine değindiği dikkati çekmiştir. Temrinlik ödeneklerinin güncel fiyatlara göre güncellenmemesinin yetersizliğe neden olduğu ifade edilmiştir. Bazı okul yöneticileri ise ödenek yetersizliğini ödenek talep tarihi ile ilişkilendirmiş ve ödeneklerin geç geldiğini belirtmiştir. Okul yöneticisi Y13 ise ödenek yetersizliği durumunu MEB'in mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına daha az ödenek yollamasıyla açıklamıştır fakat durum bunun tam aksi şekilde gerçekleşmektedir.

Okul yöneticisi Y36, "*Bakanlığın okulların karnelerini iyi tutmaması. Hangi okula ne zaman ne oranda ödenek verilmiş, makine alınmış bunların kaydı tutulmuyor ve bu israfa yol açıyor. İşlerin verim ve maliyet gözetilmeden yapılması. Planlamanın aşağıdan yukarı bir silsile halinde değil de yukarıdan aşağıya yapılması sorunlara yol açıyor, okulların gerçek ihtiyaçları saptanamıyor.*" diyerek ödenekler yollanırken iyi planlama yapılmadığına dikkati çekmiştir.

Okul yöneticilerinden Y21 ise asıl önemli sorunun ödenek ya da donatım gönderilmesiyle alakalı olmadığını, asıl sorunun gelen bu ödeneklerin korunması olduğunu ifade etmiştir. Okullarda kalifiye bir teknisyenin olmasıyla okullardaki donatımlarda çıkacak arızaların giderilebileceğini ve finansmana da katkı sağlayacağını düşünmektedir. Bu sayede okul yöneticileri küçük tadilatlar için ödenek istemek zorunda kalmayacaklardır. Okul yöneticisinin doğrudan görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Özellikle atölyelerin donatımlarıyla ilgili sıkıntılar yaşanıyor. Ama en önemli sorun ödenek gönderilmesi, donatım gönderilmesi değil. Onun korunması anlamında sıkıntı var. Mesleki ve teknik eğitim okullarında bir teknisyen yani tamir ve bakım işlerine bakacak birilerinin olması bu ödeneklerinde birçoğunun gerekmemesine neden olur. Mesela her şeyden anlayan bir teknisyenim olsa, örneğin giyim atölyesinde makinem bozulmuş bunun için neden ödenek isteyim? Kazan dairemde ufak bir sıkıntı çıkıyor, özel sektörden servis getiriyoruz. Onun

istediği parayı da vermek zorunda kalıyoruz. Ama gerçekten donanımlı birer teknisyen olsa meslek liselerinde, inanın istediğimiz ödenek ve harcadığımız para büyük oranda azalır. O teknisyenin de maaşını kurtarır. (Y21)

Sosyal etkinlikleri yürütmek ve iş güvenliğini sağlamak için de ayrı bir ödenek olmaması bazı okul yöneticileri tarafından dile getirilmiştir. Okul yöneticileri ayrıca okul-aile birliğinin işlevsizliğini de bahsederek, sosyal etkinlikler için okul-aile birliğinden de bir katkı göremediklerini belirtmişlerdir. Aşağıda okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Devlet sosyal etkinlik giderleri için ödenek yollamıyor, örneğin okulda bir etkinlik için kıyafet kiralaman gerekiyor ama devlet ödenek yollamıyor, okul-aile birliğinden karşılaman gerekiyor ama okul-aile birliği gelirin de yok. (Y27)

Bence en önemli sorun iş güvenliğinin tam anlamıyla sağlanmasını karşılayacak finansmanın eksikliği, kaynak yetersizliği. Temizlik giderleri için de ödenek yeterli olmuyor. (Y30)

Önceden okulların kendi yarattığı kaynaklar vardı. Belki denetlenemediği belki de farklı amaçlarla kullanıldığı için bunlar elimizden gitti. Önceden örneğin diploma ücreti, kayıt ücreti gibi paralar alınabiliyordu. Ya da okulda böyle parasal ihtiyaçlar olduğu zaman aileler de yardım ediyordu. Özellikle televizyonlara çıkılıp velilerden, öğrencilerden para almak kesinlikle yasak tarzında konuşmalar yapılırca okulların bütün kaynakları tüketildi. Sadece devletten gelen ödenekle okulun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyoruz. Tamam elektrik, su gibi faturaları ödüyor ama örtülü olarak kullanabileceğimiz bir ödenek yok. Mesela okulda bir tören oluyor ya da bir misafir ağırlama işi oluyor, resmî kurumlardan misafirin geliyor ve bazı harcamalar yapman gerekiyor. Kendi kaynağını bir şekilde yaratıyorsun ama bunlar bizi çok zorluyor. Hep birilerinden ricada bulunmak zorunda kalıyoruz. Çok uzun zamandır hiç gönüllü veli de görmedim. (Y39)

Veli bağışlarının çok az olması sıkıntılı bir durum. Okul-aile birliği kötü durumda. (Y40)

Katılımcılara yöneltilen 9. ve 10. görüşme sorularında mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanın iyileştirilmesine ve problemlerin çözümüne ilişkin öneriler arasında okul-sektör iş birliğinin en çok önerilen çözümlerden biri olduğu görülmüştür. Ancak meslek liselerinin en önemli sorunları arasında okul-sektör iş birliğinin sadece yöneticilerden biri tarafından dile getirilmesi dikkati çekmiştir. Okul yöneticilerine mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının en önemli sorunları sorulduğunda en çok verilen cevap okul-sektör iş birliği eksikliği değil, ödenek yetersizliği olmuştur. Bu durumun, okul yöneticilerinin, okulların finansmanının öncelikli olarak devlet tarafından karşılanması gerektiğini düşündüklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Okul yöneticilerinde, öncelikli olarak okulların ihtiyaçlarını devlet karşılamalı, iyileştirilmesi için ise sektör desteği sağlanabilir şeklinde bir görüşün mevcut olduğu düşünülmektedir. Okul-sektör iş birliği eksikliğini en önemli sorunlardan biri olarak gören okul yöneticisinin doğrudan görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Mesleki eğitim, doğası gereği pahalı bir eğitim. Aslında burada finansmanla ilgili en önemli şey, sektörle iş birliklerinin az olması. Sektör bu konuda mesafeli yani sektörle iş birliği yaparak mesleki eğitim kurumları geliştirmiyor. Bakanlığımız genel müdürlüğümüz bunu deniyor, yapmaya çalışıyor ama sektör yöneticileri ve sektör temsilcileri, işverenler bu noktada biraz daha anladığım kadarıyla okulları yetersiz görüyorlar ve suçluyorlar. Sektörde yapılacak birçok iş var ve bu işlerde meslek lisesi mezunları olmak zorunda. Dolayısıyla sistemde bir paradigma değişikliği söz konusu. Bu anlamda da mesleki eğitim bunun temelini ve yapısını oluşturmakta. Ama burada bu sadece kamunun gücüyle ya da kamunun desteğiyle ilerleyen bir şey olmamalı bence. Yani özellikle sektörün büyük temsilcileriyle iş birliği yapılmalı, mesela biz Türk Traktörle protokol imzalamış bulunmaktayız. Kız öğrencilerimiz Türk Traktörde stajlarını yapıyorlar, orada istihdam olanağına sahip oluyorlar. Eğer

akademide 2 yıllık yüksek okul veya 4 yıllık fakültele giderlerse ciddi derecede burs desteği alıyorlar. Orada okurken de burs desteği alıyorlar. Bu tip uygulamaların çok daha fazla yaygınlaştırılması gerekiyor. Sektörde belki de bunun farkındalığının artırılması gerekiyor. Sektör bazen bunu bilmiyor ya da bilgilendirme eksiklikleri oluyor. Mesela bu tip şeylerin bir kısmı vergilerden muaf da edilebiliyor yani toplum yararına yapılan faydalı şeyler o anlamda değerlendirilebiliyor. Sektörün bu anlamda bilgilendirilmesi gerekiyor. Bazıları bilmezken bazıları da açıkçası uğraşmak istemiyorlar. Ama bu protokoller vasıtasıyla bence olmalı. Güzel örnekleri mevcut ama sayısının artırılması gerekiyor. (Y38)

Okul yöneticileri tarafından önemli bir sorun olarak görülen bir başka durum ise yöneticilerin finansman yönetimi becerisinin eksikliğidir. Bu bulgu Mentеше, Üstün ve Gökdelen'in (2012) yaptığı çalışmanın bulgularıyla çelişmektedir. Araştırma sonuçlarına göre ilköğretim öğretmenleri, okul yöneticilerinin, parasal kaynak sağlama, iç-dış ilişkiler kurma, ekonomi, muhasebe ve kuramsal ve ilkesel açıdan okul finansmanı alanlarında yeterli olduğunu düşünmektedirler. Okul yöneticisinin doğrudan görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Öğretmenlerde, yöneticilerde finansman yönetim becerisi algısı, vizyonu, öngörüsü yok. Yöneticiler protokolü bilmiyor, plan yapmıyor. Gelen ödenekleri de yetenekli bir şekilde kullanamıyor. Yöneticilere eğitim verilmesi gerekli. (Y31)

Bu bölüme kadar okul yöneticilerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanla ilgili en önemli sorun olarak gördükleri noktalar üzerinde durduk. Okul yöneticilerinden bazıları ise finansmanla ilgili hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Bu durumun ise bazı okulların proje okulu olmasından, bazıların ise yatılı okullar olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Bizim okul özelinde yok açıkçası. (Y5)

Finansmanla ilgili gerçekten mesleki ve teknik eğitimde çok çok başarılı bir gidişat var. Biz proje okulu olduğumuz için zaten ne istesek karşılanıyor. Ben sorun yaşayan başka hiçbir kurumun olduğunu da düşünmüyorum. (Y7)

Ben hiçbir sorun görmüyorum. Ne talep ediyorsak hemen yapılıyor. Okul pansiyonlu bir okul olduğu için ihtiyaçlarının ertelenmesi gibi bir durum söz konusu olmuyor. (Y22)

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finanse Edilme Uygulamalarına İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen yedinci soru “Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finanse edilmesine ilişkin uygulamalar hakkındaki görüşleriniz nedir?” şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Okul Yöneticilerinin Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finanse Edilme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Kullanışlı/ İdeal	Y2, Y7, Y9, Y11, Y14, Y15, Y18, Y23, Y33, Y35, Y38, Y40	13	32
Yetersiz Olma	Y10, Y17, Y19, Y21, Y23, Y24, Y26, Y29, Y30, Y31, Y32, Y34, Y36, Y39	13	32
Gereksiz Zaman Kaybı ve Kırtasiyecilik	Y3, Y6, Y12, Y22, Y27, Y32, Y39, Y41	9	22
Adil/Eşit Olmama	Y3, Y5, Y20, Y28, Y36	5	12
Yönetici Yetkilerinin Sınırlı Olması	Y4, Y8, Y16, Y26	3	7
Sektör Desteği İhtiyacı	Y13, Y25, Y37	3	7
Teşvik Edici	Y1	1	2

Tablo 10 incelendiğinde okul yöneticilerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finanse edilmesine ilişkin görüşlerinin; kullanışlı/ideal, yetersiz olma, gereksiz zaman kaybı ve kırtasiyecilik, adil/eşit olmama, yöneticilerin yetkilerinin sınırlı olması, sektör desteği ihtiyacı ve teşvik edici kategorilerinde toplandığı görülmektedir. Kullanışlı/ideal kategorisinde (f=13), yetersiz olma kategorisinde (f=13), gereksiz zaman kaybı kategorisinde (f=9), adil/eşit olmama kategorisinde (f=5), yöneticilerin yetkilerinin sınırlı olması kategorisinde (f=3), sektör desteği ihtiyacı kategorisinde (f=3), teşvik edici kategorisinde (f=1) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Okul yöneticilerinin okulların finanse edilmesine ilişkin uygulamalar hakkındaki görüşleri incelendiğinde, okul yöneticilerinin büyük bir kısmının hali hazırda kullanılan uygulamalardan memnun oldukları görülmüştür. Okul yöneticilerine göre mevcut uygulamalar kullanışlı, ideal ve teşvik edicidir. Mevcut uygulamalardan okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Şu an ki sistemde kamunun ihtiyacı kamudan sağlanıyor. Bu nokta çok önemli, ihale kanununda istisnai kurumlar arasındayız. Diğer kamu kurumları ihalesiz alışveriş yapıyor meslek liseleriyle. Bu da döner sermayenin daha aktif çalışmasını sağlıyor. Daha güçlü kılıyor ve çalışmalarda rekabet üstünlüğü sağlıyor. Aynı zamanda döner sermayenin iyi işlemesi de iş başında eğitimi de mümkün kılıyor. (Y1)

Kontrol mekanizması açısından bence bu sistem gayet kullanışlı, ideal. Önce ilçe sonra ile gidiyor talepler. (Y9)

MEBBİS'ten talep ediliyor ödenekler, proforma faturayı oraya giriyoruz. Hem zaman açısından hem kolaylık açısından talepte hiçbir sıkıntı yok. Taleplerimize en geç bir hafta içinde cevap alıyoruz. (Y33)

Ödenek takip modülüne sene içerisinde küçük onarım büyük onarım ne isteğiniz varsa girebiliyorsunuz. Buradan faturalarınızı da talep ediyorsunuz.

Elektrik, su, doğalgaz. Taleplerimizin durumunu takip ediyoruz, eğer herhangi bir yerde tıkanıklık olursa, bakanlığı arayıp soruyoruz, hallediyoruz. Olumsuz bir durumla hiç karşılaşmadık. (Y35)

Okul yöneticilerinin büyük bir kısmı ise finansman uygulamalarının yetersiz olduğunu, gereksiz zaman kaybına ve kırtasiyeciliğe yol açtığını ifade etmişlerdir. Bulgular Balcı ve Öztürk'ün (2014) araştırma sonuçlarıyla uyusmaktadır. Araştırmada okullar finanse edilirken kullanılan uygulamalardan biri olan TEFBİS hakkında okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuştur ve okul yöneticilerinin TEFBİS sistemi ile ilgili yukarıda anlatılan sorunlara benzer sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca okul yöneticilerine göre mevcut işleyiş adil olmayan uygulamalar içermekte, ödenek taleplerine ikili ilişkilere göre cevap verilmekte ve okullar arasındaki çeşitli farklılıklar göz önünde bulundurulmamaktadır. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Yani, bu finansmana daha kolay erişilebilmeli. Dağıtımda adil olunması gerekiyor. Bir de genelde ihtiyacımız olan rakamın çok altında gönderiliyor ödenek. Bu da bizi uygulamada yetersizliğe sürüklüyor. (Y3)

Okullara gönderilen finansman yetersiz, okulun sahip olduğu fiziksel alanların kiralanabilmesinin yolu açılmalı. (Y4)

Yani daha farklı bir uygulama yoluna gidilebilir. Mesela ödenekler dağıtılırken okulların bölgesel farklılıkları göz önünde bulundurularak yardım yapılabilir. Bizim bölgemizi siz de biliyorsunuz. Çiçin, Ankara'nın en fazla yetersizlikten etkilenmiş velilerinin öğrencilerinin olduğu bir bölge. Finansal olarak ailelerden bir yardım almanız mümkün değil. O anlamda Bakanlık finansmanı sağlarken pozitif ayrımcılık yoluna gidebilir. Çankaya'daki bir okulla ya da Yenimahalle'deki bir okulla Altındağ'daki bir okulu aynı kefeye koyduğu zaman, belki görüntüde adil olduğunu düşünebilir ama çalışma ortamında o adil yaklaşımın olmadığını kendileri de görecekler... (Y5)

Ödenekler taleplerinin girildiği modül uygulaması kullanışlı fakat ilinde devreye girmesi biraz kötü oldu, gecikmeler yaşanmasına neden oluyor. Ve büyük ihtimal bu modülle ilgili sisteme bakan ilgilenen kişi sayısı çok az. Çünkü ödenek talepleri sistemde cevap verilmeden bekletiliyor. En azından bir ret cevabı alsak ona göre hareket etsek. (Y6)

Bu sistemde ödeneklere ulaşmak için önümüzde daha çok engel ve daha çok prosedür var. Zaten ihtiyacımız olmayan bir şey almıyorken bu kadar zorlamaya gerek yok. (Y12)

Genelde ikili ilişkileri iyi olanların ödeneklerine cevap hemen geliyor. Bütün ödenek isteklerine cevap verilmesi doğru mu orası da tartışılır. Bu sefer de herkes her şeyi ister. Bu yüzden bir okul bir ödenek istediği zaman, o okula bir görevli gidip o ödenek için gerçekten ihtiyaç olup olmadığını tespit edebilir. Bu şekilde daha güzel olabilir. (Y20)

Para geliyor gelmesine ama bahsettiğim gibi yeni şartlara göre gelmiyor. Özellikle şu son birkaç yıldır enflasyonla beraber tespitler hep düşük fiyattan geliyor. Örnek bizim 1000 öğrencimiz var 2000 lira kırtasiye ödeneği geldi. 2000 lira ile şu anda ne alabilirsin hiçbir şey. Yetmiyor. Aynı şekilde temrinlik. Diyor ki sana 30 bin lira. 10 tane bilgisayar alamazsın hatta güncelleyemezsin bile. Burada komisyonların, bakanlık komisyonlarının okulları bir sıraya koyup, dönemsel olarak bölge bölge, dönem dönem, planlamayı ona göre yapması lazım. Atıyorum yedi bölge mi var. Bu yedi bölgeyi planlayıp her yıl bir bölgeyi yenileyebilir. Biz zaten yenilendiğimiz için bize sıra gelene kadar öbür bölgeleri yenileyebilir. Hem makine parkını hem atölye parkını yenileyebilir. Bunun planlanmasının merkezden yapılması lazım. Bakanlık bir komisyon kurabilir. (Y24)

Şu anki sistemin bir otomatiğe bağlanması gerektiğini düşünüyorum. Biz her ay elektrik, su gibi düzenli giderler için ödenek talebinde bulunmak zorunda kalmayalım. Zaten sistemde okulların abonelik numaraları var otomatik olarak

merkezden ödemeler yapılabilir diye düşünüyorum. İnternet faturası için bunu yapıyorlar diğer faturalarda da bunu uygulayabilirler. (Y27)

Eğer tanıdığın varsa işler çok güzel halloluyor, çok adil bir dağıtım olduğunu düşünmüyorum. Tanıdığınız varsa ödenek taleplerinize hemen cevap alıyorsunuz. Her şey ikili ilişkilere bakıyor. Eğer ikili ilişkileriniz iyi değilse isteklerinize cevap gelmiyor. (Y28)

Kupa diye bir sistem var ama işlevsel değil. Eskiyen demirbaşları elden çıkarma konusunda sıkıntılar yaşıyoruz. Elimizde kullanamadığımız demirbaşları elden çıkaramadan ya da başka yere devretmeden yenisini alamıyoruz. Ara bir formül bulunmalı. (Y31)

Demirbaşta prosedürler var ama süreç çok uzun sürüyor. Bazen il kabul etmiyor ve reddettiği için yazışmalar tekrarlanıyor taleplere cevap gecikiyor ve istekler zamanında karşılanamıyor. Önceki sistem bence daha kullanışlıydı. Şu an süreç çok gereksiz uzuyor. Süreç tamamlanana kadar sizin almayı planladığınız makinelerin de fiyatı en az %25 artıyor ama size gelen ödenek ilk talep ettiğiniz kadar oluyor. Gecikmeli geldiğinde hiçbir işe yaramıyor. İşleyiş aksıyor. Örneğin elektrik faturasının ücreti bir buçuk ay geç geldi, zamlı ödemek zorunda kaldık. (Y32)

Ödeneklerin dağıtılmasında gerçekçi ve düzgün planlama yok. İş iyi bilenlerden bir ekip oluşturulmalı ve okulların ihtiyaçları yerinde tespit edilmeli. (Y36)

Ödeneklerin verilme süreleri aralarındaki zamanın uzun olması. Biz borçlanmak zorunda kalıyoruz ama alışveriş yaptığımız insanlar 5-6 ay sonra parasını almak istemiyor. Ya da üzerine faiz koyuyor. Sana verdiğim ücretten altı ay sonra yerine yenisini bile koyamam diye bizimle alışveriş yapmak istemiyorlar. O yüzden ödenekler her ay yollanabilir ya da iki dilimde değil de dört dilimde ödenebilir. Bakım-onarımla ilgili de sıkıntılar var. Çatı onarımı yaptırmak istiyordum sınıfıma su akıyordu. Bütün belgeleri tamamladım İnşaat Emlak'a gittim ama inanın ancak

yarısını alabildim, çatımın yarısını yaptırabildim. Ödenek kalemlerinin de çeşitlendirilmesi lazım. Mesela geçen TUBITAK vardı. Gelen misafirlere ağırlama için bir şeyler almam gerekti. Tamam bize bir para veriliyor ama bu para yeterli olmuyor. Çocuklara harcıyorsun o parayı. Diğer şeyler için okuldan harcama yapman gerekiyor. (Y39)

Ödenek talebinde bulunurken çok fazla evrak isteniyor ve bunları tamamlamak zaman kaybına yol açıyor. Gereksiz bürokrasi, yazışmalar ve kâğıt masrafı oluyor. Okulun bir lirasını bile usulsüz zaten harcayamayız. (Y41)

Mevcut finansman uygulamalarının gereksiz zaman kaybına yol açtığını ifade eden okul yöneticilerin görüşleri incelendiğinde, genel olarak okul yöneticilerinin prosedürlere memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Okul yöneticileri faturalar gibi bazı ödeneklerin otomatik olarak ödenmesi gerektiğini her seferinde tekrardan talepte bulunmanın zaman kaybına yol açtığını ifade etmişlerdir. Okul yöneticileri gereksiz ihtiyaçlar için talepte bulunmamalarına rağmen, kendilerine yeterince güvenilmediğini ayrıca ödenek taleplerine cevapların adil şekilde verilmediğini belirtmiştir.

Okul yöneticilerinden Y11 ise şu anki mevcut uygulamadan memnun olduğunu fakat bunun her an değişebileceğini ifade etmiştir. Okul yöneticisi yapılan uygulamaların bir standardı olması gerektiğini, sürekli değişiklikler yapılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Aşağıda okul yöneticisinin doğrudan görüşüne yer verilmiştir.

Yıllara, dönemlere, Millî Eğitim Bakanına göre meslek liselerine verilen önem değişiyor. Şu an iyi durumdayız bakanımız mesleki eğitime önem veriyor ama bu yine değişebilir. Mesleki ve teknik eğitime bakış açısının bir standardı olmalı. Ödenek taleplerine cevap alma süresinin ikili ilişkilerle alakası olmamalı. İlişkileri iyi olanlar tanıdıkları olanlar işlerini hemen hallettirebiliyor. (Y11)

Yukarıda mevcut finansman uygulamalarının gereksiz zaman kaybına ve kırtasiyeciliğe yol açtığını savunan görüşlere yer verilmişti. Bunun aksine, israfı önlemek

açısından bazı prosedürlerin gerekli olduğunu ifade okul yöneticileri de yer almaktadır. Okul yöneticisi Y21'e göre bu prosedürler olmasa acil olan olmayan tüm ihtiyaçlar için ödenek talebinde bulunmak kolaylaşacak ve bu da devlete ekstra bir yük oluşturacaktır. Aşağıda yer verilmiştir.

Şimdi biz ödenekler için faturalarımızı giriyoruz, o şekilde bize gönderiyorlar. Demirbaş ödenekleri için de ihtiyaç belirliyoruz, yaklaşık maliyet belirliyoruz, proforma, İl Millî Eğitime yazıyoruz. İl Millî Eğitim onun alınmasına onay veriyorsa ödenek istiyoruz. MEBBİS'e giriyoruz. Süreç biraz uzun ama demirbaşta da öyle olmasında fayda var. Çok kolay olunca da okullarda israf oluyor. Onun denetim mekanizması çok sıkı değil. Adamın ihtiyacı yok zaten ödenek geliyor diyor harcıyorum diyor. İşin bir de o boyutu var. Ödeneği sistemden isteyince de hemen gelmez, onun izahını da yüz yüze yapmanız gerekir. Her idareci yeterince yetkin olmadığı için ihtiyacın gerçek olup olmadığı teyit edilmeli. Her isteğe cevap verilirse zaten genel bütçe buna yetmez, bir sürü meslek lisesi var. İhtiyaçları izah etmek gerekiyor. (Y21)

Bazı okul yöneticileri ise asıl problemin okul yöneticilerinin finans kaynaklarını kullanma yetkileri ile alakalı olduğunu düşünmektedir. Yöneticilere çok fazla sorumluk verildiği fakat onlara aynı oranda güven duyulmadığı, kaynakları harcama konusunda serbest olmadıkları dile getirilmiştir. Bulgular, Özçelik'in (2007) yürüttüğü araştırmanın bulgularıyla uyumaktadır. Araştırmaya göre okul yöneticileri okullara gönderilen ödenekleri kullanma yetkilerinin tam olmadığını ifade etmişlerdir. Yetkilerinin artırılmasını düşünen okul yöneticilerinin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Yöneticilerin sorumlulukları fazla ama yetkileri çok kısıtlı. Dolayısıyla mesela harcama noktasında yöneticiler çok rahat değiller. Çok kısıtlı alana harcama yapabiliyorlar. Burada yöneticilerin yetkilerinin artırılmasını talep ediyoruz. Yani bazı noktalarda rahatlıkla bir firmayla iş birliği yapıp harcama yapabilmeli. Burada

yöneticilerin harcama noktasında yetkileri artırılmalı. Bu aynı zamanda okulların da daha esnek çalışmasını sağlayacak. Bu bizim işimizi kolaylaştırmış olur. (Y8)

Kaynakları harcama konusunda yeterince özgür değiliz. Şimdi zaten şöyle biz ilk önce bir makine ya da teçhizat alacaksak ilk önce onun piyasa araştırmasını yapıyoruz, proforma faturasını hazırlıyoruz, diyoruz ki biz 700 bin liralık makine alacağız, pazar fiyatı 700 civarı, 700 bin lirayı talep ediyoruz. Yani öyle kendi kafamıza göre bir okulu babamızın çiftliği gibi yönetemeyiz. Yani o paranın girdisi çıktısı hesabı kitabı bellidir. Bizim en büyük amacımız sinekten yağ çıkarmak. Yani o parayla, gelen parayla ne kadar fazla mal alabiliriz ne kadar daha iyi kalitede bir malı alabiliriz derdine düşüyoruz. Çünkü gelen paralar kısıtlı oluyor. Atıyorum siz 700 bin liralık ödenek istediniz 500 bin lira gelir ve ona göre bir makine alın denir. Türkiye'nin altını üstüne getirirsin o işle ilgili firmaları araştırırsın. Ona göre bir iş yapmaya çalışıyorsun. Bakanlığın bize güvenmesi gerekiyor. (Y16)

Okul yöneticilerinin yetkilerinin artırılması gerektiğini ifade eden Y26'ya göre her okulun kendi bütçesi oluşturulmalı ve bu bütçe okula sene başında temin edilmeli. Yıl içinde okul yöneticileri bu ödenekleri okul ihtiyaçlarına göre esnek bir şekilde kullanabilmeli. Böylelikle gecikmeler yaşanmasının önüne geçilebilir. Aşağıda okul yöneticisinin doğrudan görüşüne yer veirlmiştir.

İhtiyaç duyulan ödenekler kesintisiz ve zamanında gönderilmeli. Her okulun sene başında bütçesi planlanmalı ve okul idaresine yıl başında tüm ödenek gönderilmeli ve idare bütçeyi serbestçe kullanabilmelidir. Özellikle yapım işlerinde bakanlık devreden çıkmalı, bütçe kullanımı direkt okulun, yöneticilerin yetkisine verilmelidir. (Y26)

Okula Mali Kaynak Sağlama Konusunda Yapılan Çalışmalara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen sekizinci soru “Okulunuza mali kaynak sağlama konusunda ne gibi çalışmalar yapmaktasınız?” şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Okul Yöneticilerinin Okullara Mali Kaynak Sağlama Çalışmalarına İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Okul- Aile Birliği Çalışmaları Yürütme	Y7, Y8, Y10, Y11, Y13, Y20, Y21, Y26, Y27, Y31, Y32, Y33, Y35, Y38, Y39, Y41	16	39
STK’larla/Belediyelerle İş Birliği Yapma	Y3, Y4, Y10, Y15, Y19, Y21, Y24, Y32, Y33, Y37, Y38, Y39, Y40, Y41	14	34
Çevreyle/Sektörle İş Birliği Yapma	Y2, Y4, Y5, Y7, Y8, Y20, Y25, Y27, Y32, Y37, Y38, Y39, Y40	13	31
Döner Sermaye Çalışmaları Yapma	Y1, Y6, Y9, Y11, Y13, Y16, Y25, Y26, Y28, Y31, Y34	11	27
Bakanlıktan Talepte Bulunma	Y1, Y4, Y12, Y17, Y18, Y23, Y24, Y29, Y30, Y36	10	24
Projelere Katılma	Y19, Y20, Y27, Y32, Y37, Y38	6	15
Tasarruf Yapma	Y22	1	2

Tablo 11 incelendiğinde okul yöneticilerinin okullarına mali kaynak sağlama konusuna ilişkin görüşlerinin; okul-aile birliği çalışmaları yürütme, STK’larla/belediyelerle iş birliği yapma, çevreyle/sectorle iş birliği yapma, döner sermaye çalışmaları yapma, bakanlıktan talep etme, projelere katılma ve tasarruf yapma kategorilerinde toplandığı görülmektedir. Okul-aile birliği çalışmaları yürütme kategorisinde (f=16), STK’larla/belediyelerle iş birliği yapma (f=14); çevreyle/sectorle iş birliği yapma

kategorisinde (f=13), döner sermaye çalışmaları yapma kategorisinde (f=11), bakanlıktan talepte bulunma kategorisinde (f=10), projelere katılma kategorisinde (f=6), tasarruf yapma kategorisinde (f=1) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Okul yöneticilerin görüşleri incelendiğinde okula mali kaynak sağlama konusunda yapılan çalışmaların çoğunlukla, okul-aile birliği çalışmaları yürütme, STK'larla/ belediyelerle iş birliği yapma, çevreyle sektörle iş birliği yapma ve döner sermaye çalışmaları yapma kategorilerinde toplandığı görülmektedir. Aşağıda okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Mali kaynak sağlama konusunda bir iki firmayla görüşmelerimiz var, okulumuzun donatım ihtiyaçlarını karşılamayı planlıyoruz. Atölyelerimizin donatımlarını sağlayacaklar. Onlarla mali konularda anlaştık atölye donatımlarını yapacaklar. Atölyelerimize kazandıracakları maddi imkân tahmin ediyoruz ki 700-800 bin liralık bir donatım ihtiyacını karşılayacak. Bu da yiyecek içecek bölümümüzün, servis hizmetleri bölümümüzün ihtiyaçlarını karşılayacağını düşünüyorum. (Y2)

Ben genelde ilişkilerimi iyi tutarım. Bakanlıkla, etrafımdaki okullarla... Mesela yan tarafımız da meslek lisesi, elektrik, makine, mobilyayla ilgili bir sıkıntımız olduğunda, sağ olsunlar arkadaşlarımız bize yardımcı olurlar. Gelirler, öğrenci gönderirler, tadilat tamirat konusunda bize yardımcı olurlar. Bakanlıkla da ilişkilerimiz iyidir. Okulumuz Türkiye'de birçok şeyi ilk kez yapan okullardan bir tanesidir. Örneğin maskeyi ilk kez yapan bizdik. Bakanlığın çalışan okulların arkasında durduğunu düşünüyorum, o anlamda bizi hiç sıkıntıya sokmamıştır. Ne zaman ihtiyaç duysam arkamdadır Bakanlık. (Y5)

Bizim okulumuz için mali kaynağı biz döner sermayeden sağlıyoruz. Devletin malını üretiliyoruz, bu malları da zaten sipariş üzerine yapmaktayız. İhtiyaç olursa özel sektör de yapabiliriz. (Y16)

Okulun arazisinin sit alanı olması, bazı şeyleri yapmamıza engel oluyor. Bu konuda da sıkıntı yaşıyoruz. Örneğin bahçemiz uygun. Yiyecek içecek bölümümüzde oraya bir kafeterya kurmak istiyoruz, döner sermayeyi canlandırmak istiyoruz. Mesela döner sermayeden de ihtiyacımız olan bir fırını alabiliriz. Buna izin veriyor. Ama burası sit alanı olduğu için bu girişimlere izin verilmiyor. (Y34)

Okul yöneticilerinin okullarına mali kaynak sağlama konusundaki görüşleri incelendiğinde, birçok okul yöneticisinin birden fazla kategoride görüş bildirdiği dikkati çekmektedir. Örneğin Y20, okul-aile birliği çalışmaları yürütme, STK'larla/belediyelerle iş birliği yapma ve projelere katılma kategorilerinde yaptığı çalışmalara örnekler vermiştir. Okuluna mali kaynak sağlamak için birden fazla alanda çalışma yürüten okul yöneticilerinin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Zaten bakanlık sonsuz destek veriyor. Maliye Bakanlığı ile MEB arasında ek protokol yapılarak döner sermayede peşin vergi oranı %1'e düşürüldü. Bakanlık olarak mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına destek çıktılar. Döner sermaye işletmemiz aktif olarak çalışıyor. Örneğin matbaa alanımız MEB için kitap, dergi basıyor, devlet hastanelerinin bazı basım işlerini yapıyoruz. Moda tasarım bölümümüzde maske üretimi yaptık, yiyecek içecek hizmetleri alanı catering hizmeti sunuyor. (Y1)

Devletten resmi talepte bulunmanın yanı sıra bakanlığa ya da belediyelere gidip yüz yüze görüşmeler yapıyorum. Bazı kurumlarla protokoller imzalıyoruz. (Y4)

Şöyle okul-aile birliğimiz tabii ki çalışıyor. Hayırseverlerle görüşüyor. Öğretmenlerimizin de okula katkıları var. Ayrıca bizim okulumuzun özelliği, bizim hami otellerimiz var. Öğrencilerimiz Antalya gibi Çeşme gibi yerlerde staj yapıyorlar. O hami otellerimizin de desteğini görüyoruz. (Y7)

Şimdi öğrenciye yönelik olarak, buraya gelen öğrencinin maddi geliri çok düşük olduğu için genellikle bunlara yönelik burs imkânı. Bu çocukların giyimine

yönelik dışardaki yani işletme sahibi olanlardan taleplerimiz oluyor zaman zaman çocukların ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında katkı sunuyoruz. Bir de bunun için okulla iş birliği yapan kurumlardan okula bağış yapmaları noktasında taleplerimiz oluyor. Ama bakanlık nezdinde de gerekli yazışmalar, görüşmeler yapılarak ihtiyaçlarımızı daha iyi anlatıyoruz. Dolayısıyla bazen karşılık buluyor bu anlattıklarımız. (Y8)

Okul-aile birliği gelirlerini artırmaya çalışıyoruz. Döner sermayesi çalışan alanları çeşitlendirmeye ve artırmaya çalışıyoruz. Her okul her bölüm çalışmalı. (Y11)

Ulusal ajansta proje yaptık, protokoller imzalıyoruz, anlaşmalar yapıyoruz bazı kurumlarla. Belediyelerden öğrencilere düzenlediğimiz etkinliklerde kullanmak için araç desteği alıyoruz. (Y19)

Okul-aile birliğine velilerin bağış yapmaları için öneride bulunuyoruz. Bazen bazı firmalarla projeler kapsamında protokoller imzalanıyor, örneğin okula bir laboratuvar yapıyorlar. Mesela elektrik-elektronik bölümünde bir haberleşme sistemiyle alakalı bir laboratuvar kurdular. Bir projede biyomedikal laboratuvarı kurdular. En son kaynaştırma öğrencilerinin alan seçimiyle ilgili bir projeye dahil olduk bir oda kurdular. O odayı tamamen bilgisayarla televizyonla donattılar. (Y20)

Bizim bakanlıkla iyi ilişkiler kurmak dışında yapabileceğimiz bir şey yok. Çünkü bizim sanayii ile irtibatımız yok bölümlerimizden dolayı. Bazı okullar bu konuda şanslı. Çok stajyer verdiği bir fabrikadan çıkma makine bile olsa alıp atölye parkına koyabiliyor. Ama bizim alanlarımızda (muhasabe, bilişim, büro gibi) büyük firmalarla anlaşıp oradan bir teknoloji transferi yapmamız çok zor. Çalıştığımız stajyer yolladığımız firmalar hep küçük. Bunlar zaten devlet desteği ile ayakta kalan firmalar. O yüzden bizim bölüm itibariyle, okulun bölümleri itibariyle büyük bir sanayi kuruluşuyla ortaklık kurmamız çok düşük bir ihtimal. Devlet desteği dışında çok bir katkı alamıyoruz. Bazen bir miktar tadilat için ve okulun boyanması gibi işler için

belediyeden tanıdıklar vasıtasıyla yardım alabiliyoruz. Başka bir kaynak yaratamıyoruz. (Y24)

Okulun döner sermaye ve okul-aile birliği kaynaklarını arttırmak için, bağış alma ilişkileri kuruyor ve döner sermaye çalışmalarında iş ölçeklerini genişletmeye çalışıyoruz; bakanlıktan ve diğer kamu kurumlarından iş ve siparişler alma girişimleri yapıyoruz. Yatırımcı ve yardımsever iş adamlarıyla (özellikle bu okul mezunu) diyalog kurmaya çalışıyoruz. (Y26)

Mali kaynak sağlama adına bağış toplama çalışmaları yapıyoruz. Muhtarlıktan ve çevredeki esnafardan yardım talebinde bulunuyoruz. Bazen bazı yarışma tarzı etkinliklere sponsor olabiliyorlar. Önceden bazı belgeler için öğrencilerden velilerden para alabiliyorduk artık onu da yapamıyoruz. Okul-aile birliği çalışmıyor. (Y27)

Mezunlar derneği kurduk. Bu kanal aracılığı ile geçmiş mezunlarımızdan bursiyer desteği almaya çalışıyoruz. Okulumuz 1905 döneminde açıldığı için eski mezunumuz çok. Veya mezuniyet töreni yaptığımızda giderlerin bir kısmını onlardan karşılamaya çalışıyoruz...Bazı kamu kurumlarından, firmalardan demirbaş desteği alabiliyoruz. Kamu kurumu çok az kullanmış oluyor o aracı, biz onlara yazı yazdığımız zaman eğer onların da ellerinde fazlaysa bize veriyorlar... Önceden sektörden aldığımız desteğin de oranı çok daha fazlaydı. Ama şu an da sektörde ekonomik olarak dar boğazda olduğu için katkı sağlayamıyor. (Y32)

Okulumu ben belediye başkanlarıyla, iş adamlarıyla, herkesle aramı iyi tutup sonra onlarla birebir ilişkiyle bu okulun bütün şeylerini yaptırdım geldiğimden beri. Bu okulun duvarları bahçe yatırımı falan hepsini yaptırdım. Bu okul ikili eğitim olduğu için derslik yapılma ihtiyacı çıkmıştı 1000 okul projesinde. Ben onu okulumun ihtiyacı dersliğe değil diyerek valilikten birilerini buldum gittim derdimi anlattım. Sürekli bürokratlarla iç içeyim. İşlerimi böylece hallediyorum okulun ihtiyaçlarını

karşılıyorum. Esnaf odaları, ATO, TOBB, STK'larla birebir çalışmaktayım. Bu şekilde okulumun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyorum. (Y37)

Daha önce de bahsettiğim gibi sektörle çeşitli çalışmalar yapıyoruz. Bunlardan işte maddi destek talebinde bulunuyoruz. Özellikle öğrencilerimiz adına. Öğretmen arkadaşlarımız ve yardımseverler çok ciddi boyutta öğrencilerimize destek sağlıyorlar. Okulumuz derken ben tabii ki öğrencilerimizi de kastediyorum. Uluslararası PİKTES bursumuz var. Bu Suriyeli öğrencilere yönelik, onların Türk eğitim sistemine entegrasyonu ile alakalı bir proje. Bu kapsamda öğrencilere çok ciddi yardımda bulunuluyor, yaklaşık 60-70 öğrencimize burs veriliyor. İşte yine SPARKASSENSTIFTUNG var, SEUP var. SEUP projesi kapsamında öğrencilere yemek yardımı, yol yardımı yapılıyor. Bunun haricinde temrinlik yardımı yapılıyor, giyecek yardımı yapılıyor. Okulun fiziki ortamı ve makine parkının yenilenmesine yönelik çalışmalar var. Sektörle görüştüğümüz, sektörden, vakıf ve STK'lardan almaya çalıştığımız yapmaya çalıştığımız protokoller var. Yine biliyorsunuz öğrencilerimiz işletmelere gidiyorlar, o işletmelerle görüşüyoruz ve onlardan da okulumuza destek olmalarını istiyoruz. İşte onların da mesela kullanmadıkları temrinlik malzemeleri olursa biz onları alıyoruz. Orda âtil durumda bekleyen malzemeleri onlardan talep ediyoruz onlar da uygun görürlerse okulumuzda öğrenciler bunu iş malzemesi olarak kullanıyorlar. Temrinlik derken iş parçası olarak üzerinde bir şeyler yapabildikleri deneyimledikleri bir parça olarak bir malzeme olarak bunu alıyoruz. Bu tarz çalışmalarımız devam ediyor. (Y38)

Ben genelde mali kaynak olarak para yardımı kabul etmiyorum. Bana para verilmesini istemiyorum, insanların aklında şüphe kalabiliyor. Ben genelde iş talep ediyorum. Örneğin bu odanın bakımı mı yapılacak onu yapabilecek kişilerden ricada bulunuyorum. Gelip yapacakları işi yapıp gidiyorlar. Bu da okul için bir kazançtır. Çevredeki bazı işletmelerden boya yardımı, teçhizat yardımı alabiliyoruz. Para verilirse de okul-aile birliği hesabına aktarılıyor. Okulun en kötü 2-3 yılda bir

boyanması gerekiyor, çok kirleniyor duvarlar. Bir evin bile 3-4 bin liraya boyandığı şu dönemde okulun maliyetini siz hesap edin. Kendi imkanlarımızla, belediyeden yardım istiyoruz, tanıdık esnaflardan boya yardımı alıyoruz bir şekilde hallediyoruz. Kendimizin bile boyadığı yerler oluyor. Ben kendim bile boya yaptım. (Y39)

Bazı okul yöneticileri ise okula mali kaynak sağlamak için kaynağı bakanlıktan talep etme yolunu kullandıklarını ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin bir kısmı sadece bakanlıktan talepte bulunmakla yetinirken bazıları bakanlıktan talepte bulunmanın yanı sıra başka çalışmalarda yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin bakanlıktan talep etme dışında başka yöntemlere başvuramamalarının altında yatan nedenler arasında meslek liselerinde okul-aile birliğinin aktif çalışmaması, bazı okullarda döner sermaye işletmesi bulunmamasının yattığı düşünülmektedir. Sadece bakanlıktan talep etme yöntemine başvuran okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Temel eğitim kadar aktif olamıyoruz. Veliler yardımda bulunmuyor. Sadece Bakanlık. (Y17)

Kaynak sağlamak için bakanlıktan istemek dışında özel bir çalışma yapmıyoruz çünkü kermes düzenlemek bile çok sıkıntılı bir süreç. (Y30)

Okulların ticari gelir elde etmesini doğru bulmuyorum. Bakanlıktan karşılıyor. (Y36)

Okul yöneticisi Y22 ise okula mali gelir sağlamak yerine bazı giderlerin maliyetlerini azaltmaya çalışarak kazanç sağladıklarını ifade etmiştir. Aşağıda okul yöneticisinin doğrudan görüşüne yer verilmiştir.

Gelir sağlamanın bir yolu da tasarruflu davranmaktır. Okulun giderlerini azaltma yoluna giderek bir nevi gelir sağlamış oluyoruz. Örneğin 1000 liraya mal olacak toner değişimini kendimiz yaparak 100 liraya mal ediyoruz. Okula da katkı sağlamış oluyoruz böylece. (Y22)

Tüm bu görüşler ışığında söyleyebiliriz ki okul yöneticilerinin okullarına mali kaynak sağlamak için kullandıkları yöntemler hali hazırda kullanılan bilinen yöntemlerdir ve birbirine benzerdir. Çeşitli projelerde yer alan okulların bu projelerden mali destek almasına rağmen, az sayıda okulun projelere katılması ise üzerinde durulması gereken bir konudur. Okul yöneticileri projelerde yer alma konusunda teşvik edilmelidir.

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarına Gelir Getirecek Yeni Kaynaklara İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen dokuzuncu soru “Size göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına gelir getirecek yeni kaynaklar neler olabilir?” şeklindedir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Okul Yöneticilerinin Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarına Gelir Getirecek Yeni Kaynaklara İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Döner Sermayenin Canlandırılması	Y2, Y5, Y6, Y9, Y12, Y14, Y17, Y18, Y19, Y22, Y24, Y25, Y32, Y34, Y36, Y38, Y39, Y41	18	46
Okul-Aile Birliğinin Canlandırılması	Y1, Y3, Y4, Y9, Y15, Y20, Y23, Y26, Y28, Y31, Y32, Y33, Y39, Y40, Y41	15	38
Sektörle İş Birliği Yapılması	Y1, Y3, Y4, Y7, Y8, Y11, Y13, Y37, Y38	9	23
Döner Sermayeden Okula Pay Kalması	Y2, Y4, Y8, Y12, Y19, Y27, Y29, Y41	8	20
Tanıtım Çalışmaları Yapılması	Y1, Y16, Y20, Y22, Y40	5	13
Ödeneklerin Artırılması	Y13	1	2
Döner Sermayede Dışarıdan Personel Çalıştırılması	Y21	1	2

Tablo 12 incelendiğinde okul yöneticilerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına gelir getirecek yeni kaynaklara ilişkin görüşlerinin; döner sermayenin canlandırılması, okul-aile birliğinin canlandırılması, sektörle iş birliği yapılması, döner sermayeden okula pay kalması, tanıtım çalışmaları yapılması, ödeneklerin artırılması, döner sermayede dışarıdan personel çalıştırılması kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Döner sermayenin canlandırılması kategorisinde (f=18), okul-aile birliğinin canlandırılması kategorisinde (f=15), sektörle iş birliği kategorisinde (f=9), döner sermayeden okula pay kalması kategorisinde (f=8), tanıtım çalışmaları yapılması kategorisinde (f=5), ödeneklerin artırılması kategorisinde (f=1), döner sermayede dışarıdan personel çalıştırılması kategorisinde (f=1) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Okul yöneticilerinin okullara gelir getirecek yeni kaynaklara ilişkin görüşleri incelendiğinde, görüşlerin en çok döner sermayenin canlandırılması, okul-aile birliğinin canlandırılması ve sektörle iş birliği yapılması gibi zaten hali hazırda kullanılan yöntemler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Okul yöneticilerinin büyük çoğunluğunun, var olan yöntemlerin iyileştirilmesinin yeterli olacağını düşündükleri söylenebilir. Görüşler incelendiğinde okul-aile birliğinin canlandırılmasına ilişkin öneriler arasında en çok okulların fiziki alanlarının eğitim-öğretim faaliyetleri dışında değerlendirilmesinin dile getirildiği dikkati çekmiştir. Okul yöneticileri, eskiden hafta sonları okul bahçelerinin otopark olarak kiralanması gibi uygulamalara izin verildiğini ve bunların okul-aile birliği gelirlerine büyük katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Aşağıda okul yöneticilerinin okul-aile birliğinin canlandırılması ve okulun fiziki alanlarının değerlendirilmesine ilişkin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Ailelerin daha çok iş birliğine yanaşması gerekiyor. Gerçek hayırseverlerle irtibata geçilmesi gerekiyor. Kuruluşlarla protokoller yapılırsa, meslek örgütleriyle, bunlar da gelir getirici çalışmalar olur. (Y3)

Okul alanları yani spor salonu, okul bahçesi gibi alanlar kiralanabilir ve oradan okula bir gelir kazandırılabilir. Firmalardan destekler alınabilir. (Y4)

Okul-aile birliği yönetmeliğinde düzenlemeler yapılarak okullardaki spor sahalarının spor faaliyetleri için kullanılması sağlanabilir. (Y15)

Mesela bizim okulun bahçesi otopark için uygun. Önceden otopark olarak kullanılıyordu. Otopark işletmesi yapabiliriz. Yasal sıkıntılar var şu an da artık izin verilmiyor. Tekrar izin verilirse okul için birçok şey yapabiliriz oradan gelen parayla. (Y23)

Okulun spor salonu gibi sosyal alanları halka açılabilir, halı saha gibi alanlar oluşturularak ticari çalışmalar yapılabilir. Yemekhane hizmeti, çevredeki yakın okullara da açık tutulabilir. Okuldaki tüm alanlarda üretim çalışmaları teşvik edilerek, kermes, fuar, şenlik gibi etkinliklerden ticari sonuçlar alınabilir. (Y26)

Okul bahçelerinin hafta sonu otopark olarak kullanılmasına izin verilmeli. Yiyecek içecek hizmetleri bölümü hafta sonu da çalışabilir. Düğün, nişan ve toplantı gibi aktiviteler için okul bahçesi kiralanabilir. Spor salonları varsa halka açılabilir. (Y28)

Yönetmeliklerde okulların değişik amaçlarla kiralanmasına izin var ama insanlar cesaret edemiyor. Okullar eğitim-öğretim hizmetlerini aksatmayacak şekilde düğün salonu, kafeterya olarak kiralanabilirler. (Y31)

Öncelikle çok iyi bir okul-aile birliği grubu kurmanız lazım. Ama bu çok zor çünkü insanların çoğu çalışıyor. Altındağ, Mamak, Sincan için söylüyorum. Ama Çankaya'da bu daha kolay veliler daha bilinçli. Bizim ilçelerde okuma yazması olmayan veliler bile oluyor. Kermeslerden belki küçük gelirler elde edilebilir. Bu gelir çok ciddi olmaz. Temrinlik anlamında sıkıntımız çok oluyor ya. Öğrenci kooperatifleri kurularak bu kooperatiflerde öğrenciler dışardan iş alarak okulda yaparlar ve bu ürünler satılır ve öğrencilere bir destek olur bu. Hem de öğrenciler bir ürünü birden fazla yapabilme deneyimine sahip olmuş olurlar. Aslında döner sermaye gibi düşünün. Yaptığımız ürünleri döner sermaye kapsamı dışında satamadığımız için

ve bu da bize nakit olarak gelmediği için okula bir katkısı olmuyor. Kazanılan para zaten devlete gidiyor. Belli vergileri kesmelerine rağmen halen %7 oranında bir vergi ödüyoruz ve piyasa ile rekabet şansımız olmuyor. (Y32)

Bizim okulumuzun daha önce otoparkı varmış, otopark kirası okul-aile birliğine yatıyormuş. Ama o okullardan alınıp da Millî Emlak'a devredilince bu bizim için büyük bir kayıp oldu. Bunun tekrar bize verilmesi gerekir. (Y33)

Yukarıdaki görüşlerden anlaşıldığı üzere, okulların fiziki alanlarının kiralanması yoluyla elde edilen gelirlerin kesilmesinde okul yöneticileri memnun değildir. MEB oluşabilecek güvenlik problemlerinden dolayı 2021 yılında, okulların açık alanlarının kiraya verilmesine olanak sağlayan yazıyı yürürlükten kaldırmıştır. MEB okul-aile birliklerinden kantin dışında herhangi bir işletme ya da işletme faaliyeti gerçekleştirmemelerini istemiştir. Bu durum okulların açık alanlarını kiralama yoluyla gelir sağlayan okulları zor duruma düşürmüştür.

Okul yöneticilerine göre döner sermaye işletmelerinin faaliyetlerini canlandıracak teşvikler aracılığıyla okullara yeni kaynaklar sağlanabilir. Döner sermaye işletmeleri yapılacak düzenlemelerle dış piyasaya göre daha avantajlı bir konuma getirilebilir. Ayrıca okul yöneticilerinin, döner sermayenin canlandırılmasının yanı sıra döner sermayeden okula belirli bir payın kalmasının da okula finansal olarak katkı sağlayacağını düşündükleri görülmüştür. Mevcut sistemde sadece döner sermayesi çalışan alanın ihtiyaçlarına harcama yapılabilmektedir. Fakat okul yöneticilerine göre sonuç olarak okulun fiziki imkanları sayesinde döner sermaye işletmesi varlığını sürdürebilmekte ve okula da pay kalmalıdır. Aşağıda okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Okullarımız üretime yönelik olurlarsa, çalışırsa yeni kaynaklar oluşabilir. Bu üretimden de elde edilecek olan gelirlerden de okula harcama oranlarının biraz daha yükseltilmesinin okullarımızın gelirlerini artıracığına inanıyorum. (Y2)

Döner sermayeden okulun bütün giderlerinde kullanılacak bir pay ayrılmalı. (Y4)

Döner sermaye yönetmeliğinde okula bir pay ayrılmıyor. Sadece temel giderler elektrik, su gibi giderler ödeniyor, diğer giderler ödenmiyor. Oysaki makine bakım onarım giderleri, idari bakımlar için giderler, yol harcırahları, bunlar ödenmiyor. Bunlar için bir payın ayrılması, okulun daha rahat işlemesini sağlar. (Y8)

Devlet alımlarını tamamen döner sermayesi olan okullardan yapmalı. Devlete döner sermayeden ayrılan payın bir kısmı okula kalmalı. (Y12)

Döner sermaye faaliyetleri canlandırılabilir. Meslek lisesi öğrencileri gelirleri düşük ailelerin çocukları ve bu döner sermayeden kazandıklarıyla ev geçindiren fatura ödeyen öğrencilerimiz var. Döner sermayeden okula da pay kalmalı mı emin değilim. Pay kaldığı takdirde öğrencilere ödenecek ücrette azalma olabilir ve bu durum suiistimal edilebilir. (Y14)

Döner sermaye bu anlamda iyi, canlandırılabilir. Döner sermayede çalışacak öğretmene üretim yap diyemiyorum. Öğretmenler artan maliyetlerden dolayı kar edilmediği için çalışmak istemiyor. (Y17)

Dış piyasanın da ihtiyacı olan ürünlerin üretilbileceği makineler satın alınarak döner sermaye canlandırılabilir, hep aynı makineler kullanılıyor, teknolojiyi takip edemiyoruz. Bu şekilde döner sermayeden kar edilebilir ve okula da bir pay kalması sağlanabilir. Yani makine çeşitleri artırılmalı. Hem böylelikle öğrencilerimiz de daha donanımlı bir şekilde mezun olurlar. (Y19)

Burada döner sermayeler bir avantaj. Döner sermayesi olan okullar için özellikle kız meslek ve endüstri meslek gibi üretim yapan okullar için. Sağlık meslekler ve ticaret meslekler bunun dışında kalıyor. Bu okulların alanlarına uygun bazı ortaklıklar geliştirilebilir. Örnek veriyorum bir sağlık meslek bir belediye ile anlaşıp dönemsel olarak ölçümler yapabilir. Bizim muhasebe, bilişim gibi

bölümlerimizde iş yine teknolojiye dayanıyor. Teknolojimizi geliştirdiklerinde biz onlara belediyelere ya da farklı büyük kurumlara program desteği sağlayabiliriz. Bizim de diğer okullar gibi gelir getirici yönlere yönelmemiz lazım. Sadece eğitim kısmında kalmamız lazım. Bu da hem okuldaki öğretmenin hem de bakanlığın bakış açısıyla olabilecek bir şey. Sadece okula ya da sadece bakanlığa kalmaması lazım. Bir proje geliştirilmeli, eğiticiler ve yürütücüler seçilmeli ve bu yavaş yavaş nasıl endüstri meslekler yıllardır üretim yapıyorsa, nasıl kız meslek lisesi kökenli okullar yiyecek- içecekte servis alanında üretim yapabiliyorsa ya da kreş çalıştırabiliyorsa, bizim gibi okullarda kendi alanlarına uygun bir gelir kaynağı yaratmak zorunda. Çeşitlilik açısından ve devletin yükünü azaltmak açısından. (Y24)

Döner sermayede karın %10'u ihtiyaç sahibi öğrenciler, sosyal ve kültürel faaliyetler ve okuldaki etkinliklerde kullanılmak üzere okullara kalmalı, mevzuatta bunun yolu açılmalı. Zaten sektöre öğrenci yetiştiriyoruz, onların da bize destek olması lazım. (Y29)

Okul yöneticisi Y21 ise döner sermayenin işletilmesiyle ve mevzuatıyla ilgili bazı problemler olduğunu ifade etmiş ve olaya farklı bir noktadan yaklaşmıştır. Döner sermaye mevzuatının, döner sermaye çalışmalarında dışardan personel çalıştırılmasına izin verecek şekilde değiştirilmesini önermiştir. Bazı kurumlarda öğretmen ve öğrencilerin isteksizliğinden kaynaklı döner sermaye çalışmamaktadır. Döner sermayede öğrenci ve öğretmenin çalışması esastır fakat dışardan personel çalıştırılmasının yolu açılırsa döner sermaye çalışmalarının canlanacağı düşünülmektedir. Okul yöneticisinin doğrudan görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Döner sermayeden bahsediliyor ama düşünün her okul her bölümde döner sermaye işletse. Bir de özel sektör var. Küçük yerleri düşünün. Küçük yerlerdeki işleri hep döner sermayeli okullar alsın oranın esnafı ne yapacak? Döner sermayede esas olan öğrencinin çalışmasıdır. Öğrenci olması lazım ki uygulama yapsın. Şu an ki döner sermayede siz dış personel çalıştıramıyorsunuz. Maaşını ödeseniz bile

yönetmelik anlamında bu sıkıntı. Bir usta öğretici atıyorum yiyecek içecek hizmetlerinde pasta öğreteceksiniz dışardan birini çalıştıramazsınız. Öğrenci sayıları da az oluyor bütün iş öğretmene kalıyor. Öğretmen derse mi girecek? Uygulama mı yapacak? Döner sermaye evet ders dışında yapılır ama ders dışında da zaman kalmıyor. Döner sermayede bir personel sıkıntısı var. Yönetmelik anlamında okulların hizmet alımı yaparak personel çalıştırması yanlış ama yapılabilir. Sigortalı çalıştırdığınızda daha da sıkıntılı. Döner sermayede sadece öğrenci ve öğretmenle iş yürümez. (Y21)

Okullara gelir getirecek yeni kaynaklar arasında önerilen bir diğer yöntem ise sektörle iş birliğidir. Aslında birçok okul zaten bazı protokoller ve projeler dahilinde sektörle iş birliği içindeler fakat bunun tüm kurumlarda yaygın olmadığı ve yaygınlaştırılması gerektiği gözlenmiştir. Bulguların Özcan'ın (2019) yürüttüğü çalışmaların bulgularıyla paralellik gösterdiği saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre sosyal ortaklar mesleki ve teknik ortaöğretime son yıllarda daha çok katkı sağlamaktadır fakat katılan kurum sayısı yine de yeterli değildir. Okulların ve sektörün daha çok iş birliği yapmasının teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının ihtiyaçlarına cevap verirken yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Okul yöneticilerinin okul-sektör iş birliğine ilişkin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Diğer mesleki ve teknik eğitim okullarının aynı bizim okulumuz gibi ortak, protokoller projeler yapılmış işletmeler bulmasını öneriyorum. Bu işletmeler okulları, öğrencileri çok sahipleniyorlar. Ve okullara da destek oluyorlar. Burası sanayi bölgesi ve onların da buradaki diğer meslek liselerinin de buradaki işletmelerle protokolleri var. Okul sektör iş birliğini çok destekliyorum ben. (Y7)

Okulun bölümlerinin sektörle iş birliği yapması ve sektörde öğrenci çalışırken öğrenciye ödenecek olan ücretin nispetinde okula bir pay ödenmesi. En önemli şey bu, okul işletmelere katkı sağlıyor ve bu durumdan okullarında faydalanması gerekir.

*Bir de üretim için de çalışıldığı zaman da okula belli bir miktar payın ayrılması lazım.
(Y8)*

Dediğim gibi genel bütçenin arttırılması, özel sektörün protokollerle desteği, okullara katkıları, belediyelerin en azından okulların bakım onarım faaliyetlerini üstlenebilmesi, bu da bizim büyük ölçüde masraflarımızı karşılayacaktır. (Y13)

Baştan beri söylediğim gibi ben okul özel sektör iş birliğinden yanayım. Özel sektör okul iş birliği yaparsa eğer kaynak sorunları çözülür. Evet bazı işler var boya gibi bahçe bakımı gibi, bunları belediyelerin yapması gerekiyor. Ama laboratuvarlarımızın atölyelerimizde okul sektör iş birliği ile çözülebilir. Hem devlet zarara uğramaz hem de bazı malzemeleri almaya gerek kalmaz. Ama biz her şeyi almak zorundayız. Ve her okulun yöresel bir farklılığı vardır. Meslek liselerinin bölgesel çalışması gerekir. Mesela benim okulumun baristaya ihtiyacı var şu anda. Ben bu ihtiyacı fark ettim. Ama bunu uygulamaya koyabilmem gerçekleştirebilmem için hiçbir kaynağım yok. Bununla ilgili hiçbir çalışma yok. Birkaç özel yer bunun için eğitim veriyormuş. Bunun için esnaf odalarıyla görüşeceğim, onlarla protokol kapsamında öğretmenlerime bunun eğitimini aldıracağım. Ama daha program bile yok ve olması gerekiyor çünkü dünyada her şey değişiyor, ihtiyaç değişiyor. Bununla ilgili sertifikalar var. Onun dışında herhangi bir şey yok. Bununla ilgili çalışmalar yapıyorum. Eksiklik olarak gördüm. Eğer bunu benim okulumda yapmayı başarırısam bu Türkiye'de bir ilk olacak. Ben bunun çalışmasını İtalya'da gördüm ve oradan gelince bunun bir ihtiyaç olduğunu, bununla ilgili işyerlerinin bizden talepleri olduğunu gördüm. Belediye arkamızda, belediye ile iş protokollerimiz var. Belediye ile çocukların eğitimini yapıyorum (MESEM dahilinde), onları iş sahibi yapıyorum. Bununla ilgili yurt dışı çalışmalarımız var. Şirketler öğrenci istiyor, bizimle çalışmak istiyor. Ama bunla tamamen ikili ilişki. Hiç oturmuyorum 24 saat çalışıyorum. Proje yapıyorum. (Y37)

Yeni kaynaklar değerlendirilebilir ama aslında var olan sistemin iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılması yönünde çabaların artırılması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle sektör ve meslek liseleri arasında o bağlantının kurulması. Sektörün lise açması, istihdam garantisi vermesi, işte meslek erbaplarının toplum nezdinde algılarının yükseltilmesi gibi faaliyetler önemli hususlar. Bu anlamda meslek liseleriyle sektörün özellikle istihdam sağlayan büyük kuruluşların bir şekilde birleştirilmesi entegre edilmesi gerekir. Bu anlamda ciddi desteğe ihtiyaç var. Eksikleri tamamlarsak, bizim için kâfi gelir. Yeni şeyler de olursa onları da değerlendirmekte fayda var. (Y38)

Okul yöneticileri tarafından önerilen bir diğer nokta ise okulların tanıtım çalışmalarının yapılmasıdır. Okul yöneticilerine göre okulların yeterince tanıtımı yapılmamaktadır ve eğer tanıtım çalışmaları yapılırsa okulların döner sermayelerinin canlandırılmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Üstün ve Yiğit'in (2022) araştırmalarında da dile getirilen çözüm önerileri arasında tanıtım çalışmaları yapılması gerektiği mevcuttur. Okul yöneticilerinin tanıtım çalışmaları yapılmasına ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Okulumuz merkezi güzel bir yerde ve yiyecek içecek hizmetleri alanımız var. Okula bir kafeterya kurmak istiyorum aslında. Bağışlar, iş birlikleri diğer kamu kuruluşlarına yeterli tanıtımlar yapılmıyor, daha fazla tanıtım yapılarak kaynaklar artırılabilir. (Y1)

Bence meslek liselerinin artık çeşitli alış-veriş merkezlerinde fuarlarda stantlarının olması ve orada ürünlerini satması, sosyal medyada sayfalarının olması gerekir. Daha fazla gelir getirir daha fazla kitleye ulaşırsın. Şu an bizi meslek lisesi camiası biliyor ... ama birçok insan bilmiyor. Sadece eğitim camiası biliyor. Bir satış sitemiz olsa bir sürü insan inceler. Satışı da günümüze uygun yapmalıyız, sanal olmalı. (Y16)

Öğrencilerin ders uygulamalarında ürettiği temrinlik ürünler var. Onların satışına izin verilse mesela onlardan gelir sağlanabilir. Öğrenciye not vermek için yaptırıyoruz ama bekliyor bu ürünler. Satamıyoruz ve belli bir süre sonra hurdaya gidiyor. Hurdayı da gelir olarak biz kendimiz alamıyoruz. Okulumuzdaki hurdaların satılarak, okul-aile birliğine bir gelir olarak eklenebilir. Şu an okulda bir hurda varsa, hurdaları toplandığı merkeze götürülüp bırakılıyor. Gidip anlaşılabilip hurdacılardan teklif alınabilir. (Y20)

Okulların üretime dönük çalışması. Örneğin temrinlik malzemeler satışa sunulabilir, başka şekillerde değerlendirilebilir. Öğrencilerin derslerde yaptığı ürünler hurdaya çıkarılmak yerine başka yerlerde değerlendirilebilir. (Y22)

Ürettiğimiz şeyleri satabiliriz, okullar tanınmış olur, kermesler düzenlenebilir. (Y40)

Yukarıdaki görüşler ışığında söyleyebiliriz ki meslek liselerinde hem ders kapsamında öğrenciler tarafından temrinlik malzemelerden üretilen ürünlerin hem de döner sermaye kapsamında üretilen ürünlerin tanıtımı yapılırsa bu kurumları hem bir cazibe merkezi haline getirecektir hem de döner sermayeden daha çok gelir elde edilmesinin yolunu açacaktır. Ayrıca uygulama derslerinde üretilen ürünlerde değerlendirilmiş olur. Okul yöneticilerine göre döner sermaye kapsamında yürütülen faaliyetlerin tanıtımı yeterince yapılmamaktadır. İnternet aracılığıyla ya da yukarıda bahsedilen çeşitli yollarla tanıtım çalışmalarına ağırlık verilebilir. Bu uygulamalar kurumlarda sadece finansmanın iyileşmesini sağlamayacak aynı zamanda mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını öğrencilerin daha çok tercih etmesine de katkı sağlayacaktır.

Okulların Finansmanının İyileştirilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Bulgu Yorum ve Tartışmalar

Çalışma grubunda yer alan okul yöneticilerine yöneltilen onuncu soru "Okulların finansmanının iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?" şeklindedir. Araştırmaya

katılan okul yöneticilerinin görüşlerine ait yüzde (%) ve frekans (f) değerleri Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13

Okul Yöneticilerinin Okulların Finansmanının İyileştirilmesine İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f	%
Sektörle İş Birliği Yapılması	Y7, Y8, Y11, Y13, Y17, Y18, Y19, Y20, Y24, Y28, Y32, Y34, Y36, Y37, Y41	15	42
Ekip Kurulması	Y3, Y20, Y24, Y27, Y29, Y30, Y31, Y36, Y41	9	25
Ödeneklerin Artırılması ve Çeşitlendirilmesi	Y2, Y13, Y18, Y20, Y21, Y29, Y39, Y41	8	22
Döner Sermayenin Canlandırılması	Y2, Y4, Y8, Y9, Y12, Y14, Y28, Y38	8	22
Okul-Aile Birliğinin İşlevsel Hale Getirilmesi	Y13, Y20, Y22, Y32, Y38, Y41	6	16
Mevcut Durum İdeal	Y1, Y33, Y23, Y25, Y35	5	14
Döner Sermayeden Okula Pay Kalması	Y8, Y11, Y12, Y19, Y40	5	14
Adil Finansman Sağlanması	Y4, Y6, Y20, Y37	4	11
Geri Dönüşüm / Tasarruf Politikaları Uygulanması	Y26, Y32, Y38	3	8
Yöneticilerin Yetkilerinin Artırılması	Y11, Y15, Y36	3	8
Arge Çalışmaları/ Projeler /Patent Başvuruları Yapılması	Y4, Y14, Y26	3	8
MTAL Satış Ofisleri Kurulması	Y5, Y16	2	5
Okullarda Alan Daraltılmasına Gidilmesi	Y19, Y32	2	5
Meslek Derslerinin İşletmelerde Yapılması	Y10	1	3
Yöneticilere Finans Yönetimi Eğitimi Verilmesi	Y30	1	3

Tablo 13 incelendiğinde okul yöneticilerinin, okulların finansmanının iyileştirilmesine ilişkin görüşlerinin 15 kategoride toplandığı görülmüştür. Sektörle iş birliği yapılması kategorisinde (f=15), ekip kurulması kategorisinde (f=9), ödeneklerin artırılması ve

çeşitlendirilmesi kategorisinde (f=8), döner sermayenin canlandırılması kategorisinde (f=8), okul-aile birliğinin işlevsel hale getirilmesi kategorisinde (f=6), mevcut durum ideal kategorisinde (f=5), döner sermayeden okula pay kalması kategorisinde (f=5), adil finansman sağlanması kategorisinde (f=4), geri dönüşüm/tasarruf politikaları uygulanması kategorisinde (f=3), yöneticilerin yetkilerinin artırılması kategorisinde (f=3), arge çalışmaları/projeler/patent başvuruları yapılması kategorisinde (f=3), MTAL satış ofislerinin kurulması kategorisinde (f=2), okullarda alan daraltılmasına gidilmesi kategorisinde (f=2), meslek derslerinin işletmelerde yapılması kategorisinde (f=1), yöneticilere finans yönetimi eğitimi verilmesi kategorisinde (f=1) okul yöneticisi görüş bildirmiştir.

Okul yöneticilerinin okulların finansmanının iyileştirilmesine yönelik önerileri incelendiğinde; Özçelik (2007) tarafından ortaöğretim kurumlarında yürütülen çalışmanın bulgularıyla benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Araştırmada finansman probleminin çözümü için okul yöneticilerinin sunduğu öneriler arasında ödeneklerin artırılması, veli desteğinin özendirilmesi, kurum ve kuruluşlardan destek alınması gibi önerilerin yer aldığı görülmüştür. Bu araştırmada da okul yöneticileri tarafından benzer çözüm önerileri dile getirilmiştir. Yöneticiler tarafından en çok dile getirilen öneri ise sektörle iş birliği yapılmasıdır. Fakat daha önce de okul yöneticileri tarafından ifade edildiği üzere, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına yapılan sektör desteği ve yardımı sınırlı kalmaktadır ve süreklilik sağlanamamaktadır. Sektör paydaşları tarafından yapılan çalışmaların çoğunluğu bağıslara dayanmaktadır ve genellikle istikrar ve uyum sağlanma konusunda sıkıntılar mevcuttur (Karabulut ve Marul, 2011). Üstün ve Yiğit'in (2022) araştırma bulgularında yer alan çözüm önerileri arasında da işletmelerin ekonomik destek ve donatım desteği sağlaması, meslek odalarıyla ve işletmelerle iş birliği yapılması yer almıştır. Daha önceki yürütülen çalışmalarda da görüldüğü üzere okul yöneticilerinin sektörden yeterli desteği alamadıkları için en çok bu konu üzerinde durdukları düşünülmektedir. Sektörle iş birliği yapılmasını öneren okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Diğer mesleki ve teknik eğitim okullarının aynı bizim gibi ortak, protokoller projeler yapılmış işletmeler bulmasını öneriyorum. Bu işletmeler okulları, öğrencileri çok sahipleniyorlar. Ve okullara da destek oluyorlar. Burası sanayi bölgesi ve onların da buradaki diğer meslek liselerinin de buradaki işletmelerle protokolleri var. Okul sektör iş birliğini çok destekliyorum ben. (Y7)

Şimdi tabi okullar bu meslek liseleri üretimin içinde olduğu zaman, ürettiği zaman üretimden belirli bir payı alacaklar. Dolayısıyla bu belirli pay okullara gelir sağlamada önemli bir öge temsil edecek. Meslek liseleri tabi pahalı bir eğitim sistemi, makinelerden dolayı devlete yükü fazla. Bu yükü hafifletmek için de özel sektörün de iş birliği yapması çok önemli. Öğrencilerimizin bu aynı zamanda üretimin içinde iş üretmesi ve katkı sağlaması okulların gelirini de artıracaktır. En önemli şey bu. Tabi bu okuldaki makine parkının da üretimde kullanılması yani bir CNC tezgâhı varsa, eğitim yapılırken de bir şey üretilmesi veya işte bir elektronik atölyesinde bir makinenin yapımı onarımı eğitimi verilirken aynı zamanda dışardan da iş alıp bu makinelerin bakım onarımı yapılırken ücretinin alınması olabilir. Veya bir kurumla mesela iş birliği yapmak, örneğin mesela Arçelik bir okulla iş birliği yapıyor. Bütün makinelerin bakım onarımı okulda yapılıyor ve öğrencilerde orda çalışıyor. Bu çalışma esnasında öğrencileri daha çok sürece katmak, onları bu işin içine çekmek dolayısıyla okullarında buradan bir pay alması okulların gelirini artıracaktır. Okulların geliri arttıkça daha kaliteli bir eğitim yapma imkânı doğacaktır. Yani okullara bu gelikle kendilerini yenileme imkânı sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla hem çocuklar öğrenmiş olacak hem okullar hayatiyetini daha sağlıklı bir şekilde sürdürmüş olacaklar. (Y8)

Devletin daha fazla kaynak ayırması olabilir. MEB'in büyük şirketler ile iş birliği protokolü olabilir. (Y18)

Ama eğer sektörle beraber yürümek istiyorsak, sektörün kullandığının aynısını okulda da kullandırmalıyız. Sektör bunu değiştirdiğinde okul da arkasından

değiştirmeli ki beraber yürüyebilmeli. Ama sektörün de destek olması gerekir. Bunu en çok endüstri meslek görüyoruz. Çoğu yenilenmiş olsa bile biraz Ankara dışına çıktığında çoğu öğrenci CNC makinasını görmeden mezun oluyor. Ama sanayideki işlerin %80'i CNC üzerinden yürüyor. Veya bir mobilya sektöründe adam hala bıçkıyla iş yapmıyor. Öyle bir makine geliştirmişler ki adam buradan parçayı veriyor arkadan vidası sıkılmış olarak çıkıyor. Bu çocuklar onun mantığını kavramak zorunda. Hala kereste kesmemeli, hala keserle yontmamalı. Onu acilen uygulamamız lazım. Bu hem eğitimimizi geliştirecek hem de bir söz vardır. Yurt dışındaki projelere de çok gittim geldim. Mesleki eğitime rakam olarak bu kadar ödenek ayırıp da sanayi hamlesini yapamayan nadir ülkelerden biriyiz. Güney Kore'si, Almanya'sı Baltık ülkeleri, Balkan ülkeleri bizden çok çok sonra yıkımlar yaşamasına rağmen şu anda sanayi olarak bizim önümüzde. Biz niye onları yaşamıyoruz işte bu genç nüfusun bu eğitilebilir nüfusun çağa göre eğitilememesinden kaynaklanıyor. Çağa göre makine parkları kuramadığımızdan kaynaklanıyor. Öğretmenimizi de aynı oranda geliştiremediğimizden kaynaklanıyor. 25 yıllık öğretmen hala 25 yıl önceki makineyi kullanmamalı sadece. Yenisini de kullanabilmeli. Bunu bir şekilde yapmamız lazım. Bu da tabi parayla oluyor ama parayı boşa harcamak yerine buna harcayabiliriz. Bunu rayına koyduğumuz an hem sanayi hamlemizi yapmış olacağız. Hem de artık sınırlar kalktı. Bizim mezun ettiğimiz bir çocuk Avrupa'nın her yerinde bu makineyi kullanabileceği için iş de bulabilecek. Sorunu böyle çözebileceğimize inanıyorum. Sadece masa başında değil elle uygulama yaparak çözebiliriz bu işi. Umarım bu söylediklerim bir yerlere iletilir. (Y24)

Okul bütçeleri yapılmalı ve okulların finansmanının karşılanması sadece devletten beklenilmemeli, belediyeler, STK'larla sektörle hep beraber oturulup protokoller yapılıp. Herkesin yöresel olarak hamileri olabilir, dernekleri olabilir. Mesela SERÇAV var o bir okula hamilik yapıyor, onun gibi şeyler yapılabilir.

Belediye kesinlikle, boyası badanası vesaire işleri halletmeli. Bunları bir okul müdürünün düşünmemesi gerekiyor. Benim belediye ile ilişkilerim iyi her istediğimi yaptırıyorum ama yapamayanlar var. Herkesin birebir ilişkileri iyi olmayabilir. Küçük şehirlerde bazı şeyler daha kolay hallediliyor, büyük şehirler daha zor. (Y37)

Okul yöneticilerinin görüşlerinden anlaşıldığı üzere, sektörle iş birliği yapılması okulların finansman yükünün azaltılmasına epey katkı sağlayacaktır. Sektörle iş birliği yapılması, finansman desteği sağlamanın yanı sıra öğrencilerin işletmelerde kullanılan, teknolojiye uyumlu makineleri kullanmasına da olanak sağlayacağından önemlidir. Her ne kadar okullardaki makine parkları da güncel tutulmaya çalışılsa da bütün okullarda bunu aynı anda başarabilmek zordur. Sektörün desteği ise bu konuda elzemdir.

Okul yöneticisi Y10, okulların finansman yükünün hafifletilmesi ve günümüz teknolojisinin takip edilebilmesi adına meslek derslerinin işletmelerde yapılmasını önermiştir. Karabulut ve Marul (2011), yaptıkları çalışmada meslek liselerine sağlanan finansmanın okulların teknolojiyi edebilmeleri için yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Günümüzde yeni meslekler ortaya çıkmakta, işletmeler rekabet güçlerini koruyabilmek için teknolojik donanımlarını sürekli yenilemektedirler. Fakat meslek liseleri bu açılardan sektörün ihtiyacına uygun ara eleman yetiştirmekte zorlanmaktadır. Diğer okul yöneticileri tarafından da dile getirilen okul-sektör iş birliği önerisi, meslek derslerinin işletmelerde yapılması ile gerçekleştirilebilir. Okul yöneticisi Y10'nun doğrudan görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

Okulların eğitim ortamlarının sanayi ile uyumlu olması lazım. Alan dersleri direk sanayide yapılabilir. Bu şekilde çok fazla finansmana da gerek kalmaz, her okula makine alınmak zorunda kalınmaz. Sanayi de makine sürekli yenileniyor ama okula bir makine alındığı zaman 30 yıl kullanılıyor ve teknolojinin de gerisinde kalınıyor. Okul sektör iş birliği yani. (Y10)

Okul yöneticileri tarafından en çok dile getirilen bir diğer önerinin ise okulların gerçek ihtiyaçlarını yerinde tespit edecek ve adil finansman dağıtımını sağlayacak bir ekip kurulması olduğu görülmüştür. Okul yöneticileri tüm okullarda aynı bölümler olmamasına

rağmen ve farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin temrinlik masraflarının birbirinden farklı olmasına rağmen, ödenekler öğrenci sayısına göre gönderildiği için sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca okul yöneticileri ödenek yollarırken okulların bölgesel farklılıklarının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

MEB'in daha hızlı hareket edip, yerinde tespit yapması, ihtiyaçları bizim talebimizi gelip alacak bir ekip kurulabilir...Bunlar ihtiyaçları yerinde tespit edip, daha adaletli dağıtılması, yani tanıdık vasıtasıyla değil de direk ihtiyaçların, reel ihtiyaçların karşılanması için yerinde tespit yöntemi olabilir. (Y3)

Ödenek gönderen birimlerin okulları tanınması lazım. Okul türüne göre bölümdeki makine parkına göre ödenek yollanmalı. Mesela biz de inşaat bölümü var, çizim üzerine. Ona da aynı ödenek gönderiliyor. Makine bölümü var ona da aynı ödenek gönderiliyor. Özel eğitim öğrencimiz var ona da aynı ödenek gönderiliyor. Bölümlere göre öğrenci başına gönderilen ödenek değişmeli, hepsinin maliyeti farklı. Demirin kilosu 10-15 lirayı geçmiş, makin bölümüne gelen ödenekle bir iki parça demir alabildik. Belki bir kurul oluşturulabilir. Ödeneklerin artırılmasını istiyoruz. (Y20)

Okulların bakanlığın ya da ilin ilçenin kuracağı bir komisyonun güzel bir keşfiyle incelenmesi lazım. Komisyon her okuldan görevlendirilen müdürlerden müdür yardımcılarında oluşabilir. Sahadan gelen verilerle bir havuz oluşturulması lazım. Çünkü okulumun ihtiyacını ben biliyorum. Bakanlık üç beş proje okulunun zihniyetine bakıp atölye parkını ya da makine parkını yenilememeli. Battalgazi dediğimiz bölgedeki okulun ihtiyacı ile Abidinpaşa'daki okulun ihtiyacı bir olamayabilir. Ama biz sadece örneğin Abidinpaşa'nın ihtiyaçlarına göre hareket edersek olmaz. Bunun yerelden özele doğru çıkması lazım ve gerçekten cesurca olması lazım. Yani var mı var yok mu yok. Yok ama biz bununla da bu işi halledebiliyoruz dememeli okullar. Yoksa yok olmalı. Bizim biraz da geleneksel

olarak sıkıntımız o. Bunu çok komisyonda yer aldığım için açık yüreklilikle konuşabilirim. Mesela adamın atölyesi grafik programını kaldırmıyor. Grafik alanında matbaa alanında her gün değişiyor. Üst düzey baskı yapması lazım. Ama bu bir iki bilgisayarla bu işi çözüyorum diyor. Ama sadece öğretmenin bilgisayarıyla bu işi yapman yetmiyor, diğer bilgisayarlar da yapamıyorsun o işi ama. Çocukların da bu işi öğrenmesi lazım. Ama iş gördüğü için de bu eksikliği belirtmiyor ya da belirtmesine izin verilmiyor. (Y24)

Okul yöneticilerinin görüşleri arasında okullarda alan daraltılmasına gidilmesinin de yer aldığı görülmüştür. Birbirine çok yakın konumda bulunan meslek liselerinde aynı bölümlerin bulunmasının hali hazırda pahalı olan mesleki eğitimin devlete yükünü artırdığı okul yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Bir okulda birçok bölüm açmaktansa okulları belirli bölümlerde uzmanlaştırmanın daha işlevsel ve ekonomik olacağı ifade edilmiştir. Aksi durumda devletin bütün okulların bütün bölümlerini güncel tutabilmesinin zor olduğu belirtilmiştir. 2011 yılında yapılan bir çalışmada da Türkiye ortaöğretim sisteminde fazla sayıda meslek lisesi olduğundan bu durumun önemli bir sorun oluşturduğu ortaya koyulmuştur. Araştırmaya göre, gerçekçi şekilde planlama yapılmadan, sürekli yeni meslek lisesi açılmaktadır, fakat donanımları ve öğretici kadroları tam olmasına rağmen bu okulların öğrenci sayılarının çok az olduğu ifade edilmiştir (Karabulut ve Marul, 2011). Bunlardan yola çıkarak meslek liselerinde alan daraltılmasına gidilmesinin meslek liselerinin finansman probleminde çözüm olabileceği düşünülmektedir. Okul yöneticilerinin alan daraltılmasına ilişkin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Meslek liselerine bölüm açılırken çevrenin ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalı. Her yere aynı bölümler açılmamalı. Örneğin benim okulumda Bilişim bölümü varsa bana çok yakın bir konumda bulunan bir başka meslek lisesine de Bilişim bölümü açmaya gerek yok. İki okula ayrı ayrı bilgisayar atölyesi kurmaktansa okulun bir tanesine atölye kurulur ve öğrenciler dönüşümlü olarak burayı kullanabilir. Bu şekilde daha tasarruflu ve faydalı olacağını düşünüyorum. Yani okullardaki bölüm

sayıları azaltılıp, bu bölümler daha da zenginleştirilebilir. 40 yerine 10 tane bilişim bölümü olan meslek lisesi olsa daha kaliteli ve tasarruflu olur diye düşünüyorum. (Y19)

Çok pahalı bir eğitim, sürekli teknolojiyi takip etmek adına kendisini yenilemesi gerekiyor. Ve bu devlete ağır bir yük. O yüzden bir kere okulların belli alanlarda uzmanlaşması ve okullarda alan daralmasına gidilmesi gerekiyor. Bir okulda 16 tane alan var, bu okulun bütün alanlarının sektöre uygun, güncel teknolojiye uyumlu tutulması o kadar güç ki. Bu 16 alan devlete bir kambur. Bir okuldaki bu 16 bölümü de teknolojiye uyumlu bir şekilde güncel tutmak imkânsız. Bir ilçedeki neredeyse bütün meslek okullarında bilişim bölümü var. Bilişim bölümünde bilgisayarların her iki yılda bir güncellenmesi gerekir. Her okulda birçok bölüm açmak yerine her okul bir ya da iki bölümde uzmanlaştırılabilir. Kaynakların doğru kullanılabilmesi adına büyük bir adım olur bu. Alan daraltılması okulların da uzmanlaşmasını sağlar. Her okul kendi alanında uzman olur ve o okulların finanse edilmesi de çok farklı olur. Okulları alan alan uzmanlaştırdığınızda bütün alanlarınızı da güncellemek zorunda kalmazsınız. (Y32)

Okul yöneticilerinin finansmanın iyileştirilmesine ilişkin görüşleri arasında geri dönüşüm ve tasarruf politikalarının devreye girmesi de yer almaktadır. Okul yöneticilerinden bazıları tasarruf etmenin de bir tür kazanç elde etme yöntemi olduğunu düşünmektedir ve bu tür uygulamalar okullarda birçok farklı şekilde yapılabilir. Örneğin meslek liselerinin sahip oldukları geniş fiziksel alanlar bu amaca uygun şekilde kullanılabilir. Aşağıda okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Geri dönüşüm politikaları her alanda uygulanabilir. Var olan okullar arası taşınır malzeme paylaşımı platformu daha aktif hale getirilerek, ihtiyaç fazlası ürünler dağıtılarak, bütçe tasarrufu sağlanabilir. (Y26)

Devletin ücretsiz dağıttığı kitapları öğrencilerin geri dönüşüm için getirmesini istiyoruz ama öğrenciler getirmiyor. Bu zorunlu tutulabilir. Bu çok büyük bir masraf.

Öğrencilerin çok az bir miktarda olsa bu kitaplara ücret ödemesi gerekir yoksa değerini bilmiyorlar. Dağıttığımız kitapları aynı günün akşamı çöpte buluyoruz. Bu çok büyük bir israf, gerçekten yazık. Biz topladığımız atıkları belediyeye veriyoruz, belediyede anlaştığı firmaya satıyor bize hiçbir kaynak gelmiyor. Sadece atıklardan bile gelir elde edebiliriz ama maalesef bu da olmuyor. Tasarruf da bir tür gelir elde etme yöntemi olarak sayılabilir. Mesela okullara yalıtım yapılması ya da okullara güneş enerjisi sistemlerinin kurulması da ciddi bir tasarruf elde ettirir devlete. Her okul kendi elektriğini üretirse devlet elektrik faturası ödemez ve bu kaynağı okullar eğitim harcamaları için kullanabilir. (Y32)

Çeşitli şekillerde değerlendirilmeye müsait alanlarımız var. Bunlarla ilgili başka projeler geliştirilebilir. Örneğin yağmur sularının tutulması, yenilenebilir enerjinin kullanılması gibi farklı projeler gerçekleştirilebilir. Bu çocuklarımız açısından da iyi olur onlara örnek olmuş oluruz. Burada beş tane binanın yağmur sularını bir şeye kullansak, bahçe sulamada kullansak, bir havuza toplasak ya da depoya toplasak, bahçede kullanabiliriz, tuvaletlerde kullanılabilir, temizlikte kullanılabilir. (Y38)

Okul-aile birliğinin canlandırılması da okul yöneticilerinin görüşleri arasında yer almaktadır ve bunun en iyi yöntemlerinden birinin okulun fiziki alanlarının eğitim öğretim faaliyetleri dışında da kullanıma açılması olduğu ifade edilmiştir. Bu ise ancak mevzuatta yapılacak olan değişikliklerle mümkündür. Okul yöneticileri velilerin de okula bağış yapmasının teşvik edilmesi gerektiğini, okulların okul-aile birliği gelirlerine ihtiyacı olduğunu ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Okul-aile birliğinin bağış toplaması serbest bırakılmalı. Küçük onarımlar için okul-aile birliğine gerek duyuyoruz. Boya gerekiyor, kilit bozuluyor böyle ufak şeyler. Bazen belediyelerden boya yardımı falan alıyoruz. Bu tarz boya gibi ihtiyaçlar için ödenek talebinde bulunuyoruz ama cevap gelmiyor. (Y20)

İşte ne bileyim bizim 4-5 tane binamız var mesela. Bu fiziki alanlar kullanılabilir değerlendirilebilir. Yani mesela bazı okullar bu alanlarını otopark olarak değerlendiriyor. Bazı okullar spor salonlarını kiralyorlar. Gerçi Bakanlık'ta çıkan bazı sorunlar nedeniyle bu tip şeylere pek müsaade edilmiyor. Mesela şimdi biliyorsunuz iklim değişikliği gündemde, yenilenebilir enerjiler gündemde. Mesela meslek liselerinde bizim okulların binalarının çatılarına güneş enerjisiyle elektrik üreten sistemler hem yeni okullara hem var olan okullara kurulabilir. Bir şekilde burada okulların finansmanına katkı sağlanabilir. İşte biz bu ürettiğimiz elektriği döner sermaye faaliyeti kapsamında satabiliriz ya da bakanlığımız işte bununla ilgili yüklenici firmalarla görüşebilir. Yani bu fiziki alanların ben daha iyi değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Tabii ki bunlar eğitim öğretim faaliyetlerini engellememeli. İş güvenliği açısından da bir tehlike oluşturmamalı. Ama bu fiziki alanların daha iyi değerlendirilmesi bence anlamlı ve yararlı olur. Biraz yatırım gerektirir ama bence bu noktada bir yatırım yaparsa MEB buradan bir gelir elde edebilir. Okullara finansman kazandırılabilir. Bu bizim okullarımıza değil sadece aslında ama şu anlamda söylüyorum. Anadolu liselerinin genelde bir tane binası olur ama mesela bizim beş adet binamız var. Geniş bir de bahçemiz var, spor salonumuz var. (Y38)

Okulların finansmanının iyileştirilmesine yönelik diğer öneriler arasında okulların ve yöneticilerin harcama konusunda yetkilerinin artırılması ile yöneticilere finans kaynaklarını daha doğru kullanmak adına eğitim verilmesi de yer almaktadır. Dızman'ın (2010) araştırma bulgularında, kamu liselerinin de tıpkı özel liselerde olduğu gibi kararları daha esnek alabilmek için modern yönetim anlayışına dayalı yönetilmesi ve bunun içinde daha fazla kaynak ayrılması gerektiği ifade edilmiştir. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Okulların, yöneticilerin yetkileri artırılmalı. (Y11)

Okullara yarı özerklik verilmeli tıpkı üniversiteler gibi. Okul yöneticilerinin yetkileri artırılmalı. Performans kriterlerine göre hareket edilmeli. (Y15)

Okul yöneticilerine, üst yöneticilere ve alan şeflerine, finans yönetimi konusunda eğitim verilmesi gerekiyor. Gerekirse bunun için bir birim kurulması gerekir. Çağrı merkezleri açılabilir. Bazı idareciler proforma fatura hazırlamayı bile bilmiyor. Bakanlıkta bir birim olmalı böyle işlerle ilgilenen. (Y31)

Görüşler arasında dikkat çeken diğer iki kategori ise döner sermayenin canlandırılması ve döner sermaye gelirlerinden okula pay kalması kategorileridir. Döner sermayenin canlandırılması ise okulların üretime yönelik çalışabilmeleriyle mümkündür ve okul yöneticilerine göre devlet kurumları ihtiyaçlarını mümkün olduğunca meslek liselerinden karşılama yoluna gitmelidirler. Ayrıca okul yöneticileri döner sermaye faaliyetlerinden elde edilen kârın bir kısmının okulun diğer ihtiyaçlarına da harcanabilmesinin yolunun açılmasını talep etmektedirler. Okul yöneticilerinin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Devlet kurumlarının ihtiyaçlarının meslek liselerinde üretilmesi yoluyla döner sermayenin canlandırılması. (Y4)

...Her atölye kendi kazancıyla kendini döndürebilir aslında. Okullarda satış ofisleri kurulabilir. Örneğin Atatürk Orman Çiftliği'nin kendi ürünlerini sattığı bir kooperatifi var. Her okul böyle bir satış ofisi kurabilir. Ortak satış ofisleri kurulabilir merkezi yerlerde. Örneğin Ankara'nın Kızılay'ında meslek liseleri için bir yer açılabilir. Meslek liseleri ürettiklerini orada satıp paraya dönüştürebilir. Meslek lisesi öğrencilerimiz işletmelere gidiyor biliyorsunuz. Bu işletmeler onların SGK'sına sayılabilir. Öğrenciler bu işletmelere gittikleri zaman aldıkları ücret onları tatmin etse, daha çok tercih ederler meslek liselerini...(Y5)

Şimdi tabi okullar bu meslek liseleri üretimin içinde olduğu zaman, ürettiği zaman üretimden belirli bir payı alacaklar. Dolayısıyla bu belirli pay okullara gelir sağlamada önemli bir öge temsil edecek. Öğrencilerimizin aynı zamanda üretimin içinde iş üretmesi ve katkı sağlaması okulların gelirini de artıracaktır. En önemli şey bu. Tabi bu okuldaki makine parkının da üretimde kullanılması yani bir CNC tezgâhi

varsa, eğitim yapılırken de bir şey üretilmesi veya işte bir elektronik atölyesinde bir makinenin yapımı onarımı eğitimi verilirken aynı zamanda dışardan da iş alıp bu makinelerin bakım onarımı yapılırken ücretinin alınması olabilir. (Y8)

Meslek liselerindeki mümkün olan tüm alanların üretime yönelik çalışmalar yapması. (Y9)

Döner sermayeden gelen kâr payının okula kalması için bir çıkar yol olmalı. En azından hepsi olmasa da bir kısmı okula ayrılmalı. (Y11)

Döner sermayenin hareketlendirilmesi ve döner sermayeden okula kâr payı kullanılması. Sonuçta okulun imkanları kullanılıyor ve okula da pay kalmalı. (Y12)

Okullar özelinde döner sermaye faaliyetleri çeşitlendirilebilir. Patent marka başvuruları yapılabilir. Bizim okulumuz kimya lisesi, bazı klasik temizlik ürünlerinde yeni formüller denedik. Klasik formüllerde minik değişiklikler yaparak yeni şeyler elde ettik. Örneğin dezenfektan üretirken gliserin ekledik ve güzel bir sonuç elde ettik. Ürünler için patent alınması, taklit ürünler yapılmasını da engelliyor. (Y14)

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Bu araştırmada, 2000-2020 yılları arasında yayınlanmış Kalkınma Planları, Millî Eğitim Şûrası Kararları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanının nasıl ele alındığını ve bu kurumlarda görev yapmakta olan okul yöneticilerinin, bu okulların finansmanına ilişkin görüş ve önerilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

İlgili mevzuat incelendiğinde, ortaöğretimin finansman kaynaklarına ve finansmanın nasıl sağlandığında ilişkin ifadeler yer verilmediği görülmüştür. 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ilköğretimin gelir kaynaklarına açıkça yer verilmekte ancak her iki kanunda da ortaöğretim kademesi ile ilgili bir düzenlemenin yer almadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda mesleki ve teknik eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma fonunun oluşturulacağı ve bu fondan elde edilen gelirlerin mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanında kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Araştırmada incelenen 16., 17., 18., 19., ve 20. Millî Eğitim Şûralarında mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı konusunun ele alınarak görüşüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak bazı şuralarda konuya az yer verildiği saptanmıştır. Finansmanın iyileştirilmesine yönelik alınan kararlar arasında; özel sektör ve STK'ların desteğinin alınması ve döner sermaye gelirlerinin artırılmasının olduğu dikkati çekmiştir. Buna rağmen özel sektör desteğinin henüz istenilen düzeye ulaşmadığı, buna karşın döner sermaye gelirlerinin özellikle son üç yılda artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Kalkınma Planları incelendiğinde, genel ortaöğretim ile kıyaslandığında, mesleki ve teknik ortaöğretime kaydolan öğrenci oranının düşük olduğu ve yükseltilmesinin gerekliliği

vurgulanmaktadır. Planlarda yıllar içinde mesleki eğitimin payının giderek arttığı ifade edilmektedir. Ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayılarında da azalma olduğu belirtilmektedir. Planlarda mesleki ve teknik eğitim kurumlarının büyük oranda devlet okullarından oluştuğu, bu alanda özel meslek liselerinin çoğaltılmasına gereksinim olduğuna işaret edilmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki döner sermaye işletmelerinin canlandırılacağına ilişkin hükümler yer almaktadır.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nde mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili alınan tedbir kararları arasında, bu çalışmada incelenen politika belgelerinde hiç değinilmeyen okul-aile birliği gelirlerinin yeni bir yapıya kavuşturulacağına işaret edilmektedir.

Okul yöneticileri okulların finansmanının büyük oranda devlet tarafından karşılandığını ifade etmişlerdir. Yerel yönetimlerden, ilgili sektörlerden, STK'lardan ve bazı projelerden finansman desteği alan okulların sayısının çok az olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen politika belgeleri özel sektör desteğinin artırılmasına işaret etmekte ancak çok az okulun sektörden destek aldığı ve istenilen hedeflere ulaşılamadığı saptanmıştır.

Okul yöneticilerinin çoğunluğu okullarının ihtiyaçlarının büyük oranda karşılandığını, karşılanma düzeyinin de yıldan yıla arttığını ifade etmektedirler. Okul yöneticilerinin çoğunluğu okul-aile birliği gelirlerinin, okulların ihtiyaçlarının karşılanmasındaki payının çok düşük olduğunu ifade etmektedirler. Her bir okul müdürü okul-aile birliği gelirlerinin düşük olmasını okulun yer aldığı ilçe ile ilişkilendirmektedir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki döner sermaye işletmelerinin işleyişi ile ilgili olarak okullar arasında farklılıklar olduğu, bazı okullarda çok iyi işleyen bir yapı mevcutken büyük bölümünde neredeyse işlevsiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Konu ile ilgili dikkati çeken bir nokta da yöneticilerin döner sermaye mevzuatına yeterince vakıf olmadıklarıdır.

Okul yöneticileri mali kaynak yetersizliği nedeniyle karşılaştıkları sorunlar olarak; ağırlıklı olarak ihtiyaçları zamanında karşılayamamayı, araç gereç ve malzeme eksikliğini, teknolojiye ayak uyduramamayı ifade etmişlerdir.

Okul yöneticilerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı ile ilgili yaşadıkları en önemli sorunlar olarak ödenek yetersizliğinin ve donatımların yenilenememesinin öne çıktığı görülmektedir. Yöneticilerden bazıları finansman yönetimi becerilerinin yeterli olmadığını ve sağlanan finansmanın kullanımı konusunda yeterince inisiyatif kullanamadıklarını düşünmektedirler.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finanse edilmesine ilişkin uygulamalar konusunda okul yöneticilerinin çoğunluğunun mevcut uygulamalardan memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Mevcut yöntemlerin gereksiz zaman kaybına ve kırtasiyeciliğe yol açtığı, yetkilerinin sınırlı olduğu, uygulamaların adil ve eşit olmadığı ve yasal mevzuatın yetersiz, ayrıntıdan yoksun olduğu ifade edilmiştir.

Okul yöneticilerinin, okullara finansman kaynağı sağlamak için gerçekleştirdiği girişim ve faaliyetler olarak çoğunlukla, okul-aile birliği ve döner sermaye çalışmaları yaptıkları, projelere katıldıkları ve STK'larla, belediyelerle, çevreyle ve ilgili sektörlerle iş birliği yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Fakat sektörle iş birliği, yapılan teşvik çalışmalarına ve uygulanan politikalara rağmen henüz istenilen düzeyde değildir.

Okul yöneticileri mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına gelir getirecek yeni kaynaklara ilişkin olarak hali hazırda var olan kaynaklar dışında yeni bir kaynak önerisinde bulunmamışlar, okul-aile birlikleri ve döner sermaye işletmelerinin canlandırılması ve tanıtım çalışmaları yoluyla kaynakların artırılabilirliğini düşündüklerini vurgulamışlardır.

Okul yöneticilerince okulların finansmanının iyileştirilmesinde en çok dile getirilen önerinin 'sektörle iş birliği yapılması' olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci sırada belirtilen öneri de 'okulların ihtiyaçlarının sahada gözlemlenerek finansman kaynaklarının okullara adil bir şekilde dağıtılmasını sağlayacak bir ekip kurulması' şeklinde ifade edilmiştir.

Öneriler

Araştırma, 1999-2022 yılları arasında yayınlanan Millî Eğitim Şûrası Kararları, Kalkınma Planları, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ve mevzuatta mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanının nasıl ele alındığını ortaya koymaktadır. Ayrıca okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuş ve bu kurumların mevcut problemleri ve problemlerin çözüm önerilerine de yer verilmiştir. Aşağıda çalışmanın bulgularına ve sonuçlarına dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma sonuçları arasında mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanı konusu ile ilgili mevcut mevzuatın yetersizliği yer almaktaydı. Bu bakımdan konu ile ilgili ayrıntılı ve kapsayıcı yasal düzenlemelere gidilmesi önerilebilir.

Okul yöneticilerince okulların finansmanının iyileştirilmesinde en çok dile getirilen önerinin 'sektörle iş birliği yapılması' olduğu ortaya çıkmıştı. Benzer biçimde, konu ile ilgili olarak çalışmada incelenen belgelerde de kamu kaynaklarınca sağlanan gelen finansmanın yetersiz kaldığına sıkça değinilmekteydi. Bu bakımdan öncelikle mesleki ve teknik eğitime ayrılan kamu kaynaklarının artırılması, bu kaynakların dışında ilgili sektörler ve sivil toplum kuruluşlarından destek sağlanması çabalarının artırılması önerilebilir. Örneğin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının, sahip oldukları bölümler dikkate alınarak sektördeki paydaşlarla eşleştirilerek finansal olarak desteklenmesi sağlanabilir.

Okul-aile birliği yönetmeliğinde bazı değişiklikler yapılarak daha işlevsel bir hale getirilebilir. Okul yöneticilerinin okul-aile birliği faaliyetlerini çeşitlendirme konusunda yetkileri artırılabilir. Döner sermaye işletmeleri ve konu ile ilgili diğer mevzuat okulların gelirlerini artırıcı ve okul yöneticilerinin konuya ilişkin görüş ve önerilerini dikkate alan düzenlemeleri içermelidir. Okul yöneticilerine döner sermaye işletmeleri mevzuatı ve finansman yönetimi konularında eğitimler düzenlenebilir.

Okul yöneticilerince mevcut finansman sağlama/talep etme uygulamalarının gereksiz zaman kaybına ve kırtasiyeciliğe yol açtığı ifade edilmektedir. Bu konuda okul

yöneticilerinin de görüşleri alınarak, daha işlevsel yöntemler yürürlüğe konulabilir. Örneğin her ilde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının gerçek ihtiyaçlarını yerinde tespit edecek bir ekip kurulabilir.

Bazı okul yöneticileri meslek liselerinin kamuoyu tarafından yeterince tanınmadığı görüşündedirler. Tanıtım çalışmaları olarak, işlek yerlerde tanıtım ofisleri kurulmasını ve sosyal ağlardan yararlanılmasını önermektedirler. Böylelikle bu kurumlarda döner sermaye kapsamında üretilen ürünlerin tanıtımı yapılarak okulların gelir kaynakları artırılabilir. Aynı şekilde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının projelere ve arge çalışmalarına katılımı da özendirilmelidir. Projelerde yer almak hem finansman açısından hem de kurumların tanıtımı açısından katkı sağlayabilir.

Okullarda geri-dönüşüm ve tasarruf politikaları uygulama yoluna gidilerek okulların finansmanına katkı sağlanmasının yolu açılabilir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının diğer kurumlara nispeten geniş olan fiziksel alanları bu çalışmalar için kullanılabilir.

Okul yöneticileri tarafından dile getirilen bir diğer öneri ise okullarda alan daraltılmasına gidilmesidir. Birbirine yakın konumlarda yer alan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının hepsinde aynı bölümlere yer vermek yerine bu kurumların seçilen bazı bölümler üzerine uzmanlaşması sağlanabilir. Böylelikle bu kurumları teknolojik açıdan finanse etmek ve güncel tutmak kolaylaşabilir. Makine parklarını güncellemenin bu kurumlara oluşturduğu finansman yükünü azaltmak adına, meslek derslerinin, okullar yerine işletmelerde yapılması da önerilmiştir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, O.C. ve Berk, Ş. (2009). Mesleki ve teknik ortaöğretimde yeni arayışlar: Yeterliçe dayalı modüler sistemin değerlendirilmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 220-236.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/13711/166003>
- Agrawal, T. (2013). Vocational education and training programs (VET): An Asian perspective. *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, 14(1), 15-26.
https://www.ijwil.org/files/APJCE_14_1_15_26.pdf
- Ağalday, B. & Gül, M. (2022). Okul müdürlerinin finansal kaynak sağlamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin fenomenolojik bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 155-177. 10.17679/inuefd.1060449
- Ak, M. (2006). *II. Meşrutiyet döneminde mesleki ve teknik eğitim okulları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Akça, Y., Şahan, G. ve Tural, A. (2017). Türkiye'nin kalkınma planlarında eğitim politikalarının değerlendirilmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 3, 394-403. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/388899>
- Akgül, E. (2011). *Avrupa birliği ülkeleri (Almanya, Finlandiya, İngiltere, Portekiz) ile Türkiye'de ilköğretim ve ortaöğretim finansmanının karşılanma durumunun incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akın-Mart, Ö. ve Kartal, S. (2021). Türkiye'deki eğitim harcamalarının değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 37-53.
<https://doi.org/10.21666/muefd.744910>
- Akyüz, Y. (2021). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Pegem Akademi.
<https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=90503>

- Alpay, A. G. (2011). *İlköğretim okullarında finansman ile ilgili okul müdürlerinin görüşleri üzerine nitel bir çalışma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altın, R. (2007). *Mesleki eğitim sisteminde yeni eğilimler ve modüler sistem*. Ankara: Mesut Matbaacılık.
- Altunay, E. (2017). Okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda eğitim finansmanı politikaları: Sorunlar, nedenler ve çözümler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 689-714. <https://doi.org/10.14686/buefad.304498>
- Altundemir, M.E. (2008). Eğitim harcamalarında Türkiye ve OECD ülkeleri. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 51-70. http://193.140.245.211/bitstream/11452/17933/1/27_2_3.pdf
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arslan, S. (2000). *Ankara ilindeki ortaöğretim okullarının özel gelir kaynakları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, M. (2020). Nasıl bir mesleki eğitim? <https://egitimheryerde.net/nasil-bir-mesleki-egitim/>
- Ateş, H. (2013). *OECD ülkeleri ile Türkiye'nin yükseköğretim finansman sistemlerinin karşılaştırılması ve Türkiye için bir finansman modeli önerisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bakioğlu, A. ve Korumaz, M. (2019). *Eğitim Politikaları, Kuramlar, Yöntemler, Göstergeler, Etkiler ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel.
- Beltekin, N. (2018). Veri toplama araçları. K. Beycioğlu, N. Özer, Y. Kondakçı (Eds.), *Eğitim Yönetiminde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.

- Bozgeyikli, H. (2019). *Mesleki ve teknik eğitimin geleceği* (Analiz Raporu: 2019/02). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Bursalioğlu, Z. (2014). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ceğer, B. (2018). *OECD ülkeleri ile Türkiye'nin eğitim harcamalarının karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Chmiliar, I. (2010). Multiple-case designs. In A. J. Mills, G. Eurepas & E. Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research*, 582-583. USA: SAGE Publications
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston, MA Pearson.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. M. Bütün, & S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalışkan, A. (2015). *Mesleki ortaöğretimde yaygınlık ve kalkınma ilişkisi: Türkiye uygulaması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Çalışkan, A. ve Durman, M. (2016). Mesleki ortaöğretim ile kalkınma düzeyi arasındaki ilişki: Türkiye üzerine ampirik bir çalışma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14 (1), 286-299. <http://dx.doi.org/10.11611/JMER824>
- Çoruk, A. (2019). Planlı kalkınma dönemindeki millî eğitim şûra kararlarının kalkınma planlarındaki eğitime ilişkin hedefler çerçevesinde değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 15(4), 297-318. <https://doi.org/10.17244/eku.646042>

- Demir, E. (2006). *İlköğretim hizmetinin özel ve kamu kesimince sunulmasının etkinliğinin ölçülmesi ve Denizli örneği*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Demirtaş, B. ve Küçük, M. (2008). Kız meslek liselerinin günümüzdeki sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (3), 147-159. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59524/856009>
- Deniz, M. (2019). Millî Eğitim Şûralarında eğitim finansmanı sorunu. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 171-201. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2019.123>
- Devrim, F. ve Tosuner, M. (1987). Türkiye’de eğitim hizmetlerinin finansmanında son gelişmeler. *Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu Kitabı*, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Maliye Bölümü, Kocaeli, 86-109. http://maliyesempozyumu.org/wp-content/uploads/2016/11/Maliye-Sempozyumu_3.pdf
- Döner Sermaye Yönetmeliği, (2021, 23 Ocak). *Resmî Gazete* (Sayı:32373). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/01/20210123-6.htm>
- Dızman, Ş. (2010). Ortaöğretim kurumlarında eğitim maliyetlerinin analizi- Erzurum il merkezinde kamu ve özel ortaöğretim kurumları karşılaştırması. *Ekev Akademi Dergisi*, 14 (44), 353-368. https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/182912/makaleler/14/44/arastrmx_182912_14_pp_353-368.pdf
- Durnalı, M. (2015). Mesleki eğitim finansmanı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(2), 572-583. <https://doi.org/10.24289/ijsser.106453>
- Ekşioğlu, S. ve Taşpınar, M. (2019). Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretimin gelişimi. *Sakarya University Journal of Education*. 9(3), 614-627. <https://doi.org/10.19126/suje.657776>
- Ereş, F. (2020). *Eğitimde politika planlama ekonomisi*. Ankara: Pegem Akademi.

- ERG (2010). Eğitim izleme raporu 2009. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_EIR-2010.pdf
- ERG, (2021). Eğitim izleme raporu 2021: Eğitim yönetişimi ve finansmanı. Eğitim Reformu Girişimi. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-egitim-yonetisimi-ve-finansmani/>
- Gömlüksiz, M. N. ve Erten, P. (2010). Mesleki ve teknik ortaöğretimde modüler öğretim uygulamasına ilişkin öğrenci görüşleri. *E-Journal of New World Science Academy*, 5 (4), 2104-2122.
https://www.researchgate.net/publication/322656255_Mesleki_ve_Teknik_Ortaogrretimde_Moduler_Ogretim_Uygulamasina_Iliskin_Ogrenci_Gorusleri
- Gümüş, E. ve Şişman, M. (2012). *Eğitim ekonomisi ve planlaması*. Ankara: Pegem Akademi
- Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve ülkelerarası bir karşılaştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 59-72. <https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-1229-1795.pdf>
- Güneş, M. (2017). Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının bütçeleri, mali kaynakları, mali sorunları ve çözüm önerileri üzerine nitel bir araştırma. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 44-51. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/361964>
- Hesapçioğlu, M. ve İnandı, Y. (2004). Avrupa Birliği ülkeleri eğitim sistemi ile Türk eğitim sisteminde eğitimin finansmanı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20, 53-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1731>
- Hesapçioğlu, M. ve Özcan, H. (1995). Türkiye’de eğitimin finansmanı ve özel okullar sorunu. *M.O. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7,149-167.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1702>

- Hoşgörür, V. ve Arslan, İ. (2014). Okul örgütünün finansal kaynaklarının yönetim sorunu (Yatağan ilçesi örneği). *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 91-102. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkefd/issue/21473/230155>
- Kamber, A. T. (2007). *Avrupa Birliği Destekli Mesleki Eğitimi Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) pilot mesleki teknik ortaöğretim okullarındaki proje kapsamında görevli yönetici ve öğretmenlerin proje hakkında görüşleri üzerine bir araştırma (Marmara Bölgesi Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaarslan, E. (2005). Kamu kesimi eğitim harcamalarının analizi. *Maliye Dergisi*, 149, 36-73. <http://fdeyneli.pamukkale.edu.tr/ErkanKARAASLAN.pdf>
- Karabulut, A. ve Marul, M. (2011). Mesleki ve teknik eğitimde eğitim modeli tasarımı. *Millî Eğitim*, 191, 78-85. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442532>
- Kayahan-Karakul, A. (2014). İran ve Türkiye’de eğitim finansmanın karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 67-87. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19404/206222>
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. İkinci Yazım, 36. Basım. Ankara: Nobel.
- Kayıkçı, G. (2014). *İlköğretim kurumlarının mali kaynak sorunları ve okul müdürlerinin çözüm uygulamaları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kavak, Y. (2011). Türkiye’de yükseköğretimde büyüme: Yakın geçmişe bakış ve uzun vadeli (2010-2050) büyüme projeksiyonları. *Yükseköğretim Dergisi*, 1(2), 95-102. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yuksekogretim/issue/41252/498287>
- Kavak, Y., Ekinci, E. ve Gökçe, F. (1997). İlköğretimde kaynak arayışları. *Eğitim Yönetimi*, 3 (3), 309-320. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108619>

- Kavi, E. ve Koçak, O. (2018). Türkiye'de ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitim ile ilgili sorun alanları ve İskandinav ülkelerindeki mesleki eğitimin Türkiye'de uygulanabilirliği. *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 3 (58), 1307-1334.
file:///C:/Users/Hp/Downloads/calisma-toplum-1751-82de9806.pdf
- Kazar, G. ve Çapanoğlu, R. (2018). OECD ülkelerinde eğitimin finansman kaynakları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (26),10-26.
<https://sobider.com/DergiTamDetay.aspx?ID=4383>
- Klein, S. (2001). Financing Vocational Education. National Association of State Directors of Vocational Technical Education Consortium and National Conference of State Legislatures.
https://www.rti.org/sites/default/files/resources/financing_vocational_education.pdf
- Koç, H. (2007). Eğitim sisteminin finansmanı. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 39-50. <https://docplayer.biz.tr/2459617-Egitim-sisteminin-finansmani-hakan-koc-1.html>
- Korkmaz, İ. (2005). İlköğretim okullarının karşılaştıkları finansman sorunları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 429-434.
<http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/655/607>
- Köse, A. ve Şaşmaz, A. (2012). İlköğretim Kurumlarının Mali Yönetimi- Araştırma Raporu.
http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_MaliYonetimArastirmaRaporu.pdf
- Kurul, N. (2012). *Eğitim Finansmanı*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Küçükler, E. (2012). Türkiye'de Kalkınma Planları kapsamında yapılan eğitim planlarının analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 9-26.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/48696/619504>
- MEB, (1999). *16. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Kasım 1999)*.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21142534_16_sura.pdf

- MEB, (2006). 17. Millî Eğitim Şûrası (13-17 Kasım 2006).
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf
- MEB, (2010). 18. Millî Eğitim Şûrası (01-05 Kasım 2010).
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
- MEB, (2012). Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı, Editör: Halis Yunus Ersöz, Ömer Açıkgöz, Antalya. <https://mtegm.meb.gov.tr/TR/dokumanlar/calistay2012.pdf> Erişim Tarihi: 26.06.2022
- MEB, (2013). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Erişim Adresi: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/20161748_MYLLY_EYYTYM_BAKANLIYI_ORTAYYRETYM_KURUMLARI_YNETMELYYY.pdf
- MEB, (2014). 19. Millî Eğitim Şûrası (01-05 Kasım 2010).
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf
- MEB, (2018). 2023 Eğitim Vizyonu.
https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
 Erişim Tarihi: 15.09.2020.
- MEB, (2018). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin görünümü. Ankara: MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü.
https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/12134429_No1_Turkiyede_Mesleki_ve_Teknik_Egitimin_Gorunumu.pdf Erişim tarihi: 26.06.2022.
- MEB, (2020). Covid-19 Salgını Sürecinde Mesleki ve Teknik Eğitim.
https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/27153729_turkiye_raporu_turkce_23.10.2020_1.pdf Erişim Tarihi: 26.06.2022
- MEB, (2021). 20. Millî Eğitim Şûrası (01-03 Aralık 2021).
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf

- MEB, (2021). Türkiye’de Eğitim Öğretim Sistemi. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. <http://urn.meb.gov.tr/mesleki.html> Erişim tarihi: 11.12.2021.
- MEB (2021). Tarihçemiz. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. <https://mtegm.meb.gov.tr/www/tarihcemiz/icerik/20#:~:text=1940'l%C4%B1%20yC4%B1llarda%20her%20ilde,ve%20Teknik%20%C3%96%C4%9Fretim%20M%C3%BCste%C5%9Farl%Ch4%B1%C4%9F%C4%B1%20kurulmu%C5%9Ftur.> Erişim Tarihi: 13/04/2022 12:50
- MEB, (2022). Strateji Geliştirme Başkanlığı/İstatistikler. <https://istatistik.meb.gov.tr/KurumSayisi/Index> Erişim Tarihi: 25.06.2022
- MEB, (2023). Millî Eğitim İstatistikleri – Örgün Eğitim 2021/22. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2021_2022.pdf Erişim tarihi: 19.04.2023.
- Menteşe, S., Üstün, A. ve Gökdelen, A. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin okulun parasal kaynaklarını yönetme yeterlikleri (Ordu il örneği). *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 41-65. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/86051>
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook.* (2nd Edition). Calif.: SAGE Publications.
- MTGEM, (2022). Türkiye Geneli Meslek Öğrencisi İstatistikleri. <http://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/ogrenci.php> Erişim Tarihi: 25.06.2022
- OECD, (2021). *Education at a glance 2021: OECD indicators.* OECD Publishing, Paris, https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2021_b35a14e5-en
- Özcan, K. (2009). *Mesleki ve teknik ortaöğretimde finansman harcamalar ve maliyet.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özçelik, U. (2007). *Ortaöğretim okullarının finansman kaynaklarının okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkarak belirlenmesi (Ankara ili Bala ve Gölbaşı ilçelerinde bir çalışma)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, M ve Doğruöz, E. (2020). *Bilimsel araştırma teknikleri ve etik*; editör, Cemaloğlu, N. Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, N. (2011). *İlköğretim finansmanında bir araç: okul-aile birliği bütçe analizi (Ankara ili örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özer, M. (2018). 2023 Eğitim vizyonu ve mesleki ve teknik eğitimde yeni hedefler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 425-435.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61497/918182>
- Özer, M. (2020). *Türkiye'nin mesleki eğitim ile imtihanı*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Özer, N., Demirtaş, H., ve Ateş, Ö. F. (2015). Okulların mali durumlarına ve bütçe yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin müdür görüşleri. *e-International Journal of Educational Research*, 6(1), 17-39.
<https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=cb594726-6d3b-47d1-86b2-dc92e6568183%40redis>
- Özdere, M. (2020). Türkiye'de eğitim finansmanı ve okul finansmanında okul yöneticilerinin görev ve sorumlulukları. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 6 (23), 686-697.
<https://ideastudies.com/DergiTamDetay.aspx?ID=322>
- Özdoğan-Özbal, E. (2017). *Genel liselerde bütçe yönetimine ilişkin karşılaştırmalı bir çözümleme*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özkıvrak, Ö. (1996). *Türkiye’de eğitim hizmetlerinin üretimi sorunu*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özsoy, C. (2007). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin iktisadi kalkınmadaki yeri ve önemi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Öztürk, Ş. (2002). *İlköğretim okullarının finansman kaynakları; Ankara ili Polatlı ilçesi örneği*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyılmaz, Ö. (2013). *Türk Millî Eğitim Sisteminin sorunları ve çözüm arayışları*. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi
- Reman, N. (2012). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin problemleri ve gelişme stratejileri yönünden yeni bir mesleki-teknik eğitim politikası ihtiyacı. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 31, (1-4).
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifm/issue/845/9379>
- Savaş-Yalçın, M. (2016). *Ortaöğretimin finansmanı ve ortaöğretim okul türlerinde mali yönetim*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Sezgin, İ. (1993). *Meslekî ve Teknik Eğitim Program Geliştirme Süreci*. A.Ü. Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi. Ankara.
- Sezgin, İ. (1999). 16. *Millî Eğitim Şûrası: Konuşmalar, Görüşler, Kararlar ve Raporlar*. M.E.B Basımevi Ankara
- Solak, Y. ve Karataş, S. (2020). 2023 Eğitim Vizyonu Hakkında Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ocak 2020, 1-18.
<file:///C:/Users/Hp/Downloads/vizyon2023.pdf>

- Soydan, T. (2018). Türkiye’de Eğitim Finansmanı: Öne Çıkan Yaklaşımlar ve Politikalar, Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Sempozyumu (ISMS), 16-17 Kasım 2018, Ankara.
- Şahinkesen, A. (1992). Eğitimde ikili sistem (okul-işyeri iş birliğine dayalı sistem). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 25, 687-701. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/781174>
- Şimşek, M. ve Gök İ. “Mesleki Teknik Eğitimde Politika ve Stratejiler”, AB Kopenhag Süreci ve Maastricht Bildirgesi Açısından Türkiye’de Mesleki Öğretim ve Eğitimi Bekleyen Zorluklar Uluslararası Konferansı. Ankara: MEB, 2005.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005). Ankara: DPT Yayınları. <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013). Ankara: DPT Yayınları. <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf
- T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf
- Toker-Gökçe, A. ve Uslu, Ö. F. (2018). The ways school principals meet the needs that require financial resources in primary schools, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 315-334. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/489067>
- Tosunoğlu, Ş. (2014). Avrupa Birliği ülkelerinde kamu eğitim harcamaları. *Sakarya İktisat Dergisi*, 3(3), 145-181. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sid/issue/30097/324737>

- Tuzcu, G. (2004). Eğitimin finansman gerekleri ve boyutları. *Millî Eğitim Dergisi*, 163. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/163/tuzcu.htm
- Tuzcu, G. (2006). Eğitimde Vizyon 2023 ve Avrupa Birliği'ne giriş süreci. *Türk Eğitim Derneği Yayını*. Ankara, 2006. <https://www.ted.org.tr/wp-content/uploads/2019/04/EgitimdeVizyon2023veAvrupaBirligineGirisSureci.pdf>
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2015). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Detay Yayınları.
- Uysal, F. (2020). Bilimsel araştırma teknikleri ve etik; editör, Cemaloğlu, N. Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, L. I. (1996). *Eğitim ve yetiştirme ekonomisi*. Ankara: Epar Yayınları.
- Üstün, A. ve Yiğit, A. (2022). Mesleki eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*, 8(54), 827-839. <http://dx.doi.org/10.29228/J OSHAS.63315>
- Yatmaz, A. (2019). 2023 Eğitim Vizyonu'nda okulların finansmanı. *SETA Perspektif 231*: 1-7. Mart 2019. <https://setav.org/assets/uploads/2019/02/P231.pdf>.
- Yazıcı, H., Türkmen, B. ve Aydemir, Y. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Mesleki Eğitim ve Önemi. 4th International Vocational Schools Symposium. Mayıs 2015. https://www.academia.edu/33010030/D%C3%9CNYADA_VE_T%C3%9CRK%C4%B0YEDE_MESLEK%C4%B0_E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M_VE_%C3%96NEM%C4%B0 Erişim Tarihi: 26.06.2022
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskıdan tıpkı 11. basım.). Ankara: Seçkin Yayıncılık. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=71581>
- Yin, R. K. (2017). Durum çalışması araştırması uygulamaları: Applications of case study research. Ankara: Nobel Kitap.

Yıldız, S. ve Balyer, A. (2019). Okul paydaşları bağlamında kamu okullarındaki parasal sorunlar: Fenomenolojik bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 349,364. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/719540>

Zoraloğlu, Y. R., Şahin, İ. ve Fırat, N. Ş. (2004). İlköğretim okullarının finansal kaynak bulmada karşılaştıkları güçlükler ve bu güçlüklerin okula etkileri. *Eğitim Bilim Toplum*, 2 (8), 4-17.

EK-A: Gönüllü Katılım Formu**GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU**

Sayın Katılımcı,

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. "Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanı: Ankara İli Örneği" isimli tezim kapsamında planlanmış olan araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan ve Millî Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli izinler alınmıştır. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz, açık ve anlaşılır yanıtlar isteyiniz.

Bu araştırmanın amacı; okul yöneticilerinin görüşlerine başvurarak mesleki ve teknik ortaöğretimin finansmanı ile ilgili görüşleri, problemleri ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Bu çalışma kapsamında sizlere verilen kişisel bilgi formunu ve görüşme formunu doldurmanız gerekmektedir. Formları doldurma süresi sizin sorulara yanıt vermenize bağlı olarak değişmekle beraber yaklaşık olarak 20 dakikanızı alacaktır. İstemediğiniz sorulara cevap verme zorunluluğunuz yoktur.

Çalışmaya katılmama ya da çalışmadan ayrılma konusunda özgürsünüz, herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacaksınız. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da kimlik bilgilerinizin gizliliği korunacaktır. Araştırma kapsamında sormak istediğiniz tüm sorular için mail adresimden bana ulaşabilirsiniz. Verilerin çözümlenmesi toplu halde yapılacağı için, ankete isim yazmanıza gerek yoktur. Araştırmanın gerçekleşmesine yapacağınız katkı için şimdiden teşekkür ederim.

“Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum (ya da sözlü olarak dinledim). Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.”

Çilem AKSU

*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
MEB İngilizce Öğretmeni*

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BADAVAN

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Katılımcı Ad-Soyad:

İmza:

EK-B: Veri Toplama Aracı**GÖRÜŞME FORMU**

Bu görüşme formu, “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanı: Ankara İli Örneği” adlı yüksek lisans tezinde kullanılmak için hazırlanmıştır. Görüşme formu mesleki teknik ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerine uygulanacaktır.

1. Okulunuzun ihtiyaçlarını karşıladığınız finansman kaynakları nelerdir?
2. Kamu bütçesinden ayrılan ödenekler ve ek kaynakların okulun ihtiyaçlarını karşılama oranları nedir?
3. Okul-Aile Birliği gelirlerinin ihtiyaçlarınızı karşılama yüzdesi nedir?
4. Döner sermaye gelirlerinin ihtiyaçlarınızı karşılama yüzdesi nedir?
5. Okulunuzun finansman ihtiyaçlarını karşılarken mali kaynak yetersizliği nedeniyle yönetsel ve eğitsel olarak ne tür sorunlarla karşılaşyorsunuz?
6. Size göre günümüzde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finansmanla ilgili yaşadığı en önemli sorunlar nelerdir?
7. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının finanse edilmesine ilişkin uygulamalar hakkındaki görüşleriniz nedir?
8. Okuluza mali kaynak sağlama konusunda ne gibi çalışmalar yapmaktasınız?
9. Size göre mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına gelir getirecek yeni kaynaklar neler olabilir?
10. Okulların finansmanının iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?

EK-C: Araştırma Etik Komisyonu Onay Bildirimi**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük**

Sayı : E-35853172-399-00002085064
Konu : Çilem AKSU Hk. (Etik Komisyon İzni)

15.03.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 24.02.2022 tarihli ve E-51944218-399-00002058266 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi yüksek lisans programı öğrencisi **Çilem AKSU'nun Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BADAĞAN** sorumluluğunda yürüttüğü "**Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanı: Ankara İli Örneği**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **08 Mart 2022** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

EK-D: Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

Tarih: 08/04/2022
Sayı: E-605.99-00002129177
00002129177

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-47534263
Konu : Araştırma İzni

08.04.2022

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi: a) 25.03.2022 tarihli ve 2103913 sayılı yazınız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Çilem AKSU'nun "**Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Finansımanı: Ankara İli Örneği**" konulu tezi kapsamında Merkez ilçelere bağlı liselerde uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama araçları (1 sayfa)
Dağıtım:
Gereği:
Hacettepe Üniversitesi
Bilgi:
9 Merkez İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Elmîyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-dbya>

Telefon No : 0 (312) 306 89 30
E-Posta: istatistik06@meb.gov.tr
Kam Adresi : mekul06a11.kam.tr

İlgi için: Elmîne Kocak
Uzman : Şef
İnternet Adresi: ankara.meb.gov.tr Faks: _____

EK-E: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

...../...../.....

Çilem AKSU

EK-F: Yüksek Lisans Orijinallik Raporu

13/05/2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Finansmanı: Ankara İli Örneği

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
13/05/2023	129	212,881	31/03/2023	%11	2092052292

Uygulanan filtreler:

- Kaynaklar hariç
- Alıntılar dâhil
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Çilem AKSU

Öğrenci No.: N20138266

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Eğitim Yönetimi

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğretim Üyesi Yusuf BADAĞAN

EK-G: Thesis Originality Report

13/05/2023

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Administration

Thesis Title: Financing Vocational and Technical Secondary Education Institutions: The Case Of Ankara Province

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
13/05/2023	129	212,881	31/03/2023	%11	2092052292

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Çilem AKSU

Student No.: N20138266

Department: Educational Sciences

Program: Educational Administration

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
Dr. Öğretim Üyesi Yusuf BADAĞAN

EK-H: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

..... / /

Çilem AKSU

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezinerişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir
*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

